

YMPÄRISTÖTERVEYDEN VALVONTASUUNNITELMA 2020–2024

PÄIVITYS VUODELLE 2024

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO.....	5
2. TOIMINTAYMPÄRISTÖN MUUTOKSET	5
2.1. Vantaan kaupungin organisaatiomuutos.....	5
2.2. Maakunta- ja aluehallinnon uudistus	6
2.3. Valtakunnalliset tietojärjestelmät.....	6
3. YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON VALVONNAN TEEMA 2020-2024: YHDENMUKAINEN VALVONTA JA YHTEISTYÖ	7
3.1. Arviointi- ja ohjauskäynnit	8
3.2. Viranomaisyhteistyö	8
3.3. Yhteistyö toimijoiden kanssa.....	8
3.4. Varautuminen	9
4. YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON VALVONTAYKSIKKÖ	9
4.1. Toimialue	9
4.2. Valvonnan henkilöresurssit	10
4.3. Koulutus	11
4.4. Kohde- ja päätösrekisterit ja sähköinen tiedonkeruu.....	11
4.5. Laatutyö.....	12
4.6. Viestintä.....	13
5. YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON VALVONTA	14
5.1. Riskinarviointi	14
5.2. Tarkastuksen sisältö, tarkastustiheys ja tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika	15
5.3. Valvonnan maksullisuus.....	15
5.4. Näytteenotto ja näytteiden tutkiminen.....	16
6. HÄIRIÖTILANTEISIIN VARAUTUMINEN.....	17
7. RAPORTOINTI JA VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI.....	19
8. TERVEYDENSUOJELUVALVONTA.....	20
8.1. Kunnan terveydensuojelutehtävät.....	20
8.2. Ilmoituksen- ja hakemuksenvarainen toiminta.....	21
8.3. Koulujen ja päiväkotien valvonta	22
8.4. Sosiaalialan laitosten valvonta.....	23
8.5. Talousvesi.....	23
8.6. Uimarannat.....	25
8.7. Kylpylät, uimahallit ja vastaavat.....	26
8.8. Yleisötilaisuuksien valvonta	27

8.9 Sairaalat ja vuodeosastolliset terveyskeskukset	27
8.10 Valvonnan painopistealueet	28
8.11 Valvontahankkeet	29
8.12 Terveystietäpäilyyn perustuva asuntojen ja oleskelutilojen valvonta.....	30
8.13 Lausunnot	30
8.14 Tarkastusten sisältö, tarkastustiheys ja -aika.....	31
9. TUPAKKALAIN JA NIKOTIINIKORVAUSVALMISTEIDEN VALVONTA	33
9.1 Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäismyynti	35
9.2 Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden tukkumyynti.....	38
9.3 Tupakkalain alaisten tuotteiden valvonta ja nikotiinikorvausvalmisteiden valvonta	38
9.4 Tupakointikieltojen ja -rajoitusten valvonta	40
9.5 Tupakkalain valvonnan painopisteet	43
9.6 Valvonnan suunnitelmalliset tarkastukset	44
10. ELINTARVIKEVALVONTA	45
10.1 Valvontaviranomaisen tehtävät	45
10.2 Tarkastusten sisältö.....	45
10.3 Elintarvikevalvonnan toteutus ja kohdentaminen	47
10.4 Elintarvikkeiden tarjoilu	49
10.5 Elintarvikkeiden myynti	49
10.6 Laitokset, varastot, valmistus ja kuljetus	51
10.7 Alkutuotannon valvonta	52
10.8 Vientivalvonta	53
10.9 Eläinperäisten elintarvikkeiden maahantuonti sisämarkkinoilta	54
10.10 Takaisinvedot ja RASFF-ilmoitukset	55
10.11 Pakkausmerkinnät.....	55
10.12 Kontaktimateriaalit	57
10.13 Ravintolisät.....	57
10.14 Näytteenotto	58
10.15 Valvontaprojektit.....	60
10.16 Valvonnan painopistealueet	61
11. ELÄINTEN TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN VALVONTA	62
11.1 Taustaa	62
11.2 Tehtävänjako kaupungineläinlääkärien välillä	63
11.3 Täydennyskoulutussuunnitelma	63
11.4 Tietojärjestelmäkuvaus.....	63
11.5 Viestintä	64

11.6 Painopistealueet.....	64
11.7 Eläinten terveydenhoito.....	64
11.8 Eläinten terveyden valvonta	67
11.9 Eläinten hyvinvoinnin valvonta	71
11.10 Eläinten lääkinnän valvonta	74
11.11 Laatu	74
11.12 Raportointi	75
11.13 Eläinlääkintähuollon resurssitarvekartoitus.....	75

LIITTEET

Liite 1. Terveystensuojelulain valvontasuunnitelma

Liite 2. Elintarvikelain valvontasuunnitelma

Liite 3. Tupakka- ja lääkelain valvontasuunnitelma

Julkaisija

Vantaan kaupunki

Luja 19.12.2023

Ympäristökeskus/Ympäristöterveydenhuolto

Kansikuva: Sami Lievonon

1. JOHDANTO

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön tavoitteena on edistää ja valvoa elinympäristön ja yksilön terveyttä ja turvallisuutta sekä eläinten terveyttä ja hyvinvointia. Ympäristöterveydenhuollon yhteisessä valtakunnallisessa valvontaohjelmassa määritetään yhteiset periaatteet valvonnalle. Yhteistä valtakunnallista valvontaohjelmaa laadittaessa kantavana ajatuksena on ollut tunnistaa ohjelmakauden haasteet ja tavoitteet. Ohjelmassa otetaan huomioon muun muassa hallitusohjelman sekä ministeriöiden ja keskusviranomaisten asettamat ympäristöterveydenhuoltoa koskevat linjaukset ja strategiset tavoitteet. Valtakunnalliset valvontaohjelmat ohjaavat kunnallisten valvontayksiköiden omien valvontasuunnitelmien sisältöä.

Edellisen valvontaohjelmakauden 2015–2019 teemana oli valvonnan vaikuttavuus. Valvonnan vaikuttavuutta on tärkeää edistää jatkuvasti muun muassa valvonnan riskiperusteisuudella ja valvonnan tehokkaalla kohdentamisella. Ohjelmakauden 2020–2024 teemana on yhdenmukainen valvonta ja yhteistyö.

Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmaa laadittaessa otetaan huomioon kaikki ympäristöterveydenhuollon osa-alueet valtakunnallisten ohjelmien mukaisesti paikalliset tarpeet huomioiden. Eläinlääkintähuoltolain osalta kuntien on otettava lisäksi huomioon myös alueellinen suunnitelma.

Ympäristöterveydenhuollon erityislainsäädäntö edellyttää kuntia laatimaan ja hyväksymään säännöllistä valvontaa koskevan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman siten, että valvonta on laadukasta, säännöllistä ja terveyshaittoja ehkäisevää.

2. TOIMINTAYMPÄRISTÖN MUUTOKSET

2.1. Vantaan kaupungin organisaatiomuutos

Vantaan kaupungin uusi organisaatorakenne tuli voimaan vuoden 2020 alusta. Ympäristöterveydenhuolto on osa kaupunkiympäristön toimialaa. Ympäristökeskus, rakennusvalvonta ja kaupunkisuunnittelu muodostavat yhdessä kaupunkirakenne ja ympäristö -palvelualueen. Toistaiseksi ympäristökeskuksen tehtävät ovat pysyneet ennallaan. Lautakuntarakenne muuttui vuoden 2021 aikana. Ympäristöterveydenhuollon asioita käsitellään nykyään sekä kaupunkiympäristölautakunnassa että sen alaisessa lupajaostossa.

2.2 Maakunta- ja aluehallinnon uudistus

Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä maakuntauudistuksen kaatumisen myötä myös muut uudistukseen liittyvät lakimuutokset kaatuivat. Maakuntauudistuksen valmistelu kuitenkin lisäsi alueellista yhteistyötä ja valmistelumateriaalia voidaan hyödyntää jatkossa valvonnan yhdenmukaistamisessa ja yhteistyön kehittämisessä. Pääministeri Rinteen hallitusohjelmassa todettiin, että sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksessa kootaan sosiaali- ja terveystalouden järjestäminen kuntaa suuremmille itsehallinnollisille alueille. Tähän liittyen selvitettiin ympäristöterveydenhuollon järjestäminen osana sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta. Selvityksen tuloksen todettiin, että ympäristöterveydenhuolto ei tässä vaiheessa siirry maakuntaan. Tämän jälkeen parlamentaarinen työryhmä esitti vuonna 2021, että ympäristöterveydenhuollon tulisi siirtyä hyvinvointialueille 2026. Hallitusohjelman 2023 mukaan ympäristöterveydenhuolto ei siirry hyvinvointialueille ainakaan seuraavalla hallituskaudella.

Vantaan ympäristöterveydenhuolto on jatkossakin mukana mahdollisiin muutoksiin liittyvissä selvitystöissä asian vaatimassa laajuudessa.

2.3 Valtakunnalliset tietojärjestelmät

2.3.1 VATI

Vuoden 2019 alussa ympäristöterveydenhuollon keskitetty tietojärjestelmä KUTI/YHTI korvautui ympäristöterveydenhuollon toiminnanohjaus ja tiedonhallintajärjestelmä Vati:lla. Vati:ssa on hyödynnetty aiempien järjestelmien tietovarastoja (kohde- ja valvontatietoja) sekä ominaisuuksia kuten analyysitiedonsiirtopalvelua. Vati:n reaaliaikainen käyttöliittymä hyödyntää valvonnan riskiperusteisuuden vaatimusta sekä toimii päivittäisen valvontatyön työkaluna. Järjestelmä toimii jatkossa toiminnanohjaus-, valvontatoimi- ja raportointiratkaisuna ympäristöterveydenhuollon yksiköiden ja ohjaavien viranomaisten välillä.

Uuden tietojärjestelmän käyttöönotto on vaikuttanut valvontayksiköiden toimintaan valvontasuunnitelmakauden aikana. Vati-järjestelmä kaipaa edelleenkin kehittämistä, jotta se palvelisi paremmin ympäristöterveydenhuollon valvontatyötä. Jatkuva järjestelmän kehitystyö ja uusien ominaisuuksien käyttöönotto ja opettelu vie osan valvontaresursseista, mikä täytyy huomioida valvontatyön suunnittelussa.

Vantaan ympäristöterveydenhuollon laskutus on uudistettu vuoden 2023 aikana, minkä jälkeen laskutus on tapahtunut Vati:n kautta.

2.3.2 VYHA

Ympäristöterveydenhuollon valvontayksikötietojen hallintajärjestelmän eli VYHA:n avulla hallinnoidaan ympäristöterveydenhuollon valvontayksikötietoja.

Järjestelmää käytetään valvontaa ja valvontayksikköä koskevien tietojen keräämiseen. Näitä ovat mm. henkilöresurssit, valvontasuunnitelma ja sen toteuman sanallinen arviointi. Kunnallisten valvontayksiköiden on pidettävä tiedot ajan tasalla ja edistettävä omaa raportointiaan, jotta yksiköt voivat osoittaa oman toiminnan vaikuttavuutta, riskiperusteisuutta ja tuloksellisuutta.

2.3.3 ELVI ja ELTE

ELVI eli eläinlääkintähuollon tietojärjestelmä sisältää aluehallintovirastojen toteuttaman eläinsuojelun otantavalvonnan maataloilla. Lisäksi järjestelmä sisältää eläinsuojelun kuljetustarkastukset, joista vastaavat aluehallintovirastot ja tarkastuseläinlääkärit. Kunnallisten valvontayksiköiden vastuulla olevia eläinsuojelutarkastuksia varten on suunnitteilla tietojärjestelmä, jonka käyttöönottoa suunnitellaan vuodelle 2022. Tietojärjestelmää ei kuitenkaan ole otettu käyttöön, eikä sen käyttöönotto vaikuta tulevaisuudessakaan todennäköiseltä. ELTE eli eläinten terveyden hallinnan tietojärjestelmä on toteutusvaiheessa. Järjestelmä tulee käyttöön asteittain vuosien 2020–2023 välillä. ELTEssä tulee olemaan osiot eläintautitapausten ja -epidemioiden hallintaan, eläintautien terveystarkastukseen (esim. salmonellavalvonta), eläinten lääkitsemisen valvontaan sekä mikrobilääkkeiden käytön tiedonkeruuseen. Toistaiseksi on avoinna, missä laajuudessa kuntien eläintautivalvontaviranomaiset tulevat käyttämään ELTEä.

3. YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON VALVONNAN TEEMA 2020-2024: YHDENMUKAINEN VALVONTA JA YHTEISTYÖ

Ympäristöterveydenhuollon valvontaohjelman teemaa yhdenmukaisesta valvonnasta ja yhteistyöstä voidaan edistää seuraavia tavoitteita toteuttamalla:

- arviointi- ja ohjauskäynnit
- viranomaisyhteistyö

- yhteistyö toimijoiden kanssa
- varautuminen

Toimialakohtaiset painopisteet kuvataan erikseen terveydensuojelun, tupakkalain valvonnan, elintarvikevalvonnan ja eläinlääkintähuollon suunnitelmissa.

3.1 Arviointi- ja ohjauskäynnit

Aluehallintovirasto tekee kunnallisiin valvontayksiköihin arviointi- ja ohjauskäyntejä. Vantaan elintarvikevalvontaa arvioitiin vuonna 2017 ja koko ympäristöterveydenhuoltoa vuonna 2022. Arviointi- ja ohjauskäynnin tuloksia hyödynnetään valvontayksikön toiminnan kehittämiseen.

3.2 Viranomaisyhteistyö

Hallintolain (10 §) mukaan viranomaisten on autettava toisiaan sekä pyrittävä edistämään viranomaisten välistä yhteistyötä. Ympäristöterveydenhuollon tehtävät edellyttävät jatkuvaa vuoropuhelua ja yhteistyötä eri viranomaisten kanssa. Yhteistyötä on tehtävä niin varautumisen kuin toimijoiden valvonnan (luvat, ilmoitukset ja muu valvonta) yhteydessä.

Vantaan ympäristöterveydenhuolto tekee säännöllistä yhteistyötä mm. ympäristönsuojelun, tartuntatautiyksikön, rakennusvalvonnan, työsuojelun, sivistys- ja sosiaalitoimen, varhaiskasvatuksen ja tilakeskuksen kanssa. Yhteistyötä tehdään myös poliisin, pelastuslaitoksen ja viime aikoina myös verohallinnon kanssa. Yhteistyötä Uudenmaan ympäristöterveydenhuollon välillä on lisätty maakuntavalmistelun yhteydessä ja tätä tiiviimpää yhteistyötä on tarkoitus jatkaa edelleen. Tavoitteena on yhdenmukaistaa alueen valvontatapoja.

3.3 Yhteistyö toimijoiden kanssa

Ympäristöterveydenhuollon lakien noudattaminen edellyttää toimijoilta paljon osaamista. Viranomaisten on neuvottava, ohjattava ja ohjeistettava toimijoita mm. lainsäädäntöön ja sen tulkintaan liittyvissä asioissa. On suotavaa antaa toimijoille vaikuttamismahdollisuuksia aina silloin kuin se on mahdollista.

Ympäristöterveydenhuollolta puuttuu valtakunnallisesti yhteinen alusta, jonka avulla uusien asioiden ja muutosten viestiminen toimijoille olisi vaivatonta. Vantaalla on tarkoitus ottaa käyttöön uusia viestintäkanavia perinteisten viestinnän tapojen ohella. Lisäksi osallistutaan toimijoille järjestettäviin koulutuksiin

luennoitsijoina ja tarvittaessa voidaan järjestää myös kohdennettua koulutusta/keskustelutilaisuuksia tietyille toimijaryhmille.

Ympäristöterveydenhuollon on vahvistettava yhteistyötä niiden toimijoiden kanssa, joilla on velvollisuus varautua ympäristöterveydenhuollon häiriötilanteisiin.

Vantaalla tiivistä yhteistyötä on tehty erityisesti talousvesitoimijoiden kanssa.

3.4 Varautuminen

Terveydensuojelu- ja elintarvikevalvontaviranomaisella on lainsäädännön perusteella velvollisuus toimia epäiltäessä terveyshaittaa ja vastaavasti eläintautiviranomaisella epäiltäessä vastustettavaa eläintautia. Kuntien valmiussuunnitelmissa on oltava myös kunnan ympäristöterveydenhuollon toimialan valmiussuunnitelmaosa, jossa kuvataan mm. yhteydet valvontayksikön ja kunnan välillä, yhteyshenkilö/asiantuntija kunnan johtokeskukseen, sisäinen tiedonkulku ja poikkihallinnollinen yhteistoiminta. Ympäristöterveydenhuollolla on oma häiriötilannesuunnitelma, mutta yksikön toiminta on integroitu melko heikosti kaupungin suunnitelmaan ja muuhun varautumiseen. Asiaa on saatu edistettyä vuosien 2020–2023 aikana ja ympäristöterveydenhuolto huomioidaan nykyisin hieman paremmin kaupungin varautumisessa. Varautumisen yhteensovittamista jatketaan seuraavassa kaupungin valmiussuunnitelman päivityksessä vuonna 2024.

Ympäristöterveydenhuollon häiriötilanteisiin varautumisesta on kerrottu tarkemmin kappaleessa 6.

4. YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON VALVONTAYKSIKKÖ

4.1 Toimialue

Vantaan ympäristöterveydenhuollon valvonnan toimialueena on Vantaa, asukkaita Vantaalla on noin 240 000.

Valtioneuvoston periaatepäättös ympäristöterveydenhuollon seudullistamisesta edellyttää, että yksikön tulee olla henkilöstömäärältään riittävän suuri, vähintään 10 henkilötyövuotta. Vantaa täyttää tämän vaatimuksen, koska henkilöstöä on yhteensä 25.

4.2 Valvonnan henkilöresurssit

Vantaan ympäristöterveydenhuollossa työskentelee yhteensä 25 henkilöä ja he työskentelevät kolmessa tiimissä (elintarviketurvallisuus, terveydensuojelu ja eläinlääkintähuolto). Terveysnsuojelutarkastajia on 9, elintarviketarkastajia 5, terveystarkastajia 3, johtava terveydensuojelutarkastaja, kaupungineläinlääkäreitä 4, valvontaeläinlääkäreitä 2 ja eläintenhoitaja. Talous- ja hallintopalveluiden tukitoimintoja saadaan 1,5 henkilötyövuoden verran mm. erilaisiin toimitustehtäviin. Kaupungin eläinlääkärinvastaanoton päivystystyöhön on vakituisten viranhaltijoiden lisäksi hankittu ulkopuolisia päivystyseläinlääkäreitä ja eläintenhoitajia. Päivystystyöhön osallistuvat ulkopuoliset työntekijät ja talous- ja hallintopalveluiden henkilöstö eivät sisälly alla oleviin resursseihin.

Ympäristöterveydenhuollon resurssien jakautuminen on esitetty taulukossa 1.

Taulukko 1. Ympäristöterveydenhuollon resurssien jakautuminen

Toimiala	Kokonaistyöpanos (htv)	Suunnitelmallinen valvonta (htv)
Elintarvikevalvonta	10,50	3,00
Terveysnsuojeluvalvonta	7,7	1,50
Tupakkavalvonta (sis. nikotiinivalmisteiden valvonnan)	1,2	0,50
Eläinlääkintähuolto	3,80	0,10
Ympäristöterveydenhuollon johtaminen	1,8	0
Yhteensä	25,00	5,1

Osa henkilöstöresursseista kuluu muuhun kuin suunnitelmalliseen valvontaan, mm. erilaisten uudistusten valmisteluun, valtakunnallisten tieto- ja tarkastusjärjestelmien (Vati) käyttöön ja kehitystyöhön sekä kouluttautumiseen. Toiminnan kehittäminen (laatujohtaminen, tiimikokoukset), suunnitelmien laatiminen, seuranta, raportointi ja koulutus vievät myös osan kokonaisresursseista. Lisäksi noin 1,8 htv kuluu hallinnollisten tehtävien suorittamiseen.

Taulukossa esitettyyn suunnitelmalliseen valvontaan on otettu huomioon vain suunnitelmallisiin tarkastuksiin käytetty aika. Näiden ulkopuolelle jäävät yllä mainittujen lisäksi mm.

- toimijoiden ja kuntalaisten neuvonta ja ohjaus
- valitusten ja valvontapyyntöjen käsittelyt
- ilmoitusten ja lupahakemusten käsittely
- terveysnsuojelulain mukaiset terveyshaittaepäilyt mm. asunnontarkastukset

- ruokamyrkytys- ja talousvesiepidemiaepäilyjen selvittäminen ja muut erityistilanteet
- häiriötilannesuunnitelmien laatiminen ja yhteensovittaminen mm. kuntien valmiussuunnitelmien kanssa sekä häiriötilanteiden harjoittelu
- toimiminen ympäristöterveydenhuollon asiantuntijana, neuvojana ja ohjaajana (esim. toimijoille suunnatut koulutukset ja informaatio-ohjaus)
- sidosryhmäyhteistyö ja lausunnot muille viranomaisille
- toiminnan kehittäminen

4.3 Koulutus

Henkilöstö osallistuu substanssialakohtaisiin koulutustilaisuuksiin, jotka koskevat elintarvikevalvontaa, tupakkavalvontaa, eläinlääkintähuoltoa, asumisterveyttä sekä muuta terveydensuojelua kuten talous- ja uimavesiasioita. Lisäksi osallistutaan työyksikön kehittämiseen, työhyvinvointiin ja työturvallisuuteen liittyviin koulutuksiin ja työnohjaukseen.

Koulutuksiin osallistuminen suunnitellaan työyksikön ja viranhaltijoiden tarpeiden mukaan, joten esimerkiksi muutokset tehtäväkuvissa ja lainsäädäntömuutokset huomioidaan. Koulutussuunnitelma laaditaan Vantaan kaupungin henkilöstökeskuksen ohjeiden mukaisesti. Henkilöstöä kannustetaan koulutuksiin osallistumiseen ja muuhun pätevyyden ylläpitämiseen. Koulutustarjontaa seurataan aktiivisesti. Koulutuksiin osallistujat sovitaan tiimipalavereissa ja lisäksi esihenkilö arvioi koulutuksen tarpeen. Koulutusten jälkeen koulutuksen anti esitellään muille tiimipalavereissa.

Ruokavirasto ja aluehallintovirasto järjestävät paljon ilmaisia koulutuksia ja työnohjauspäiviä, joihin on pyritty osallistumaan. Lisäksi osallistutaan mahdollisuuksien mukaan mm. EU:n tarjoamaan koulutukseen. Viime vuosina on saatu kasvatettua koulutusbudjettia, joka on mahdollistanut osallistumisen myös arvokkaampiin koulutuksiin/koulutuskokonaisuuksiin. Vuosittain koulutuksiin on käytetty yhteensä 70–130 henkilötyöpäivää (htpv).

4.4 Kohde- ja päätösrekisterit ja sähköinen tiedonkeruu

Vuoden 2019 alussa otettiin elintarvikevalvonnan, terveydensuojelun ja tupakkavalvonnan käyttöön valtakunnallinen ympäristöterveydenhuollon toiminnanohjaus ja tietojenhallintajärjestelmä Vati. Kunnan valvontayksikön syöttämät kohde- ja suorit tiedot ovat heti keskusviranomaisten käytettävissä.

Tarkoitus on vähentää erillisen raportoinnin tarvetta. Aiemmin koko yksikön käytössä ollut Digian Tarkastaja-järjestelmä on edelleen aktiivikäytössä eläinsuojelu- ja eläintautivalvonnan kohde- ja suoriterekisterinä. Lisäksi Tarkastajasta haetaan edelleen koko ympäristöterveydenhuollon valvontaan liittyviä aiempia tietoja, mm. tarkastuspöytäkirjoja, toimijoiden yhteystietoja jne.

Vati:sta saadaan jo erilaisia tilastoja toiminnan suunnittelun, seurannan ja raportoinnin tueksi, mutta tältä osin järjestelmän kehitystyö on vieläkin kesken. Raportoinnin lisätövälineenä käytetään ns. VYHA-järjestelmää (ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkötietojen hallintajärjestelmä), johon raportoidaan suunnitellut/toteutuneet henkilöresurssit, valvontasuunnitelma ja valvonnan toteuman sanallinen arviointi.

Vati -järjestelmän käyttöön siirtyminen on vaatinut ja vaatii edelleen resursseja. Etenkin järjestelmän muutoksiin liittyy uusien toimintatapojen harjoittelua, omaksumista ja kouluttautumista. Vati:a kehitetään edelleen, mikä vie resursseja muulta valvontatyöltä.

Vantaan kaupungilla on käytössä asian- ja asiakirjanhallinnan sähköiseen tallennusjärjestelmä (ASTA). Lautakunnan, lupajaoston ja viranhaltijan päätökset on tehty vuoden 2014 alusta edellä mainitussa järjestelmässä.

4.5 Laatu työ

Vantaan ympäristöterveydenhuolto on laatinut valvontakäytäntöjen yhtenäistämiseksi ja toiminnan tueksi eri toimialoille (elintarvike-, terveydensuojelu-, tupakkavalvonta ja eläinlääkintähuolto) erilaisia ohjeita, mallipohjia ja lomakkeita. Lisäksi valvontatyössä käytetään keskusvirastojen laatimia ohjeita ja lomakkeita. Valvonnan yhtenäistämiseksi tarkastuksia tehdään myös parityönä ja valvonnan linjauksia käsitellään valvontayksikön palaverissa. Myös kuntalaisille on laadittu ohjeistusta esimerkiksi uimavesiin ja lintujen ruokintaan liittyen.

Aiemmin käytössä olleen LaatuNet-laaturjärjestelmän käyttö on lopetettu, koska järjestelmän hinta moninkertaistui, eikä järjestelmästä saatu hyöty vastannut kustannuksia. Laatu työtä on suunniteltu jatkettavan Uudenmaan yksiköiden välisenä yhteistyönä ja yksikön sisäisten laatu työryhmien avulla.

Ympäristöterveydenhuolto kehittää toimintaansa mm. auditointien ja valvontasuunnitelmien arviointien perusteella. Vuoden 2022 lopulla aluehallintoviraston arviointi- ja ohjauskäynti antoi uusia kehitysideoita ja

kehitystarpeita, joita on jo otettu tai otetaan käyttöön vuoden 2024 aikana. Toiminnan sisäiset auditoinnit on aloitettu ja niitä jatketaan vuonna 2024. Vaihtoehtoisesti on suunniteltu ristiin auditointeja naapuriyksikön kanssa. Yksikköön koulutetaan sisäisiä auditointeja alkuvuoden 2024 aikana.

Yksikön käytössä olevien ohjeiden ja asiakirjapohjien systemaattinen päivitystyö on aloitettu 2023 ja sitä jatketaan vuoden 2024 aikana.

4.6 Viestintä

Ympäristöterveydenhuollon kaikessa toiminnassa noudatetaan Vantaan kaupungin avointa ja aktiivista viestintäpolitiikkaa.

Asiakaspalveluun osallistuvat kaikki viranhaltijat. Valvontakohteita ja kuntalaisia ohjeistetaan ja neuvotaan tarkastuskäynneillä tai heidän ottaessa yhteyttä ympäristöterveydenhuoltoon. Lisäksi kaupungin internetsivuilla annetaan tietoa ympäristöterveydenhuollon toiminnasta kattavasti. Ympäristökeskuksessa on asiakaspalvelua varten puhelinpäivystys arkisin klo 9–15. Ympäristökeskuksella on myös omat Facebook-sivut, jotka ovat ympäristönsuojeluyksikön kanssa yhteiset.

Vuoden 2023 alusta lähtien elintarvikealan toimijoille on lähetetty noin kerran kuussa uutiskirje. Uutiskirjeen tarkoituksena on tiedottaa toimijoita ajankohtaisista asioista ja antaa ohjeistusta toiminnan tueksi. Terveystensuojeluvalvonnassa vastaavat uutiskirjeet toiminnanharjoittajille on tarkoitus ottaa käyttöön vuoden 2024 aikana.

Ympäristöterveydenhuollossa ensisijainen tiedotusvastuu on 1. kaupungineläinlääkärillä. Muut viranhaltijat voivat antaa tarvittaessa lausuntoja medialle valmistelemisissaan asioissa. Viestinnässä huomioidaan, että ympäristöterveydenhuollossa käsitellään tietoja, joista osa on julkisuuslain mukaan salassa pidettäviä. Poikkeuksena on toiselle viranomaiselle virka-apuna annettavat tiedot. Viestinnästä on ohjeistettu tarkemmin ympäristöterveydenhuollon valmiussuunnitelmassa sekä ruokamyrkytys- ja vesiepidemiaohjeissa.

Yleisistä, koko maata tai laajoja alueita koskettavista tapauksista tiedottamisen hoitaa pääsääntöisesti paikallisen ympäristöterveydenhuollon sijasta valtion johtavat viranomaiset oman toimintakenttänsä mukaisesti. Näitä viranomaisia ovat Ruokavirasto, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira), sosiaali- ja terveysministeriö (STM) ja maa- ja metsätalousministeriö (MMM).

5. YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON VALVONTA

Tämän suunnitelman mukainen valvonta perustuu terveydenhuoltolain 21 §:ssä mainittujen ympäristöterveydenhuollon lakien mukaan kunnille säädettyyn valvontaan. Terveydenhuoltolain tarkoittamia lakeja ovat elintarvikelaki (297/2021), terveydensuojelulaki (763/1994), tupakkalaki (549/2016) ja eläinlääkintähuoltolaki (765/2009). Eduskunta on hyväksynyt uuden eläinlääkintähuoltolain (285/2023), mutta sen voimaantulo viivästyy. Uuden eläinlääkintähuoltolain odotetaan tulevan voimaan vuoden 2025 alussa). Yksityiskohtaisempi lainsäädäntö on esitetty tässä valvontasuunnitelmassa toimialakohtaisissa suunnitelmissa.

5.1. Riskinarviointi

Lainsäädännössä ja valtion viranomaisten toimialakohtaisissa valvontaohjelmissa korostetaan riskinarvioinnin merkitystä.

Merkittäviä tekijöitä riskinarvioinnin kannalta ovat:

- altistuvien ihmisten määrä ja (erityis-)ryhmä (lapset, nuoret, vanhukset, liikuntarajoitteiset, sairaat)
- altistavan tekijän määrittely (taudinaiheuttaja, myrkyllisyys)
- altistuksen kesto ja/tai toistuvuus (jatkuva tai tilapäinen)
- erityiskohde, johon ei ole olemassa valvonnan ohjetta tai käytäntöä
- toimijan asiantuntemus ja toimintatavat (hygieniatuntemus, omavalvonta tai käyttötarkkailu, yleinen asennoituminen, käytettävissä olevat resurssit ym.)
- aikaisemmat valvonnan tulokset
- onko toiminta ilmoitus- ja hyväksymispäätöksen mukaista
- huoneiston tai tilan olosuhteet, rakenteet ja kalusto (varustelutaso, rakenteiden kunto ym.)
- tiedottaminen ja varautuminen erityistilanteisiin

Vantaan ympäristöterveydenhuollon riskinarviointi pohjautuu keskusvirastojen ohjeisiin. Tarkastustiheyksissä on huomioitu myös valvonnan aiempia tuloksia. Riskinarvioinnin perusteella kunnan valvontayksikön suunnitelmallisen valvonnan piiriin on mahdollista nostaa toimintoja, jotka eivät ole mukana valtakunnallisen valvontaohjelman suunnitelmallisessa valvonnassa.

5.2 Tarkastuksen sisältö, tarkastustiheys ja tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika

Ympäristöterveydenhuollossa tarkastustoiminta on oleellinen osa selvitettäessä valvottavan kohteen tai toiminnan vaatimuksenmukaisuutta. Tarkastus voi kohdistua tiloihin, toimintaan, olosuhteisiin, asiakirjoihin ja tuotteisiin. Yksittäinen tarkastus voi pitää sisällään koko kohteen tai jonkin osa-alueen tarkastuksen ja se voi sisältää useiden ympäristöterveydenhuollon lakien mukaista valvontaa.

Tarkastus voidaan tehdä kokonaan tai osin fyysisen tarkastuksen sijaan myös ns. etätarkastuksena erilaisia etäyhteyksiä, kuvia ja asiakirjoja hyödyntäen.

Tarkastuksesta laaditaan aina tarkastuskertomus ja siinä esitetään, minkä lakiperusteiden mukaan tarkastus on tehty. Tarkastuskertomukset laaditaan pääasiassa keskusvirastojen laatimia ns. Vati-lomakkeita käyttäen.

Toiminnan luonne ja laajuus vaikuttavat tarkastukseen käytettävään aikaan. Tarkastusaikaan sisältyvät varsinaisen kohteeseen tehdyn tarkastuksen lisäksi tarkastukseen valmistautuminen ja tarkastuskertomuksen laatiminen. Tarkastusten sisällöstä, tarkastustiheydestä ja tarkastukseen käytetystä ajasta on selostettu tarkemmin tämän suunnitelman toimialakohtaisissa osioissa.

Kotirauhan piiriin kuuluviin kohteisiin ei pääsääntöisesti ole tehty fyysistä tarkastusta, ellei toiminnan epäillä aiheuttavan terveyshaittaa. Toimintaan liittyviä asiakirjoja (esim. omavalvonta ja siihen liittyvät kirjaukset) voidaan pyytää tarkastettavaksi, mikäli kohteeseen ei suoriteta fyysistä tarkastusta.

5.3 Valvonnan maksullisuus

Ympäristöterveydenhuollon valvonnan maksullisuus koskee ilmoitus- ja hyväksymiskäsittelyjen lisäksi valvontasuunnitelman mukaisia suunnitelmallisia tarkastuksia, näytteenottoja ja näytteiden tutkimuksia. Maksullista on myös valvontasuunnitelmaan sisältyvän tarkastuksen perusteella annetun määräyksen valvonta silloin, kun määräyksen antaminen perustuu säännösten noudattamatta jättämiseen. Myös valvontahankkeisiin liittyvät tarkastukset, mittaukset, näytteiden analysointi ovat maksullisia, kun ne on kirjattu valvontasuunnitelmaan.

Valvontahenkilöstön matkoista aiheutuneet kustannukset peritään maksullisissa tarkastuksissa kaikilta kohteilta samansuuruisina, keskimääräisen 0,5 tunnin matka-ajan mukaisesti. Ympäristöterveydenhuollolle ilmoitetut tai hyväksymishakemuksen tehneet uudet kohteet tulevat heti ilmoitus-/lupakäsittelyn

yhteydessä suunnitelmallisen valvonnan piiriin, jolloin kohteeseen tehty ensimmäinenkin tarkastus on maksullinen.

Maksujen periminen edellyttää hyväksyttyä valvontasuunnitelmaa ja maksutaksaa. Valvontamaksut määritellään siten, että ne kattavat suunnitelmallisesta valvonnasta aiheutuneet kustannukset. Ympäristöterveydenhuollon maksutaksa on ollut viimeksi kaupunginvaltuuston käsittelyssä joulukuussa 2023. Taksa on nähtävillä [Vantaan kaupungin verkkosivuilla](#).

Säännöllisen, toimijoille maksullisen tarkastustoiminnan lisäksi valvottaviin kohteisiin tehdään tarvittaessa tarkastus- ja näytteenottokäyntejä ruokamyrkytys- ja talousvesiepidemioiden ja muiden asiakasreklamaatioiden takia. Näistä toimenpiteistä ja tutkimuksista valvontaviranomainen ei ole oikeutettu perimään toimijalta maksua.

5.4 Näytteenotto ja näytteiden tutkiminen

Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman tulee sisältää tiedot kunnan viranomaisnäytteenotosta ja näytteiden tutkimisesta. Näytteenotto ja näytteiden tutkiminen ovat valvontamenetelmiä, joilla voidaan selvittää omavalvonnan toimivuutta sekä tuotteiden turvallisuutta ja määräystenmukaisuutta.

Näytteenotto on yksi valvontaviranomaisen valvontakeino, jolla voidaan varmistaa, että toimijat noudattavat heille asetettuja vaatimuksia ja että esimerkiksi elintarvikkeet, talousvesi ja uimavedet ovat käyttäjille turvallisia.

Valvontaviranomainen on velvollinen ottamaan tarvittavia näytteitä mm. ruokamyrkytys- ja talousvesiepidemioiden selvittämistä varten.

Valvontaa tukevat tutkimukset on tehty pääsääntöisesti MetropoliLab Oy:ssä, Viikinkaari 4, 00790 Helsinki. Siltä osin, kun tarkastustoiminnan yhteydessä otettujen mikrobiologisten ja kemiallisten näytteiden analysointi ei sisälly laboratorion tutkimusvalikoimaan, käytetään tarvittaessa Ruokaviraston, Työterveyslaitoksen, Tullilaboratoriota tai muuta asiantuntijaa, joka täyttää viranomaisvalvonnan vaatimukset. Vesivälitteisten epidemioiden yhteydessä käytetään tarvittaessa myös muita kuin Ruokaviraston hyväksymiä laboratorioita, mm. virustutkimuksiin. Ympäristöterveydenhuollon viranhaltijat huolehtivat pääosin elintarvikevalvontaan ja sisäilmaan liittyvästä näytteenotosta, mutta tarvittaessa näytteenotto voidaan ostaa myös laboratoriolta. Talous- ja uimavesien näytteenotosta on sopimus laboratorion kanssa ja säännöllinen näytteenotto toteutuu pääosin laboratorion toimesta. Talousveden ja allasveden osalta

ulkopuolisten näytteenottajien (laboratorioiden ja toiminnanharjoittajien) luotettavuus tarkistetaan myös viranhaltijoiden itsensä tekemien näytteenottojen avulla. Laboratorion näytteenottajilla on pätevyys näytteiden ottamiseen. Häiriötilanteissa näytteenotosta sovitaan erikseen laboratorion kanssa.

MetropoliLab Oy toimii Vantaan ympäristöterveydenhuollon häiriötilanteiden laboratoriona (ml. poikkeusolot) virka-ajan ulkopuolella. Häiriötilanteissa laboratorio huolehtii näytteiden analysoinnista, mutta näytteenotosta sovitaan erikseen tapauskohtaisesti. Laboratoriolla on kuitenkin valmius näytteenottoon myös virka-ajan ulkopuolella.

Tarkemmat suunnitelmat näytteidenotosta on kuvattu toimialakohtaisissa valvontasuunnitelmissa.

Laboratoriopalvelut kilpailutetaan vuoden 2024 aikana.

6. HÄIRIÖTILANTEISIIN VARAUTUMINEN

Elintarvike-, terveydensuojelu-, ja eläinlääkintähuoltolaissa on määräykset siitä, että kunnan on varauduttava häiriötilanteisiin. Ympäristöterveydenhuollon yksiköllä on valmiussuunnitelma ja yksityiskohtaisia toimintaohjeita häiriötilanteita varten. Yksikkö osallistuu säännöllisesti erilaisiin häiriötilanneharjoituksiin.

Ympäristöterveydenhuollon henkilöstö työskentelee eläinlääkäripäivystystä lukuun ottamatta virka-aikana. Poikkeuksellisen suurissa yleisötapauksissa tai muissa poikkeustilanteissa voidaan resurssien niin salliessa järjestää valvontaa ja näytteenottoa myös iltaisin ja viikonloppuisin.

Todennäköisimpiä, useita kertoja vuodessa esiintyviä tilanteita ovat ruokamyrkytysepäilyt. Talous- ja uimavesiin liittyviä epidemiaepäilyjä on harvemmin. Epidemiat selvitetään yhteistyössä terveydenhuollon kanssa. Epidemioiden selvittämiseen on laadittu yksityiskohtaisia toimintaohjeita ja lomakkeita. Vuoden 2022 aikana otettiin käyttöön ympäristöterveydenhuollon sähköisessä asiointipalvelussa (ilppa.fi) sairastumis- ja haittailmoitus, jonka kautta kansalaiset ja toiminnanharjoittajat voivat ilmoittaa mahdollisista sairastumisepäilyistä liittyen elintarvikkeisiin tai talous- ja uimavesiin.

Vantaalla selvitystyöryhmään kuuluvat:

- 1. kaupungineläinlääkäri

- johtava terveydensuojelutarkastaja
- elintarviketarkastaja (ruokamyrkytykset)
- talousveden valvonnasta vastaava terveydensuojelutarkastaja
- 2. kaupungineläinlääkäri (zoonoosit, eläintaudit)
- tartuntatautien terveydenhoitaja
- tartuntataudeista vastaava lääkäri
- vesilaitoksen edustaja

Luettelo selvitystyöryhmään kuuluvien henkilöiden ja heidän varahenkilöidensä yhteystiedoista päivitetään aina tarvittaessa ja toimitetaan yhteistyötahoille. Kohdetta valvova tarkastaja tai kaupungineläinlääkäri osallistuu selvitystyöryhmän työhön.

Selvitysryhmää laajennetaan tarpeen mukaan muilla asiantuntijoilla, kuten viestinnän edustajalla, laboratoriokemistillä, ympäristötarkastajalla tai epäilykohteen työterveyshuollon edustajalla.

Ruokamyrkytysepäilyssä ja vastaavissa erityistilanteissa ryhdytään välittömästi selvittämään tartunnanaiheuttajaa ja tekemään epidemiologista tutkimusta. Epäilystä ilmoitetaan hyvinvointialueen tartuntatautiyksikköön ja tehdään epäilyilmoitus Ruokaviraston ja Terveys- ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) yhteiseen ruokamyrkytysepidemiarekisteritietojärjestelmään (RYMY).

Epidemiaepäilyn selvittämisen jälkeen ympäristökeskuksen edustaja tekee selvitysilmoituksen RYMY-järjestelmään. Ruokamyrkytysepäilystä tai muusta poikkeavasta tilanteesta tehtävä selvitystyö ja näytteenotto tehdään kunnan kustannuksella. Terveyskeskus huolehtii humaaninäytteiden ja ympäristökeskus elintarvike-, vesi- tai muun tarvittavan näytteenoton kustannuksista. Poikkeuksena ovat valtion kustantamat näytteiden tutkimukset (eläintauti).

Ympäristökeskuksella on näytteenottovälineistöä, yleiset haastattelu- ja näytteenottolomakkeet sekä kirjallinen ohjeistus, joka päivitetään tarvittaessa. Täydennystä näytteenottovälineistöön saadaan MetropoliLab Oy:stä, myös virkajan ulkopuolella.

7. RAPORTOINTI JA VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

Ympäristökeskus raportoi Vantaan kaupunkiympäristölautakunnan lupajaostolle valvontasuunnitelman toteutumisesta kerran vuodessa.

Raportointi- ja arviointivelvoite perustuu ympäristöterveydenhuollon lakeihin, joiden mukaan kunnan valvontaviranomainen on velvollinen pyydettäessä toimittamaan korvauksetta keskusvirastoille tarkastuksia, valvontatoimenpiteitä, maksuja ja valvontaa koskevia tietoja ao. lain valvonnan ohjausta, seuranta, raportointia ja tilastointia varten.

Keskusviranomaisten valvontaohjelmissa edellytetään, että toiminnasta vastaava luottamuselin arvioi vuosittain kunnan valvontasuunnitelman toteutumista.

Keskusviranomaiset raportoivat edelleen vuosittain EU:n komissiolle, miten edellisen vuoden ympäristöterveydenhuollon valvontatehtävät ovat Suomessa toteutuneet. Kuntien on toimitettava kunnan valvontaviranomaisen, monijäsenisen toimielimen arvio edellisen vuoden valvontasuunnitelman toteutumisesta aluehallintoviranomaisille maaliskuun loppuun mennessä. Taulukossa 2 on esitetty pääpiirteissään arvioitavat asiat.

Taulukko 2. Kunnan valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi.

Arviointikohde	Tarkastelu ja selvitys
Suunnitellun toiminnan ja tarkastusten kattavuus	• kaikkien toimialojen valvonnan kattavuus • valtakunnallisten ja omien painopisteiden valvonnan toteutuminen • tarkastuksilla esiin tulleiden epäkohtien määrä ja laatu sekä viranomaisen toimenpiteet näiden epäkohtien korjaamiseksi ja asioiden saattamiseksi määräystenmukaiselle tasolle
Tarkastusten ja näytteiden määrä (suhteessa valvontasuunnitelmaan)	• toteutuneiden tarkastusten lukumäärä • näytteet • valvontahankkeisiin osallistuminen
Valvonnasta saadut tulot ja niiden kohdentuminen	• valvonnasta kertyvät maksutulot toimialoittain • valvonnasta saatujen tulojen kohdentuminen, tieto siitä onko valvonnasta saadut tulot kohdennettu ympäristöterveydenhuollon valvonnan kehittämiseen

Arviointikohde	Tarkastelu ja selvitys
Voimavarat ja yhteistoiminta-alueen toimivuus	• voimavarojen määrä suhteessa lainsäädännön vaatimuksiin, valvontatarpeeseen ja suunniteltuun toimintaan • selvitys, paljonko voimavaroja on käytetty ennalta suunniteltuihin valvontatehtäviin ja kuinka paljon muihin tehtäviin • erittely henkilöstövoimavarojen kohdentumisesta eri lakien mukaiseen valvontaan (VYHA) • valvonnan tehokkuuden toteutuminen (verrataan keskusvirastojen ohjeisiin)
Toiminnan kehittämistarpeet	toimenpiteet, joilla tilannetta parannetaan seuraavalla toimintavuodella
Arviointi- ja ohjauskäynnit	havaitut hyvät toimintatavat, kehitettävää, korjattavaa

Lainsäädäntö ja ohjeet

- Laki sosiaali- ja terveydenhuoltoon ja pelastustoimeen koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaantulusta (616/2021)
- Terveydenhuoltolaki (1326/2010)
- Hallintolaki (434/2003)
- Kuntalaki (410/2015)
- Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999)
- Ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma 2020–2024

8. TERVEYDENSUOJELUVALVONTA

Terveydensuojelulain tavoitteena on suojella ihmisen terveyttä mm. huomioimalla terveydensuojelu yhteiskunnan eri toimintoja suunniteltaessa. Terveydensuojeluun kuuluu terveyshaittojen ennalta ehkäisy ja todettujen haittojen poistaminen tai vähentäminen. Terveyshaittoja voi syntyä esimerkiksi talousveden ja uimaveden laadusta, puutteellisesta hygieniasta sekä asuntojen, koulujen ja julkisten tilojen sisäilman laadun seurauksena. Kunnan tehtävänä on alueellaan edistää ja valvoa terveydensuojelua niin, että asukkaille turvataan terveellinen ympäristö.

8.1 Kunnan terveydensuojelutehtävät

Kunnan terveydensuojelutehtävät jakautuvat terveyshaittoja ennaltaehkäisevään valvontaan ja terveyshaittoja poistavaan valvontaan. Ennaltaehkäisevä valvonta koostuu toiminnanharjoittajien ilmoitusten ja lupien käsittelystä sekä suunnitelman mukaisesta valvonnasta. Lisäksi annetaan erilaisia lausuntoja esimerkiksi rakennuslupiin liittyen. Terveyshaittoja poistavalla valvonnalla selvitetään

terveyshaittaepäilyjä ja puututaan todettuihin haittoihin. Kunnan terveydensuojelun yksi keskeinen tehtävä on kuntalaisten ja toiminnanharjoittajien neuvonta- ja ohjaustyö.

8.2 Ilmoituksen- ja hakemuksenvarainen toiminta

Terveydensuojelulain mukainen kirjallinen ilmoitus on tehtävä seuraavista toiminnoista:

- majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetussa laissa (308/2006) tarkoitetun majoitusliikkeen käyttöönotosta,
- yleisölle avoimen kuntosalin ja muun liikuntatilan, saunan, kylpylän, uimahallin, uimalan ja uimarannan käyttöönotosta,
- päiväkodin ja lasten ja nuorten kokoontumiseen liittyvän toiminnan järjestämispaikan sekä esi- tai perusopetusta, ammatillista koulutusta, lukio-opetusta tai korkeakoulutusta, taiteen perusopetusta tai vapaata sivistystyötä antavan oppilaitoksen ja sen opetuksen järjestämispaikan käyttöönotosta,
- jatkuvaa hoitoa antavan sosiaalihuollon toimintayksikön sekä vastaanottokeskuksen käyttöönotosta,
- solariumliikkeen, tatuointiliikkeen ja kauneushoitolan sekä muun huoneiston, jossa harjoitetaan erityistä hygieniää edellyttävää ihonkäsittelyä, käyttöönotosta,
- sellaisen muun huoneiston tai laitoksen käyttöönotosta tai sellaisen toiminnan aloittamisesta, josta voi aiheutua sen käyttäjämäärä tai toiminnan luonne huomioon ottaen terveyshaittaa,
- otettaessa talousvettä omilla laitteilla käytettäväksi osana julkista tai kaupallista toimintaa, ja muun kuin terveydensuojelulain 18 §:ssä tarkoitetun hakemusmenettelyyn kuuluvan talousvettä toimittavan laitoksen toiminnasta sekä vedenjakelualueesta, jossa vettä otetaan vedenkäyttäjien omilla laitteilla talousvetenä käytettäväksi yhteensä vähintään 50 henkilön tarpeisiin tai vähintään 10 kuutiometriä vuorokaudessa, ja
- terveydenhuollon toimintayksikön (sairaala, vuodeosastollinen terveyskeskus).

Ilmoitus tehdään viimeistään 30 vuorokautta ennen toiminnan aloittamista.

Vastaava ilmoitus tehdään myös toiminnan olennaisesta muuttamisesta.

Ilmoituksen käsittelystä ei tehdä päätöstä, vaan toiminnanharjoittajalle annetaan todistus ilmoituksen vastaanottamisesta. Jos ilmoitetulla toiminnalla voi olla vaikutuksia ympäröivään elinympäristöön, kuullaan asianosaisia ja mahdollinen päätös annetaan terveydensuojelulain § 51 perusteella.

Kotirauhan piiriin kuuluviin tiloihin perustettavasta terveydensuojelulain 13 §:n mukaisesta ilmoitusvelvollisesta toiminnasta on tehtävä ilmoitus, jolloin viranomaisen saa tiedon toiminnanharjoittajasta ja voi antaa ohjausta ja neuvontaa. Kotirauhan piiriin ei tehdä tarkastuksia, ellei toiminnasta epäillä aiheutuvan vakavaa terveyshaittaa.

Valvontakohteet, jotka ovat nykyisen terveydensuojelulain tulkinnan mukaan ilmoitusvelvollisia, mutta eivät ole aina sitä olleet, kuuluvat valvonnan piiriin. Näiltä kohteilta vaaditaan terveydensuojelulain mukainen ilmoitus, mikäli esim. toiminnanharjoittaja vaihtuu tai tiloissa ja/tai toiminnoissa tapahtuu olennaisia muutoksia.

Hakemuksenvarainen toiminta

Talousvettä toimittavan laitoksen, jolla on omaa veden tuotantoa tai käsittelyä, on haettava toimintansa hyväksymistä terveydensuojeluviranomaiselta viimeistään 3 kuukautta ennen suunniteltua toiminnan aloittamista. Talousvettä ei saa toimittaa ennen kuin toiminta on hyväksytty. Toiminnan hyväksymistä on haettava myös, jos vedenottoa tai vedenkäsittelyä laajennetaan tai muutetaan olennaisesti tai jos veden laadussa tai jakelussa tapahtuu talousveden laadun kannalta olennaisia muutoksia. Muutosta koskeva hakemus on tehtävä viimeistään 30 vuorokautta ennen toiminnan muuttamista. Toimintaa ei saa muuttaa ennen kuin hakemus on hyväksytty.

Suunnitelmallinen valvonta

Ilmoituksen- ja hakemuksenvaraisiin kohteisiin tehdään säännöllisiä tarkastuksia valvontasuunnitelman mukaisesti. Suunnitelmallisen valvonnan ulkopuolelle jääviin kohteisiin tehdään valvontaa valitusten ja muiden yhteydenottojen perusteella. Riskinarvioinnin perusteella toimintoja/kohteita voidaan nostaa tarvittaessa suunnitelmallisen valvonnan piiriin.

8.3 Koulujen ja päiväkotien valvonta

Erityisenä haasteena on turvata koulujen ja päiväkotien terveellisyys ja turvallisuus. Lapsilla ja nuorilla on lain mukaan oikeus turvalliseen hoito- ja

opiskeluympäristöön. Vantaalla uudet koulut ja päiväkodit tarkastetaan pian käyttöönoton jälkeen, vaikkei laki tätä edellytä 1.1.2017 voimaan tulleen terveydensuojelulain muutoksen (942/2016) jälkeen. Samoin tarkastetaan kohteet, joissa on tehty olennaisia muutoksia. Koulujen ja päiväkotien terveydellisten olojen säännöllinen valvonta kuuluu kunnan terveydensuojeluviranomaisen tehtäviin ja on osa suunnitelmallista toimintaa.

Koulujen tarkastuksissa on huomioitu valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevän suun terveydenhuollosta 338/2011, 12 §. Koulujen ja muiden oppilaitosten tarkastukset sovitaan etukäteen ja tarkastukselle pyydetään mukaan vähintään koulun rehtori, kiinteistön omistajan edustaja sekä kouluterveydenhoitaja. Tarvittaessa tarkastuksella voivat olla mukana myös työterveydenhuollon ja työsuojelun edustajat.

Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto järjestää oppilaitosympäristön terveellisyyden, turvallisuuden sekä oppilaitosyhteisön hyvinvoinnin tarkastuksia Vantaan kaupungilla kahden vuoden välein. Tarkastustiheys poikkeaa ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman mukaisten säännöllisten tarkastusten valvontatiheydestä, joten terveydensuojelulain mukainen tarkastus tehdään tästä syystä erillisenä tarkastuksena.

8.4 Sosiaalialan laitosten valvonta

Terveydensuojelulain 13 §:n mukaan ilmoituksenvaraisiksi sosiaalihuollon yksiköiksi luetaan hyvinvointialueen, valtion ja yksityisen ylläpitämät jatkuvaa hoitoa antavat sosiaalihuollon toimintayksiköt. Tällaisia yksiköitä ovat tehostetun palveluasumisen yksiköt ja laitoshoidon antavat sosiaalihuollon yksiköt, lastensuojelulaitokset sekä ensi- ja turvakodit. Kyseiset yksiköt ovat myös säännöllisen valvonnan piirissä. Toimintayksiköiden yhteydessä olevien asiakkaiden (esim. vanhukset) vuokra- tai omistusasunnot eivät kuulu suunnitelmallisen valvonnan piiriin.

8.5 Talousvesi

Talousveden valvonta koskee kaikkea terveydensuojelulain 16 a §:ssä tarkoitettua vettä. Veden valvonnassa sovelletaan Sosiaali- ja terveysministeriön (STM) asetusta talousveden laadusta ja valvonnasta sekä rakennusten vesilaitteistojen riskienhallinnasta (1352/2015) tai STM:n asetusta pienten yksiköiden talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista (401/2001).

Terveydensuojelulain mukaisten talousvettä toimittavien laitosten suunnitelmallinen tarkastus kohdistuu laitostiloihin, ylä- ja alavesisäiliöihin sekä vedenottamoihin ja niiden lähiympäristöön. Tarkastuksen yhteydessä myös hyväksytään riskienhallintasuunnitelma. Lisäksi valvonnassa arvioidaan valvontatutkimusohjelman ja näytteenottosuunnitelman toteutumista sekä tarkastetaan veden laadun tutkimustulokset. Kaikilla terveydensuojelulain mukaisilla vesilaitoksilla on voimassa oleva valvontatutkimusohjelma ja häiriötilannesuunnitelma. Apuna valvontatutkimusohjelman laadinnassa käytetään Valviran ohjeistusta. Kohteet/vesilaitokset, jotka toimittavat talousvettä vain omaan käyttöönsä eivät kuulu suunnitelmallisen valvonnan piiriin. Niiden veden laatua valvotaan joko asetuksen (1352/2015) tai (401/2001) mukaisesti.

Talousvettä toimittavien laitosten omavalvonnan ja talousveden laadun viranomaisvalvonnan on perustuttava veden terveydellisen laatuun vaikuttavien riskien arviointiin ja hallintaan. Päävastuu riskinarvioinnin tekemisestä on vesilaitoksilla. Terveydensuojeluviranomainen osallistuu tekemiseen terveyshaitan arvioinnin asiantuntijana ja hyväksyy riskinarvioinnin. Viiden talousvettä toimittavan laitoksen riskinarviointi on hyväksytty ja niiden valvontatutkimusohjelma on päivitetty huomioiden riskinarvioinnissa esille tulleet seikat. Myös kolmen asetuksen 401/2001 mukaisen talousvettä toimittavan laitoksen riskinarviointi on hyväksytty ja se on huomioitu näytteenottosuunnitelmassa.

STM:n asetuksen (1352/2015) mukaisten laitosten näytteenottosuunnitelmassa on vesinäytteiden tutkiminen jaettu viranomaisvalvontanäytteisiin ja omavalvontanäytteisiin. Tutkimuslaboratorio toimittaa viranomaisnäytteiden tutkimustulokset analyysisiirtopalveluun, josta ne siirretään ja tallennetaan Vati-järjestelmään.

STM:n asetuksen (401/2001) 1 §:n 1 ja 2 kohdan mukaisen talousveden valvontaan on laadittu kohteille näytteenottosuunnitelmat. Toimijat vastaavat näytteenottosuunnitelman toteutuksesta, mutta tarvittaessa näytteet voidaan ottaa ja tutkituttaa toimijan kustannuksella.

Vantaan terveydensuojeluviranomaiset antavat talousvesineuvontaa verkostoveden ja talousvesikaivojen osalta. Vesihuoltoverkoston ulkopuolella on Vantaalla noin 5000 oman talousvesikaivon varassa olevaa kuntalaista. Kiinteistökohtaisten talousvesien suunnitelmallista valvontaa ei ole tarpeen tehdä, koska yksittäiset kotitaloudet vastaavat itse hankkimansa talousveden laadusta. Tarvittavat valvontatoimet ja näytteenotto kohdennetaan terveyshaittaepäilyihin.

Viranomaisnäytteiden arvioitu määrä vuonna 2024 on 160 näytettä. Näytteenotosta vastaa joko laboratorio (MetropoliLab Oy) tai veden toimittaja.

Toiminnanharjoittajan itsensä tekemien näytteenottojen luotettavuus varmistetaan käymällä läpi näytteenoton periaatteet ja kirjallisella ohjeistuksella.

8.6 Uimarannat

Yleiset uimarannat tarkastetaan vuosittain uimakauden (15.6.–31.8.) aikana.

Vuosittaisella tarkastuksella todennetaan lainsäädännön määräysten noudattaminen, toiminnan hygienian ja omavalvonnan toimivuus. Tarkastus kohdistuu mm. uimarannan siisteyteen, oheistiloihin sekä uimarannasta annettaviin tietoihin, ohjeisiin ja kieltomerkintöihin.

Terveydensuojeluviranomainen valvoo säännöllisesti yleisen uimarannan vedenlaatua. Uimaveden valvonnan tavoitteena on ennaltaehkäistä uimavedestä aiheutuvia terveyshaittoja varmistamalla, että uimavesi täyttää lainsäädännön vaatimukset. Valvonnassa varaudutaan uimavesiperäisten epidemioiden selvittämiseen.

Vuosittain yleisistä uimarannoista laaditaan uimarantaluettelo huhtikuun loppuun mennessä. Uimarannoille, joissa kävijämäärä on huomattava (EU-uimarannat), on laadittu uimavesiprofiilit. Vuosittain EU-uimarannoille laaditaan ennen uimakauden alkua uimarannan toiminnanharjoittajan kanssa viranomaisvalvontaan varten seurantakalenteri, josta selviää näytteiden ottoajankohdat. Näytteitä otetaan uimakauden aikana joka toinen viikko, siten että ensimmäinen näyte otetaan ennen uimakauden alkua. Pieniltä yleisiltä uimarannoilta otetaan näytteet samanaikaisesti EU-uimarantojen kanssa. Arvioitu viranomaisvalvonnan näytemäärä kesän aikana on 42 näytettä.

EU-uimarantojen laatuluokitukset lasketaan syksyllä neljän edellisen vuoden uimavesinäytteiden tulosten perusteella. Laatuluokitukset päivitetään vuosittain ja uimavesiprofiilien päivitys tapahtuu asetuksen 177/2008 liitteen IV mukaisesti. EU-uimarantojen vesitutkimustulosten raportointi aluehallintovirastolle tapahtuu valtakunnalliseen tietojärjestelmään 30.9. mennessä.

Kuusijärven ja Vetokannaksen uimarannoilla on talviuintipaikat. Talviuintikaudella (1.9.–14.6.) näytteitä otetaan joka toinen kuukausi, yhteensä 8 näytettä.

Kaikista uimavesinäytteidenotoista vastaa laboratorio (MetropoliLab Oy).

Uimavesinäytteiden tutkimustuloksista tiedotetaan internetsivuilla ja uimarannan

ilmoitustaululla. Uimakielloista ja varoituksista tiedotetaan lisäksi erikseen erillisillä tiedotteilla.

8.7 Kylpylät, uimahallit ja vastaavat

Jokaisella uimahallilla, kylpylällä ja muulla vastaavalla yleiseen käyttöön tarkoitettulla altaalla (esim. hotellien ja hoitolaitosten altaat) on valvontatutkimusohjelma ja siihen liittyvä allaskohtainen näytteenottosuunnitelma. Allasveden laadun tutkimiseen sovelletaan sosiaali- ja terveysministeriön asetusta uimahallien ja kylpylöiden allasvesien laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista (315/2002). Valvontatutkimusohjelmat ja näytteenottosuunnitelmat päivitetään tarvittaessa, mutta vähintään viiden vuoden välein.

Allasvesinäytteiden otosta vastaa laboratorio. Kaikista näytteistä tutkitaan mikrobiologinen laatu, pH, klooripitoisuudet ja sameus. Muut analyysit vaihtelevat eri näytteenottokerroilla.

Allasvesinäytteiden määrä riippuu pääsääntöisesti laitoksen kävijämäärästä, mutta terveydensuojeluviranomainen voi vähentää tai lisätä näytteiden määrää edellisten vuosien tulosten, suoritettua käyttötarkkailun tai laitoksen teknisten ominaisuuksien perusteella. Näytteenottojen vähimmäismäärä on 4 kertaa vuodessa. Suurimmista laitoksista otetaan näytteitä noin 25 kertaa vuodessa. Näytteenottosuunnitelmat päivitetään vuonna 2024. Arvioitu viranomaisnäytteiden määrä on 430 näytettä.

Terveydensuojeluviranomainen seuraa valvontanäytteiden tuloksia.

Terveydensuojeluviranomainen varmistaa ulkopuolisten näytteenottajien (esim. laboratoriot) luotettavuuden ottamalla osan viranomaisnäytteistä itse. Ylimääräisiä näytteenottoja voi aiheutua asiakasvalitusten, valvontatutkimuksissa todettujen laatuvaatimuspoikkeamien tai käyttötarkkailun yhteydessä todettujen terveyshaittaepäilyjen johdosta. Näistä epäilyistä laitoksen ylläpitäjän tulee tiedottaa terveydensuojeluviranomaiselle. Käyttäjille suunnattu allasveden laadusta tiedottaminen tapahtuu pitämällä viimeisimmät valvontatulokset esillä uimahallin ilmoitustaululla.

Kohteet tarkastetaan vuosittain. Tarkastuksilla keskitytään laitoksen suorittamaan käyttötarkkailuun ja uima-allastilojen ylläpitoon, joka käsittää tilojen rakenteiden ja kalusteiden kunnon sekä siisteyden. Tarkastusten yhteydessä voidaan ottaa harkinnanvaraisesti pintahygienianäytteitä esimerkiksi epidemiaepäilyissä tai epäiltäessä siivouksen asianmukaisuutta.

8.8 Yleisötilaisuuksien valvonta

Terveysturvaviranomainen ohjeistaa ja neuvoo yleisötilaisuuksien järjestäjiä talousveteen, hygieenisiin järjestelyihin ja tupakointiin liittyvissä asioissa. Vantaan terveysturvajärjestyksessä on edellytetty, että yleisötilaisuuksien järjestäjä tekee toiminnastaan ilmoituksen, jos tilaisuudessa arvioidaan olevan yhtä aikaa vähintään 500 henkilöä. Terveysturvaviranomaiset osallistuvat suurten yleisötilaisuuksien yhteistyöpalaveriin. Suuria yleisötilaisuuksia järjestettiin Vantaalla vuonna 2023 31 kpl.

Valvonnan tarve arvioidaan riskinarvioinnin perusteella ja valvontaa voidaan tehdä tarkastuksin, näytteenotoin ja mittauksin. Ennakoivalvontana tarkastetaan asiakirjoja ja ennen tapahtumaa alueella tehdään tarvittaessa tarkastus. Suurissa yleisötilaisuuksissa osallistutaan myös viranomaiskatselmuksiin.

Vuoden aikana järjestettäviin uusiin tai vuosittain toistuviin merkittäviin yleisötilaisuuksiin tehdään riskinarvioinnin perusteella tarkastus. Yleisötilaisuuteen liittyvää tilapäistä leirintäaluetta valvotaan riskinarvioinnin perusteella talous- ja käyttöveden, pesutilojen ja käymälöiden osalta.

Terveysturvajulain mukaisten tarkastusten yhteydessä suoritetaan tarvittaessa muuta ympäristöterveydenhuollon valvontaa. Tarvittaessa tilaisuuden jälkeen pidetään palautepalaveri, jonka tavoitteena on edelleen kehittää tilaisuuden järjestelyjä.

Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman mukainen valvonta on järjestäjälle maksullista.

8.9 Sairaalat ja vuodeosastolliset terveyskeskukset

Terveydenhuollon toiminta ei lähtökohtaisesti ole terveysturvajulain nojalla ilmoitusvelvollista. Tästä poikkeuksena ovat sairaalat ja vuodeosastolliset terveyskeskukset, jotka ovat olleet ilmoitusvelvollisia toimipaikkoja 12.1.2023 lukien. Ilmoitus tehdään terveydenhuollon toimipaikoista kuitenkin ainoastaan terveysturvajulain 19 b §:ssä säänneltyä ensisijaisten tilojen vesilaitteistojen riskienhallinnan valvontaa varten. Muutoin toimipaikoilla ei ole ilmoitusvelvollisuuksia terveysturvajulain nojalla.

8.10 Valvonnan painopistealueet

Ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman teemana on yhtenäinen valvonta ja yhteistyö. Tätä teemaa tukevat terveydensuojelulain valvontaohjelman painopisteet, joita ovat omavalvonnan tukeminen ja elinympäristöterveyden edistäminen. Vantaan terveydensuojelu huomioi valtakunnalliset painopisteet omassa toiminnassaan.

Omavalvonnan tukeminen

Terveydensuojelulakiin on kirjattu toiminnanharjoittajan omavalvontavelvoite (TsL 2 §). Toiminnanharjoittajan on tunnistettava toimintansa mahdolliset terveyshaittaa aiheuttavat toiminnot sekä pyrittävä ennalta ehkäisemään ja vähentämään niitä. Omavalvonta on toiminnanharjoittajan itsensä tekemää järjestelmällistä ja jatkuvaa toiminnan seuranta ja arviointia. Omavalvonta koskee kaikkia toimijoita.

Toiminnanharjoittajien omavalvonnan tueksi on laadittu kirjallista ohjeistusta. Ohjeistus on toimitettu mm. päiväkodeille ja kouluille sähköpostilla ja lisäksi ohje löytyy terveydensuojelun internetsivuilla. Omavalvontaa tuetaan tarkastuksilla olemalla apuna tunnistamassa riskejä, joista voi aiheutua terveyshaittaa. Toiminnanharjoittajan omavalvonnan toimivuus voidaan ottaa huomioon valvonnan riskinarvioinnissa.

Talousvesilaitosten kanssa jatketaan riskinarviointityötä ja pidetään valvontatutkimusohjelmat ajan tasalla. Vesilaitoksia ohjataan käyttämään toimintaympäristön seurantaan, riskinarviointiin ja muun omavalvonnan suunnittelemiseen pääasiassa Water Safety Plan -työkalua.

Elinympäristöterveyden edistäminen ja yhteistyö

Kunnan tehtävänä on alueellaan edistää ja valvoa terveydensuojelua siten, että turvataan terveellinen elinympäristö. Vantaan terveydensuojelu ohjaa ja neuvoo toiminnanharjoittajia ja kuntalaisia terveydensuojelun asioissa mm. tarkastuksilla, internetsivuilla, sosiaalisessa mediassa, puhelimitse ja sähköpostitse. Vantaan kaupungin asukkaille annetaan paljon neuvontaa esimerkiksi talous- ja uimavesiin, sisäilmaan ja haittaeläimiin liittyen. Erilaisilla hankkeilla tuotetaan tietoa asukkaiden, päättäjien ja toiminnanharjoittajien käyttöön. Hankkeiden tuloksia, esimerkiksi kaivovesituloksia, julkaistaan internetsivuilla.

Elinympäristön terveellisyyteen vaikutetaan antamalla erilaisia lausuntoja esimerkiksi rakennusvalvonnalle, ympäristönsuojelulle ja aluehallintovirastolle.

Kaupungin sisällä tehdään säännöllistä yhteistyötä mm. ympäristönsuojelun, rakennusvalvonnan, työsuojelun, kasvatuksen ja oppimisen toimialan sekä toimitilajohtamisen kanssa. Yhteistyön tarkoituksena on sujuvoittaa kaupungin sisäisiä prosesseja ja edistää elinympäristön terveellisyyttä. Lisäksi säännölliset tapaamiset sujuvoittavat toimintaa esimerkiksi häiriötilanteissa. Mahdollisuuksien mukaan osallistutaan maankäytön suunnitteluun sekä kaupungin strategia- ja hyvinvointityöhön. Kaupungin ulkopuolelta yhteistyötä tehdään mm. Vantaa-Keravan hyvinvointialueen tartuntatautien ja infektioiden torjuntayksikön sekä sosiaalitoimen kanssa.

Terveydensuojelulla on omat suunnitelmat talous- ja uimavesiin ja säteilytilanteisiin liittyvien häiriötilanteiden varalta. Suunnitelmakauden 2020–2024 tavoitteena on integroida terveydensuojelun suunnitelma paremmin osaksi kaupungin häiriötilannesuunnitelmaa.

8.11 Valvontahankkeet

Terveydensuojeluvalvonta on toteuttanut vuosittain vähintään yhden valvontahankkeen. Vuonna 2024 toteutetaan vanhusten palveluasumisen kohteisiin (15 kohdetta) valvontahanke, jossa pyritään kartoittamaan tilojen lämpöolosuhteita hellejakson aikana. Kohteisiin tehdään suunnitelmallinen valvontakäynti ja erillinen olosuhteiden mittauskäynti, mikäli suunnitelmallisen valvontakäynnin aikana sääolosuhteet ovat epäsuotuisat helleolosuhteiden arvioimiseksi ja mittaamiseksi. Mittausten ja tarkastusten avulla selvitetään, esiintyykö vanhusten palveluasumisen kohteissa hellejakson aikana sellaisia olosuhteita, jotka voivat aiheuttaa terveydensuojelulain mukaista terveyshaittaa. Suunnitelmallisen valvontakäynnin yhteydessä annetaan ohjeistusta ja neuvontaa kiinteistön haltijan/toiminnanharjoittajan velvollisuudesta tehdä ensisijaisten tilojen vesilaitteistojen riskinarviointi.

Toinen terveydensuojeluvalvonnan valvontahanke vuonna 2024 kohdistuu uimahallien pintahygienianäytteiden ottamiseen uimahalleista. Näytteitä otetaan 12 kpl/uimahalli erillisen suunnitelman mukaisesti (yhteensä 60 näytettä) ja niistä tutkitaan heterotrofiset bakteerit, hiivat ja homeet sekä *Pseudomonas aeruginosa*. Näytteiden tutkimuskustannuksista vastaavat toiminnanharjoittajat.

8.12 Terveyshaittaepäilyyn perustuva asuntojen ja oleskelutilojen valvonta

Terveydensuojelulain 26 §:n mukaan asunnon ja muun sisätilan sisäilman puhtauden, lämpötilan, kosteuden, melun, ilmanvaihdon, valon, säteilyn ja muiden vastaavien olosuhteiden tulee olla sellaiset, ettei niistä aiheudu asunnossa tai sisätilassa oleskeleville terveyshaittaa. Terveydensuojeluviranomainen voi terveydensuojelulain 27 §:n mukaan velvoittaa terveyshaitan aiheuttajan tai korjauksista vastaavan tahon poistamaan todetun terveyshaitan. Viranomainen voi myös kieltää tai rajoittaa käyttämästä asuntoa tai muuta oleskelutilaa.

Terveydensuojelulakia täydentää sosiaali- ja terveysministeriön asetus asunnon ja muun oleskelutilan terveydellisistä olosuhteista (545/2015). Asetuksessa on muun muassa fysikaalisia, kemiallisia ja biologisia tekijöitä koskevia vaatimuksia ja toimenpiderajoja.

Terveyshaittoja poistavassa valvonnassa neuvotaan ja opastetaan kuntalaisia asumisterveyteen liittyvissä kysymyksissä. Puhelimitse tapahtuvan neuvonnan lisäksi asukkaille ja muille tilojen käyttäjille voidaan lähettää asumisterveyteen ja rakennustekniikkaan liittyvää materiaalia. Terveyshaittoja selvittäviä tarkastuksia tehdään asukkaiden kirjallisesta pyynnöstä, kun asunnossa epäillään olevan terveyshaittaa aiheuttavia tekijöitä. Asunnontarkastuksia voidaan tehdä myös erillisen tarkastusmääräyksen perusteella, jos on perusteltu syy olettaa asunnon aiheuttavan asukkaille tai naapureille terveyshaittaa.

Koulujen ja päiväkotien tutkimuspyynnöt otetaan kirjallisesti vastaan koulun rehtorilta, päiväkodin johtajalta, kouluterveydenhuollolta, työterveyshuollolta, työsuojeluvaltuutetulta tai muulta vastaavalta taholta. Lasten vanhempien ottaessa yhteyttä päätetään tapauskohtaisesti asiassa tarvittavat toimenpiteet.

Terveydensuojeluviranomainen antaa puhelinneuvontaa ja tekee tarvittaessa tarkastuksia sekä antaa määräyksiä haittaeläinten torjumiseksi.

8.13 Lausunnot

Terveydensuojeluvalvontaan kuuluu olennaisena osana erilaisten lausuntojen antaminen. Lausuntoja annetaan mm:

- rakennusluvista (terveydensuojelulain 13 § mukaiset kohteet)
- asumisterveyteen liittyvistä asioista

- talousveden laadusta
- vesihuollon kehittämissuunnitelmasta
- vesijohto- tai viemäriverkostoon liittyvistä vapautushakemuksista
- hulevesien johtamisesta
- ympäristöluvista
- sosiaalialan laitosten ja toimintapisteiden lupaa tai rekisteröintiä varten.

8.14 Tarkastusten sisältö, tarkastustiheys ja -aika

Terveydensuojeluviranomainen pyrkii ennaltaehkäisemään terveyshaittoja sekä edistämään asuin- ja lähiympäristön terveellisyyttä. Terveydensuojelulain mukaiset valvontakohteet tarkastetaan suunnitelman mukaisesti ja siten, että oleelliset terveydensuojelun näkökohdat tulevat tarkastetuiksi.

Terveydensuojelulainsäädäntöä ohjaava keskusvirasto Valvira on laatinut valtakunnallisessa valvontaohjelmassa ohjeet keskimääräisistä tarkastustiheyksistä. Toistaiseksi Vantaa suunnittelee valvontaa pitkälti Valviran valvontaohjelman mukaisilla tarkastustiheyksillä. Resurssien priorisoimiseksi tarkastukset kohdistetaan ensisijaisesti altistuvien ihmisten määrään ja erityisryhmien terveysriskit huomioiden. Valvontayksikössä siirrytään tulevaisuudessa kohti Valviran suosittamaa kohdekohtaista riskinarviointia, jonka perusteella valvontakohteen suunnitelman mukaista tarkastustiheyttä voidaan tarvittaessa lisätä tai vähentää. Riskinarviointi perustuu toiminnasta ja tiloista mahdollisesti aiheutuviin terveyshaittoihin sekä toiminnan valvontahistoriaan sekä omavalvonnan toimivuuteen.

Tarkastuksia tehtäessä käytetään apuna valvontayksikön omia ohjeita sekä muun muassa keskusviraston (Valvira) laatimia ohjeita. Tarkastuksista laaditaan tarkastuskertomus, joka lähetetään asianosaisille. Vati-järjestelmän käyttöönoton yhteydessä terveydensuojelu siirtyi käyttämään valtakunnallisia valvontalomakkeita. Lomakkeita kehitetään jatkuvasti tarpeen mukaan ja Vantaan yksikkö on mukana kehitystyössä.

Valvontakohdetyypin tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika koostuu tarkastukseen valmistautumisesta, tarkastuksen sisällöstä sekä tarkastuskertomuksen laatimisesta. Osassa tapauksissa saattaa haitan selvittäminen viedä useamman työpäivän. Terveydensuojeluvalvonnan tarkastuksia voidaan tehdä perinteisen fyysisen tarkastuksen lisäksi asiakirjatarkastuksena. Tarkastustiheydet ja tarkastuksiin käytettävä aika sekä tarkastuksen sisältö on esitetty liitteessä 1.

Terveyshaittoja poistavaa tarkastustoimintaa tehdään pääosin asukkaiden ja tilojen käyttäjien yhteydenottojen perusteella. Tutkimuspyyntöjen käsittelyssä päiväkotien ja koulujen tutkimuspyynnöt pyritään ottamaan käsittelyyn mahdollisimman nopeasti lasten iän tai suurien käyttäjämäärien johdosta. Asunnontutkimuspyynnöt käsitellään oman jonotilanteen mukaisesti saapumisjärjestyksessä.

Asuntojen ja muiden oleskelutilojen tarkastustoiminnassa pyritään selvittämään, onko rakennuksessa terveyshaittaa aiheuttavia vaurioita tai olosuhteita asukkaille tai tilojen käyttäjille. Tarkastuksen lisäksi kohteessa voidaan tehdä mittauksia ja/tai ottaa näytteitä. Arvioidessa terveydensuojelulain mukaista terveyshaittaa käytetään apuna sosiaali- ja terveysministeriön asetusta (545/2015) ja asetuksen soveltamisohjeita. Myös säteilylain (859/2018) mukaiset velvoitteet radonpitoisuuksien valvonnasta huomioidaan.

Lainsäädäntö ja ohjeet

- Terveydensuojelulaki 763/1994
- Terveydensuojeluasetus 1280/1994
- Sosiaali- ja terveysministeriön asetus asunnon ja muun oleskelutilan terveydellisistä olosuhteista 545/2015
- Sosiaali- ja terveysministeriön asetus talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista 1352/2015
- Sosiaali- ja terveysministeriön asetus pienten yksiköiden talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista 401/2001
- Sosiaali- ja terveysministeriön asetus yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta 177/2008
- Sosiaali- ja terveysministeriön asetus pienten yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta 354/2008
- Sosiaali- ja terveysministeriön asetus uimahallien ja kylpylöiden allasvesien laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista 315/2002
- Sosiaali- ja terveysministeriön asetus talousvettä toimittavassa laitoksessa työskentelevältä vaadittavasta laitosteknisestä ja talousvesihygienisestä osaamisesta ja osaamisen testaamisesta 1351/2006
- Sosiaali- ja terveysministeriön asetus uimahallissa, kylpylässä tai vastaavassa laitoksessa työskentelevältä vaadittavasta laitosteknisestä ja allasvesihygienisestä osaamisesta ja osaamisen testaamisesta 1350/2006
- Säteilylaki 859/2018
- Valtakunnallinen terveydensuojelun valvontaohjelma vuosille 2020–2024, päivitys vuosille 2023–2024

9. TUPAKKALAIN JA NIKOTIINIKORVAUSVALMISTEIDEN VALVONTA

Tupakkalain tavoitteena on ihmisille myrkyllisiä aineita sisältävien ja riippuvuutta aiheuttavien tupakkatuotteiden ja muiden nikotiinipitoisten tuotteiden käytön loppuminen. Laissa säädetään toimenpiteistä, joilla ehkäistään tupakkatuotteiden käytön aloittamista ja nikotiiniriippuvuuden syntymistä sekä edistetään tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden käytön lopettamista ja suojellaan väestöä altistumiselta niiden savulle.

Tupakkalaissa (549/2016) kunnalle määriteltujen tehtävien valvonta on osa ympäristöterveydenhuollon valvontaa. Tupakkain säännöllisen valvonnan toteuttamiseksi tulee laatia valvontasuunnitelma, joka perustuu Valviran laatimaan valtakunnalliseen tupakkalain valvontaohjelmaan vuosille 2020–2024, päivitys vuosille 2023–2024.

Tupakkalain valvonnassa on tapahtunut useita muutoksia viime vuosien aikana. Tupakkalain muutos vuonna 2016 toi uusia tehtäviä kunnalle ja uusia tuotteita tupakkalain sääntelyn piiriin. Esimerkiksi sähkösavukelaitteet ja niissä käytettävät nesteet sekä poltettavaksi tarkoitetut kasviperäiset tuotteet tulivat tupakkalain alaisuuteen. Tupakkatuotteiden tukkumyynti tuli ilmoituksenvaraiseksi ja tupakointikieltojen ja -rajoitusten soveltamisala laajeni. Kunnassa aloitettiin tuolloin myös asuntoyhtiöiden tupakointikieltohakemusten käsittely.

Vuonna 2019 tuli voimaan tupakkatuotteiden tuotepakkauksia koskeva sääntely, joka edellyttää tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkauksiin jäljitettävyyss- ja turvaominaisuusmerkinnät. Näillä pyritään vaikuttamaan tupakkatuotteiden laittoman kaupan ehkäisyyn. Kaikilta tupakkatuotteiden toimitusketjuun ja myyntiin osallistuvilta edellytetään erityisten tunnistekoodien hankkimista. Koodien avulla voidaan seurata tupakkatuotteiden kulkua koko toimitusketjun ajan aina ensimmäiseen vähittäismyyntipaikkaan saakka. Turvaominaisuusmerkintä puolestaan auttaa sekä kuluttajia että viranomaisia määrittämään, onko myynnissä oleva tuote aito vai laiton tupakkatuote.

Viimeisin tupakkalain muutos oli toukokuussa 2022. Tupakkatuotteiden myynnin omavalvontavelvoite laajeni koskemaan tuotteiden lainmukaisuuden valvontaa ja vähittäismyyntipakkausten lainmukaisuuden varmistamista koko myyntiketjussa

tukkumyynnistä vähittäismyyntiin. Omavalvontavelvoitteen laajentuminen edellytti toimijoilta tupakan myynnin omavalvontasuunnitelmien päivittämistä huhtikuun 2023 loppuun mennessä. Päivityksen on voinut tehdä esimerkiksi täyttämällä Valviran tupakkalain alaisten tuotteiden omavalvontasuunnitelman mallipohjan, jossa on huomioitu laajentunut omavalvontavelvoite.

Toimijoiden pitää nyt osana tupakkatuotteiden omavalvontaa varmistaa, että myyntiin tulevista tuotteista on tehty tupakkalaissa säädetyt ilmoitukset ja, että tuotteiden vähittäismyyntipakkaukset ovat tupakkalainsäädännön mukaisia. Tehdyt ilmoitukset voi tarkistaa Valviran ylläpitämästä julkisesta tuoteilmoitusten hakupalvelusta. Tuotteet eivät saa olla markkinoilla, jos tuoteilmoituksia ei ole tehty ja tuotteiden vähittäismyyntipakkaukset eivät täytä lainsäädännön vaatimuksia.

Tupakkalain alaisten tuotteiden vähittäismyyntipakkauksia ja tuotteiden ulkoasua yhdenmukaistava sääntely tuli voimaan 1.5.2023. Tupakkatuotteiden, sähkösavukkeiden ja täyttösäiliöiden vähittäismyyntipakkaukset eivät saa merkinnöiltään tai muulta ulkoasultaan erottua muiden vastaavien tuotteiden vähittäismyyntipakkauksista eikä merkintöjen avulla saa edistää tuotteen myyntiä. Myös savukkeiden ja nikotiininesteiden ulkoasua on yhdenmukaistettu. Savukkeet eivät saa muodoltaan, väriltään, pinnaltaan, filterinsä väriltä tai muulta ulkoasultaan erottua muista savukkeista eikä savukkeen ulkoasun avulla saa edistää tuotteen myyntiä. Vastaavasti nikotiininesteet eivät saa väriltään erottua muista nikotiininesteistä eikä nesteen värin avulla saa edistää tuotteen myyntiä. 1.5.2023 tuli voimaan tupakkatuotteiden maustamiseen tarkoitettujen tuotteiden myyntikielto. Kuluttajalle ei saa myydä tuotetta, jonka tarkoituksena on saada aikaan tupakkatuotteelle tunnusomainen tuoksu tai maku. Kiellettyjä ovat nyt esimerkiksi savukepakkauksien sisään laitettavat makukortit, joista imeytyy savukkeisiin tuoksua tai makua. Myös muunlaiset tupakkatuotteiden maustamiseen tarkoitetut tuotteet, kuten makunesteet tai -suihkeet ovat kiellettyjä. Kielto koskee myös tupakointivälineitä, joilla on tarkoitettu tuomaan tuotteelle tunnusomainen tuoksu tai maku. Näitä ovat esimerkiksi niin sanotut makufilterit, makukapselit ja maustetut savukepaperit. Viimeisimmän lakimuutoksen myötä myös tupakointivälineiden esilläpitokiello laajeni tupakkaseoksenkuumentamiseen tarkoitettuihin uudentyyppisiin tupakointivälineisiin. Ulkoisesti nämä muistuttavat sähkösavukkeita, joiden esilläpito on jo aiemmin ollut kielletty. Tupakkatuotteen polttamiseen tarkoitetut tupakointivälineet, esimerkiksi perinteiset piiput ovat edelleen esilläpitokiellon ulkopuolella. Myös tupakointikieltoihin tuli muutoksia lakimuutoksen yhteydessä toukokuussa 2022. Tupakointi tuli kielletyksi lasten

leikkikentillä, yleisillä uimarannoilla (ns. EU-uimarannat) sekä lastensuojelulain tai mielenterveyslain nojalla hoitoa antavien laitosten ulkoalueilla, jotka ovat tarkoitettu alle 18-vuotiaille. Yleisten uimarantojen tupakointikielto on voimassa toukokuun alusta syyskuun loppuun vuosittain. Muutoksen tarkoituksena on suojata väestöä, etenkin pieniä lapsia, passiivisen tupakoinnin haitoilta. Tavoitteena on myös ehkäistä tupakoinnista aiheutuvaa roskaantumista ja siitä aiheutuvia ympäristöhaittoja.

Myös asuntoyhteisöjen tupakointikieltojen sääntelyä on selkeytetty. Asuntoyhteisö voi kieltää tupakoinnin kaikissa hallitsemissaan yhteisissä ulkotiloissa, ei vain rakennuksen sisäänkäyntien ja ilmanottoaukkojen läheisyydessä, lasten leikkialueella ja yhteisillä parvekkeilla.

Parhaillaan eduskunnan käsittelyssä on hallituksen esitys tupakkalain muutokseksi, jossa tupakkalakiin lisättäisiin savuttoman nikotiinituotteen määritelmä.

Savuttomalla nikotiinituotteella tarkoitettaisiin tupakan vastiketta, joka vastaa käyttötarkoitukseltaan tupakkatuotetta eli purutupakkaa, nenänuuskaa tai suussa käytettäväksi tarkoitettua tupakkaa, ja johon on lisätty nikotiinia. Määritelmä käsittäisi nikotiinipussit ja niitä muistuttavat tuotteet. Vähittäismyyntiin luvanvaraisuus koskisi myös savuttomia nikotiinituotteita. Niitä saisi myydä ja muutoin luovuttaa vain myyntipaikan sijaintikunnan myöntämän myyntipaikka- ja luvanhaltijakohtaisen vähittäismyyntiluvan perusteella. Savuttomien nikotiinituotteiden tukkumyynti olisi vastaavalla tavalla ilmoituksenvaraista kuin tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden tukkumyynti. Lain on tarkoitus tulla voimaan mahdollisimman pian.

Tupakkalain lisäksi kunnalle tulee tehtäviä myös lääkelaista. Kunta myöntää lääkelain mukaiset nikotiinivalmisteiden vähittäismyyntiluvat kaupoille, kioskeille, huoltoasemille ja ravitsemisliikkeille. Lupa voidaan myöntää sellaisiin myyntipaikkoihin, joissa myydään myös tupakkatuotteita. Kunta valvoo, että nikotiinivalmisteiden myynnissä noudatetaan lääkelain nojalla annettuja määräyksiä.

9.1 Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäismyynti

Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäismyynti edellyttää myyntipaikan sijaintikunnan myöntämää vähittäismyyntilupaa. Myös vesipiipputupakan myynti on luvanvaraista. Sellaisia poltettavaksi tarkoitettuja kasviperäisiä tuotteita, jotka eivät

sisällä tupakkakasvin osia, voi myydä ilman vähittäismyyntilupaa. Näitä ovat esimerkiksi vesipiipulla poltettavat yrtit. Myös tupakointivälineiden, sähkösavukelaitteiden ja tupakan vastikkeiden myynti on vapaasti harjoitettavaa elinkeinotoimintaa eikä edellytä erillistä lupaa tai ilmoitusta.

Vähittäismyyntiluvat ovat myyntipaikka- ja luvanhaltijakohtaisia.

Lupahakemuksessa tulee olla selvitys myytävistä tuotteista, niiden sijoittelusta myyntipisteessä sekä tieto myyntipisteiden lukumäärästä ja sijainnista. Myöntämisen edellytyksenä on hakijan täysi-ikäisyys ja hyväksyttävän omavalvontasuunnitelman esittäminen. Laajentuneen omavalvontavelvoitteen mukaisesti omavalvonnassa on oltava kuvaus siitä, miten luvanhakija varmistaa vähittäismyyntipakkausten lainmukaisuuden ja sen, että tuotteista on tehty lakisääteiset ilmoitukset Valviralle.

Uusi vähittäismyyntilupahakemus tulee ympäristökeskukseen pääasiassa sähköisesti Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valviran ylläpitämän tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäismyyntiluparekisterin kautta. Hakemus liitteinen kirjataan, käsitellään ja siitä tehdään viranhaltijapäätös.

Lupaa ei myönnetä, jos hakemuksessa tarkoitettu toiminta on tupakkalain vastaista tai, jos myyntipaikka ei ole kunnan valvottavissa. Lupaa ei saa myöntää myyntipaikkaan, joka sijaitsee päiväkodin tai perhepäivähoidon sisätilassa, päiväkodin ulkoalueella, lastensuojelulain tai mielenterveyslain nojalla hoitoa antavan laitoksen alle 18-vuotiaille tarkoitettussa sisätilassa tai heille tarkoitettulla ulkoalueella. Lupaa ei myöskään myönnetä myyntipaikkaan, joka sijaitsee perusopetusta, ammatillista koulutusta tai lukio-opetusta antavan oppilaitoksen sisätilassa, oppilasasuntolassa tai tällaisen oppilaitoksen käytössä olevalla ulkoalueella.

Myyntiä ei saa aloittaa ennen kuin lupa on myönnetty ja kunta on tehnyt päätöstä koskevat merkinnät Valviran rekisteriin. Hakijalle lähetetään viranhaltijapäätös sekä esillä pidettävä vähittäismyyntilupa, joka tulee olla myyntipisteessä asiakkaiden nähtävillä. Luvan käsittelystä peritään ympäristöterveydenhuollon maksutaksan mukainen maksu.

Tupakkalain (549/2016) voimaan tulon jälkeen myönnetty vähittäismyyntilupa oikeuttaa luvanhaltijaa myymään sekä tupakkatuotteita että nikotiininesteitä. Luvan hakemisen yhteydessä hakijan tulee ilmoittaa myyntiin aiotut tuoteryhmät. Tieto merkitään Valviran rekisteriin. Luvan myöntämisen jälkeen luvanhaltijan pitää

ilmoittaa tuotevalikoimassa ja myyntipisteiden lukumäärissä tapahtuvat muutokset kuntaan, jotta tiedot voidaan päivittää Valviran rekisteriin. Lupiin tehtävistä muutoksista ei peritä käsittelymaksua.

Vanhan tupakkalain nojalla myönnetty tupakkatuotteiden vähittäismyyntiluvat jäivät voimaan vuoden 2016 lakimuutoksen yhteydessä. Myös näiden lupien haltijoilla on oikeus myydä nikotiininesteitä ilmoitettuaan asiasta kirjallisesti kuntaan. Kunta käsittelee ilmoituksen, toimittaa ilmoittajalle vastaanottokuittauksen ja tekee asiaa koskevat merkinnät Valviran rekisteriin. Näissä tapauksissa asian käsittelystä peritään ympäristöterveydenhuollon maksutaksan mukainen maksu.

Tupakkatuotteiden myynti edellyttää voimassa olevan vähittäismyyntiluvan lisäksi tupakkatuotteiden jäljitettävyyssjärjestelmän mukaisia tunnistekoodoja, jotka perustuvat EU:n tupakkatuotedirektiivin mukaisiin säädöksiin. Tunnistekoodit haetaan sähköisesti sosiaali- ja terveysministeriön nimeämältä tunnisteen antajalta (slovakialainen Allexis s.r.o). Vähittäismyyntiluvan haltija ilmoittaa koodit kuntaan, jossa ne kirjataan Valviran rekisteriin kyseisen myyntiluvan tietoihin. Tunnistekoodit mahdollistavat tupakkatuotteiden liikkeiden seuraaminen tuotteiden valmistuspaikasta aina ensimmäiseen vähittäismyyntipaikkaan saakka. Tällä on tarkoituksena osaltaan ehkäistä tupakkatuotteiden laitonta kauppaa. Tupakkavalvontaa tekevillä tarkastajilla on pääsy tupakkatuotteiden jäljitettävyyssjärjestelmän tietoihin toissijaisen tietovaraston kautta, josta voidaan tarkastaa vähittäismyyntipakkausten yksilöllisen tunnisteen tiedot tarkastusten yhteydessä esimerkiksi puhelimelle ladattavan sovelluksen kautta.

Tähän saakka yksilöllistä tunnistetta on edellytetty vain tupakkatuotteiden ja kääretupakan pakkauksiin. 20.5.2024 alkaen yksilöllinen tunniste pitää olla kaikkien tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkauksissa. Tämä tarkoittaa sitä, että kaikki tupakkakasvia sisältävät tuotteet on merkittävä yksilöllisellä tunnistella ja tuotteiden liikkeiden kirjaamisesta on huolehdittava asianmukaisesti. Siirtymäsäännöksen vuoksi ennen 20.5.2024 EU:ssa valmistetut tai EU:hun tuodut tuotteet (muut kuin savukkeet ja kääretupakka), joissa ei ole yksilöllistä tunnistetta, voivat kuitenkin olla vapaassa liikkeessä 20 päivään toukokuuta 2026 asti. Tämän jälkeen markkinoilla ei voi olla enää tupakkatuotteita, joiden vähittäismyyntipakkauksessa ei ole yksilöllistä tunnistetta.

Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vuosittainen valvontamaksu perustuu myyntipaikassa olevien myyntipisteiden lukumäärään ja myytäviin tuoteryhmiin. Valvontamaksu on 500 euroa myyntipistettä kohden. Maksu peritään

kaksinkertaisena, jos myynnissä on sekä tupakkatuotteet että nikotiininesteet. Kaikki tupakkavalvontaa koskevat maksut peritään myynnin valvonnasta, muita valvontaa koskevia maksuja ei peritä.

9.2 Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden tukkumyynti

Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden tukkumyynti on ilmoituksenvaraista toimintaa. Ilmoitus tulee tehdä tukkumyyntipaikan sijaintikunnalle ennen myynnin aloittamista. Tukkumyynti-ilmoituksessa on annettava vastaavat tiedot kuin vähittäismyyntilupahakemuksessa. Asiasta ei tehdä erillistä päätöstä. Ilmoittajalle toimitetaan vastaanottokuittaus sekä tehdään asiaa koskevat merkinnät Valviran rekisteriin. Myynnin saa aloittaa heti, kun ilmoitus on tehty.

Ilmoituksen käsittelystä peritään kunnan maksutaksan mukainen maksu. Tukkumyynnistä peritään myös vuosittainen myyntipistekohtainen valvontamaksu, jonka suuruus on sama kuin vähittäismyynnin valvontamaksussa.

9.3 Tupakkalain alaisten tuotteiden valvonta ja nikotiinikorvausvalmisteiden valvonta

Kunta valvoo alueellaan tupakkalain alaisten tuotteiden myyntiä. Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden myynnin valvonnan lisäksi myös muut tupakkalain alaiset tuotteet kuuluvat kunnan valvontaan. Valvottavien tuotteiden kirjo on moninainen. Esimerkiksi tupakan vastikkeet, tupakointivälineet, tupakkajäljitelmät sekä höyrystettäväksi tarkoitetut nikotiinittomat nesteet kuuluvat kunnan valvontaan. Toukokuusta 2023 on lisäksi valvottu erilaisten tupakkatuotteiden maustamiseen tarkoitettujen tuotteiden myyntikieltoa.

Tupakka- ja lääkelakien mukaiset tarkastukset tehdään aina, kun mahdollista muun ympäristöterveydenhuollon valvonnan yhteydessä. Tupakkalain mukaisissa tarkastuksissa käytetään Valviran laatimaa tupakkalain alaisten tuotteiden myyntipaikan tarkastuslomaketta, joka löytyy Valviran ympäristöterveydenhuollon ekstranetistä, tupakkaekstranetin kohdasta Asiakirjamallit, Vantaan ympäristöterveydenhuollon laatujärjestelmästä sekä Vati-järjestelmästä.

Tarkastuksilla valvotaan esimerkiksi, että myynnissä olevissa tuotteissa ei ole tunnusomaista tuoksua tai makua, markkinointi- ja esilläpitokieltujen toteutumista sekä tuotteiden ja niiden vähittäismyyntipakkausten säännösten mukaisuutta.

Tarkastuksen sisältö on yleisellä tasolla määritelty aiemmin tässä valvontasuunnitelmassa.

Tarkastettavia asioita ovat muun muassa seuraavat:

- myyntilupaa koskevat yleiset asiat (vastaavatko myyntipisteen tiedot viranomaiselle ilmoitettua)
- myynnissä olevat tuoteryhmät, tuotteiden sijoittaminen myyntipisteessä ja myyntipisteiden lukumäärä
- myyntipisteen jatkuva valvonta koko ostotilanteen ajan (valinta, maksaminen, vastaanottaminen)
- esillä pidettävä myyntilupa ja myyntikieltoilmoitus asiakkaiden hyvin havaittavissa jokaisessa myyntipisteessä
- omavalvontasuunnitelma (onko päivitetty laajentuneen omavalvontavelvoitteen mukaiseksi) ja omavalvontaan liittyvät kirjaukset
- myyntiin liittyvien ikärajojen noudattaminen
- esilläpito- ja markkinointikieltoihin liittyvät asiat
- vähittäismyyntipakkaukset ja niiden merkinnät
- onko myynnissä kiellettyjä tuotteita (suussa käytettäväksi tarkoitettua tupakkaa, purutupakkaa, nenänuuskaa tai nikotiininessettä, jonka nikotiinipitoisuus on yli 20 mg/ml)?
- onko automaattisia myyntilaitteita? (kiellettyjä 1.1.2015 alkaen)

Tarkastuksissa valvotaan samalla nikotiinikorvausvalmisteiden myyntiä, jolloin kiinnitetään huomiota ostotilanteen valvontaan, tuotteiden sijoitteluun ja säilytykseen.

Vesipiipputupakan valvonnassa huomioidaan Valviran 13.9.2022 julkaisema ohje Dnro V/29819/2022 Vesipiiput, vesipiipputupakka sekä poltettavaksi tarkoitetut kasviperäiset tuotteet. Ohje löytyy Valviran verkkosivuilta. Vesipiipputupakkaa tai poltettavaksi tarkoitettua kasviperäistä tuotetta saa myydä kuluttajalle ainoastaan tupakkalainsäädännön vaatimukset täyttävässä vähittäismyyntipakkauksessa. Annostelu valmiiksi esimerkiksi piipun pesään ei ole sallittua. Pakkaus voidaan avata asiakkaan ostettua pakkauksen ja tämän jälkeen tuote voidaan annostella vesipiipun pesään. Pakkauksen sisältö on luovutettava kokonaisuudessaan asiakkaalle tai vaihtoehtoisesti mahdollinen ylijäävä sisältö on hävitettävä. Ylijäänyttä tuotetta ei saa myydä. Vähittäismyyjä ei voi avata pakkauksia itse ja jakaa tuotetta pienempiin vähittäismyyntipakkauksiin.

Vesipiipputupakan ja poltettavaksi tarkoitettujen kasviperäisten tuotteiden myyntiä koskevat myös esilläpito- ja markkinointikiellot sekä tupakkalain mukainen omavalvontavelvoite. Tuotteiden valmistajan tai maahantuojan on toimitettava vesipiipputupakkaa ja poltettavaksi tarkoitettuja kasviperäisiä tuotteita koskevat ilmoitukset ja muut tiedot Valviralle. Vähittäismyyjän pitää omavalvonnassaan varmistaa, että ilmoitukset on tehty ja, että tuotteiden pakkausmerkinnät ovat tupakkalainsäädännön mukaiset. Vain sellaisia tuotteita saa olla myynnissä, joissa edellä mainitut asiat ovat kunnossa.

9.4 Tupakointikieltojen ja -rajoitusten valvonta

Kunta valvoo alueellaan tupakointikieltojen ja -rajoitusten noudattamista.

Tupakointikieltoja koskevia säädöksiä sovelletaan myös poltettavaksi tarkoitettun kasviperäisen tuotteen polttamiseen ja sähkösavukkeen käyttämiseen. Tilat ja alueet, joissa tupakointi on kielletty, myös sähkösavukkeiden ja poltettavaksi tarkoitettujen kasviperäisten tuotteiden käyttö on kielletty.

Tupakointi on kielletty tupakkalain mukaan seuraavissa paikoissa:

- rakennuksen, kulkuneuvon tai muun vastaavan paikan sisätiloissa, jotka ovat yleisön tai työntekijöiden käytettävissä taikka elinkeinotoiminnassa tuotettujen tai julkisten palvelujen tarjoamista varten asiakkaiden käytettävissä
- ulkotiloissa järjestettävien yleisten tilaisuuksien katoksissa tai katsomoissa taikka muissa tilaisuuden seuraamiseen välittömästi tarkoitetuissa tiloissa, joissa osallistujat oleskelevat paikoillaan
- päiväkotien taikka esi- tai perusopetusta, ammatillista koulutusta tai lukio-opetusta antavien oppilaitosten ulkotiloissa
- leikkikentillä, joista on laadittava kuluttajaturvallisuuslain (920/2011) 7 §:n mukainen turvallisuusasiakirja
- lastensuojelulain tai mielenterveyslain nojalla hoitoa antavien laitosten ulkoalueilla, jotka on tarkoitettu alle 18-vuotiaille
- yleisellä uimarannalla toukokuun alusta syyskuun loppuun; yleisellä uimarannalla tarkoitetaan uimarantaa, jossa kunnan terveydensuojeluviranomainen odottaa huomattavan määrän ihmisiä uivan ja josta on tehtävä terveydensuojelulain (763/1994) 13 §:n 1 momentin 2 kohdan mukainen ilmoitus.

Tupakoida ei myöskään saa yksityisessä käytössä olevan kulkuneuvon sisällä, kun siellä oleskelee alle 15-vuotias. Kielto ei koske kulkuneuvossa olevaa asuintilaa. Tupakointikielto autossa vähentää lasten altistumista tupakansavulle ja sen aiheuttamille terveyshaitoille. Savutonta tupakkatuotetta ei saa käyttää päiväkotien taikka esi- tai perusopetusta, ammatillista koulutusta tai lukio-opetusta antavien oppilaitosten sisä- tai ulkotiloissa eikä leikkikentillä.

Tupakkalain toteutumista voidaan valvoa samalla, kun valvontakohteeseen kohdistetaan muuta ympäristöterveydenhuollon valvontaa. Mikäli tarkastuksella havaitaan puutteita tupakkalain noudattamisessa, tehdään valvontakohteeseen tupakkalain mukainen tarkastus.

9.4.1 Tupakointitilat

Tupakointi voidaan sallia sisätilassa erillisessä tupakointitilassa, joka on hyväksytty tupakointiin maankäyttö- ja rakennuslain nojalla. Tupakointitilaa ei saa olla tilassa, joka on pääasiassa alle 18-vuotiaiden käytössä. Tupakan savu ei saa levitä alueelle, jossa tupakointi on kielletty.

Tupakkalain säädökset tupakoinnista ja tupakan savusta koskevat myös poltettavaksi tarkoitetun kasvipörsäisen tuotteen polttamista sekä siitä muodostuvia savuja, höyryjä ja hiukkasia. Näin ollen vesipiipputupakan ja poltettavaksi tarkoitettujen kasvipörsäisten tuotteiden polttaminen vesipiipussa on tupakointia ja vaatii esimerkiksi vesipiippukahvilaan tupakointitilan.

Ravintoloiden tupakointitilojen tulee olla kohtuullisen kokoisia suhteessa liikehuoneiston kokoon ja asiakaspaikkojen määrään. Tupakointitilasta on laadittava omavalvontasuunnitelma ja niissä ei saa tarjoilla tai nauttia ruokaa tai juomia.

Tupakkalain olosuhdevalvontaa suoritetaan pääsääntöisesti terveydensuojelulain tai elintarvikelain mukaisten tarkastuskäyntien yhteydessä. Pelkästään alkoholijuomia anniskelevat ravintolat eivät ole säännöllisen elintarvikevalvonnan piirissä. Osassa näistä on kuitenkin tupakkatuotteiden vähittäismyyntiä ja tupakointitila. Nämä tarkastetaan aina toiminnan aloittamisen, toimijan vaihtumisen tai asiakasvalitusten yhteydessä, jolloin tarkastetaan myös tupakkatuotteiden vähittäismyynti ja tupakointitila.

Tupakointitilojen osalta tarkastettavia asioita ovat esimerkiksi tupakointikieltoa osoittavien opasteiden sijoittelu, tupakointikieltojen ja -rajoitusten noudattaminen,

omavalvontavelvoitteen toteutuminen sekä tupakointitilan ja -laitteiston huolto ja toimivuus. Tarkastuksissa käytetään Valviran laatimaa tupakointikieltojen ja -rajoitusten tarkastuslomaketta, joka löytyy Valviran ympäristöterveydenhuollon ekstrasenetistä, tupakkaekstrasenetin kohdasta Asiakirjamallit, Vantaan ympäristöterveydenhuollon laatujärjestelmästä sekä Vati-järjestelmästä.

Savuttomuustarkastuksissa käytetään aistihavaintoihin perustuvaa arviointia (mm. tuhkakuppien sijoittelu, näkyvä savu, savun haju) ja tarvittaessa voidaan selvittää savun kulkeutumista merkkisavututkimuksin tai ilmanäytteiden avulla.

9.4.2 Tupakointikiellot asuntoyhteisössä

Tupakkalain mukaan asuntoyhteisön yhteisissä ja yleisissä sisätiloissa ei saa tupakoida. Asuntoyhteisö saa itse kieltää tupakoinnin asuntoyhteisön hallitsemisissa yhteisissä ulkotiloissa.

Tupakkalaki antaa taloyhtiöille mahdollisuuden hakea kunnalta tupakointikiellon määräämistä asuntoyhteisön rakennuksen huoneistoihin kuuluville parvekkeille, huoneistojen käytössä oleviin ulkotiloihin ja huoneistojen sisätiloihin. Kunnan on määrättävä tupakointikielto hakemuksessa tarkoitettuihin tiloihin, jos tiloista voi niiden rakenteiden ja muiden olosuhteiden vuoksi muutoin kuin poikkeuksellisesti kulkeutua tupakansavua toiselle parvekkeelle, toiseen huoneistoon kuuluvan ulkotilan oleskelualueelle tai toisen huoneiston sisätiloihin.

Tupakointikieltoa koskeva hakemus voi kohdistua yhteen tai useampaan parvekkeeseen tai tilaan ja tilat on yksilöitävä hakemuksessa. Tupakointikielto saadaan määrätä asuinhuoneiston asuintilaan vain, jos savun kulkeutumista ei ole mahdollista rakenteiden korjaamisella tai muuttamisella kohtuudella ehkäistä. Asuintilan haltijalle tulee ennen kiellon määräämistä varata mahdollisuus estää savun kulkeutuminen omilla toimenpiteillään. Tupakointikielto ei tässä tapauksessa koske sähkösavukkeen käyttöä.

Tupakointikieltojen määrääminen asuinyhteisöön on ollut mahdollista 1.1.2017 alkaen. Savun kulkeutumisen mahdollisuus riittää kiellon määräämiseen eikä terveyshaittaa tarvitse osoittaa, toisin kuin terveydensuojelulain mukaisessa menettelyssä. Terveydensuojelulain soveltaminen on kuitenkin edelleen mahdollista yksittäistapauksissa. Asuntoihin ja muihin oleskelutiloihin tulevan tupakansavun haittoihin puututaan vain kirjallisen vireille tulon kautta.

Tupakointikieltohakemusten määrä on viime vuosina kasvanut ja vuodelle 2024 hakemuksia arvioidaan saapuvan noin 20–25 kappaletta.

9.5 Tupakkalain valvonnan painopisteet

Tupakkalain valvonnan painopisteiden avulla resursseja kohdennetaan suunnitelmallisesti ja riskiperusteisesti sekä huomioidaan lainsäädäntömuutoksista aiheutuvat valvontatarpeet. Valvira on määritellyt painopisteet tupakkalain valtakunnallisessa valvontaohjelmassa vuosille 2020–2024.

Painopisteet ovat:

- Omavalvonnan tukeminen
- Yhteistyö ehkäisevän päihdetyön kanssa
- Laittoman kaupan ehkäisy sekä viranomaisten välinen yhteistyö
- Tuotevalvonta
- Markkinoinnin valvonta

Painopisteiden valinnassa on huomioitu ympäristöterveydenhuollon yhteisen valvontaohjelman teema yhtenäinen valvonta ja yhteistyö. Painopisteet vuosina 2020–2021 olivat laittoman kaupan ehkäiseminen ja viranomaisten välinen yhteistyö sekä omavalvonnan tukeminen ja yhteistyö ehkäisevän päihdetyön kanssa. Vuosina 2022–2024 painopisteet ovat tuotevalvonnan ja markkinoinnin valvonnassa. Omavalvonnan tukeminen ja yhteistyö ehkäisevän päihdetyön kanssa säilyvät edelleen painopisteinä. Vantaan painopistealueet mukailevat valtakunnallisia painopisteitä.

Kunta ohjaa ja valvoo toimijoiden omavalvonnan toteuttamista. Omavalvonnan tukemisella pyritään lisäämään toimijoiden tietoisuutta tupakkalain vaatimuksista. Tavoitteena on, että toimijat tunnistaisivat mahdolliset lainvastaiset tuotteet eivätkä ottaisi niitä myyntiin. Tavoitteena on myös omavalvonnan laadun kehittäminen, valvonnan näkyvyyden ja vaikuttavuuden lisääminen sekä valvontakohteiden riskinarvioinnin edistäminen.

Ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman teema, yhtenäinen valvonta ja yhteistyö, näkyy tupakkalain valtakunnallisessa valvontaohjelmassa yhteistyönä ehkäisevän päihdetyön kanssa ja valvonnan kohdistamisella niihin valvonnan osa-alueisiin, joissa kunnilla ja Valviralla on päällekkäistä toimivaltaa esimerkiksi vähittäismyyntipakkauksien valvonnassa. Vantaalla ehkäisevän päihdetyön yksikön organisoimaan kaupungin tarjontatyöryhmän työskentelyyn osallistutaan tarvittaessa kutsutusti, jos aiheet käsittelevät tupakkavalvontaa.

Tupakkalain viimeisimmän muutoksen vuoksi tuotevalvonta on painopisteenä vuosina 2023–24. Lakimuutos on edellyttänyt tupakkatuotteiden, sähkösavukkeiden ja täyttösäiliöiden vähittäismyyntipakkausten merkintöjen ja tuotteiden yhdenmukaisuutta 1.5.2023 alkaen. Painopisteen tavoitteena on varmistaa, että tupakkatuotteiden ja sähkösavukkeiden sekä näiden vähittäismyyntipakkausten uusien pakollisten merkintöjen valvontaa suoritetaan osana myyntipaikan valvontaa silloin, kun tarkastus kattaa myös vähittäismyyntipakkausten merkinnät.

9.6 Valvonnan suunnitelmalliset tarkastukset

Tupakka- ja lääkelakien mukaiseen valvontaan on Vantaalla arvioitu kuluva yhteensä 1,2 htv.

Tupakkatuotteiden vähittäismyyntipaikkoja on Vantaalla 178 ja tukkumyyntitoimijoita 4. Tupakointitilallisia ravintoloita on 13. Nikotiinivalmisteiden myyntipaikkoja on Vantaalla 130.

Liitteessä 3 on esitetty tupakka- ja lääkelain valvonnan suunnitelmalliset tarkastukset vuodelle 2024. Kaikki tupakkatuotteiden ja nikotiinivalmisteiden myyntipaikat tarkastetaan joka toinen vuosi. Tupakkavalvonnan tarkastustiheyksien määrittelyssä on huomioitu valtakunnallisessa tupakkalain valvontaohjelmassa 2020–2024 esitetyt tarkastustiheydet.

Tupakkatuotteiden vähittäismyyntipaikkojen valvonnassa vuoden 2024 tarkastustarve on 89 tarkastusta ja vastaavasti tukkumyyntin tarkastustarve on 2 tarkastusta. Ravintoloiden tupakointitilojen tarkastustarve on 4 tarkastusta vuodelle 2024. Nikotiinivalmisteiden myyntipaikkojen tarkastustarve on vastaavasti 65 tarkastusta.

Osa tupakkalain valvontaan käytettävästä työajasta kuluu myyntilupahakemusten käsittelyyn, valvontamaksujen käsittelyyn ja laskutukseen, neuvontaan, valitusten käsittelyyn, valvontaa tukevaan työhön, hallinnollisiin töihin, suunnitteluun sekä rekisterien ja seurannan kehittämiseen.

Lainsäädäntö ja ohjeet

- Tupakkalaki (549/2016)
- Laki tupakkalain muuttamisesta (283/2022)
- Sosiaali- ja terveysministeriön asetus (593/2016) tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden vähittäismyyntistä

- Lääkelaki (395/1987) § 54 a - 54 e
- Valtakunnallinen tupakkalain valvontaohjelma vuosille 2020–2024, päivitys vuosille 2023–2024

10. ELINTARVIKEVALVONTA

Elintarvikelain tarkoituksena on varmistaa elintarvikkeiden ja niiden käsittelyn turvallisuus, hyvä terveydellinen laatu ja jäljitettävyyys sekä kuluttajan suojaaminen elintarvikemääräysten vastaisten elintarvikkeiden aiheuttamilta terveysvaaroilta ja taloudellisilta tappioilta.

Nykyinen elintarvikelaki (297/2021) tuli voimaan 21.4.2021. Laissa painotetaan riskiperusteisuuden syventämistä, toimijoiden neuvonnan ja koulutuksen korostamista, virtuaalitoiminnan saamista valvonnan piiriin sekä valvonnan kohdistamista toimintaan, ei niinkään huoneistoihin. Elintarvikelaissa uusia asioita ovat mm. elintarvikevalvonnan seuraamusmaksu ja vuosittain perittävä valvonnan perusmaksu.

10.1 Valvontaviranomaisen tehtävät

Viranomaisvalvonnan on oltava vaatimustenmukaista, terveysvaaroja ehkäisevää ja kuluttajaa suojaavaa. Ennaltaehkäisevään valvontaan sisältyy rekisteröidyn elintarviketoiminnan ilmoitusten, hyväksytyjen elintarvikehuoneistojen hakemusten käsittely ja alustavan riskinarvioinnin suorittaminen niiden perusteella. Elintarvikealan toimijoiden ja kuluttajien neuvonta ja opastus on myös ennaltaehkäisevää valvontatyötä. Tärkein osa valvontaa on suunnitelmallisen valvonnan toteuttaminen. Suunnitelmalliseen valvontaan kuuluu elintarvikehuoneistojen tilojen ja toiminnan tarkastamisen lisäksi omavalvonnan toimivuuden arviointi, sekä tarpeelliseksi katsottava näytteenotto.

Valvontaviranomaisen on puututtava epäiltyihin terveyshaittoihin sekä määräystenvastaisuuksiin. Kuluttajavalitukset, ruokamyrkytyspäilyt ja muiden viranomaisten toimenpidepyynnöt käsitellään viipymättä.

10.2 Tarkastusten sisältö

Elintarvikevalvontaa toteutetaan muun muassa elintarvikealan toimijoihin kohdistuvilla tarkastuksilla. Tarkastuksista laaditaan aina kirjallinen dokumentti, jossa yksilöidään tarkastuksessa tehdyt havainnot.

Valvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset ovat maksullisia. Tarkastusmaksun suuruus määräytyy valvontakohdetyypin eli kohdetoiminnan mukaan. Maksut perustuvat tarkastuksesta aiheutuneiden keskimääräisten kokonaiskustannusten määrään ja tarkastukseen tavanomaisesti kuluvaan työaikaan. Tarkastusaikaan katsotaan kuuluvaksi varsinaisen kohteessa tehdyn tarkastuksen lisäksi tarkastukseen valmistautuminen sekä tarkastuskertomuksen laatiminen ja lisäksi fyysisten tarkastuskäyntien matkoista aiheutuneet kustannukset peritään keskimääräisen 0,5 tunnin matka-ajan mukaisesti.

Elintarvikehuoneistot, joissa käsitellään eläimistä saatavia elintarvikkeita ennen vähittäismyyntiä, on hyväksyttävä ennen toiminnan aloittamista. Hyväksytyt elintarvikehuoneistot tarkastetaan aina jo ennen toiminnan aloittamista.

Rekisteröity elintarviketoiminta tarkastetaan pääsääntöisesti vasta toiminnan aloittamisen jälkeen. Ensimmäinen tarkastus suoritetaan riskinarvioinnin perusteella 1, 3 tai viimeistään 6 kuukauden kuluessa toiminnan aloittamisesta. Jos ilmoituksen perusteella epäillään, että toimintaan liittyy riskejä, joita toimija ei ole ottanut huomioon tai että toiminta ei ilmoituksen perusteella ole lainkaan mahdollista, voidaan ensimmäinen tarkastus tehdä jo ennen toiminnan aloittamista. Ensimmäisessä tarkastuksessa selvitetään elintarvikehuoneiston toimintaedellytykset kuten tilojen sijoittelu ja riittävyys, rakenteet, laitteet ja toimijan omavalvonta.

Ensimmäisen tarkastuksen jälkeen elintarvikehuoneistoon tehdään ja elintarviketoimintaa tarkastetaan suunnitelmallisilla tarkastuksilla valvontasuunnitelman mukaisella tiheydellä. Tarkastustiheys määräytyy Ruokaviraston elintarvikehuoneiston ja kontaktimateriaalitoiminnan riskiluokituksesta ja elintarvikelainsäädännön mukaisen valvontatarpeen määrittämisestä antaman ohjeen (Ruokavirasto 1028/04.02.00.01/2022/5) mukaisesti ja tarkastusmäärät saadaan ympäristöterveydenhuollon toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmästä eli Vati:sta.

Tarkastuksia suunniteltaessa käytetään apuna Ruokaviraston ohjetta 1028/04.02.00.01/2022/5. Tarkastukset tehdään yleensä ennalta ilmoittamatta. Joissakin tapauksissa voi kuitenkin olla tarkoituksenmukaista sopia tarkastuksesta etukäteen, jotta vastuuhenkilöiden on mahdollista olla mukana tarkastuksessa.

Tarkastus voi kattaa koko toiminnan tai kohdistua vain johonkin toiminnan osa-alueeseen esim. tarkastetaan vain tietyt tilat ja toiminnot tai omavalvonnan sisältöä,

toteutusta ja omavalvonnan tuloksia tai vaikkapa pakkausmerkintöjä, jäljitettävyyttä, työskentelyhygieniaa tai elintarvikkeiden koostumusta. Tarkastuksilla varmistutaan omavalvontanäytteenoton riittävydestä, näytteenoton toteuttamisesta omavalvonnan mukaisesti, sekä tarkastetaan näytetulokset ja niiden johdosta tehdyt toimenpiteet. Jos omavalvontanäytteenoton tai sen perusteella tehdyt toimenpiteet vaikuttavat riittämättömiltä, voi viranomainen ottaa näytteitä omavalvonnan toimivuuden varmistamiseksi.

Valvonta voi kohdistua myös pelkästään asiakirjoihin ja tapahtua tällöin joko etätarkastuksena tai perinteisenä tarkastuksena toimijan tai viranomaisen tiloissa. Asiakirjatarkastuksia ovat mm. elintarvikehuoneistoilmoituksen käsittely, omavalvonnan tarkastaminen, kuljetuksiin, vientiin ja tuontiin liittyvien asiakirjojen tarkastaminen, takaisinventoilmoitusten tarkastaminen tai omavalvonnan suorittamisen ja tulosten tarkastaminen vähittäismyyntiin sähköisestä tietopankista.

Oiva on elintarvikevalvonnan tarkastustietojen julkistamisjärjestelmä, jota koordinoi Ruokavirasto. Suunnitelmalliset tarkastukset ovat yleensä nk. Oiva-tarkastuksia, jotka tehdään Ruokaviraston laatimien Oiva-arviointiohjeiden mukaisesti. Elintarvikehuoneiston toiminnasta riippuen yhtä huoneistoa koskee vain osa arviointiohjeista ja tavoitteena on, että kolmen vuoden tarkastusjakson aikana kaikki kyseistä elintarvikealan toimijaa koskevat arviointikohdat tulevat tarkastetuiksi.

Oivassa arvioidaan neliportaisella asteikolla (Oivallinen, Hyvä, Korjattavaa, Huono) yrityksen elintarviketurvallisuutta, kuten elintarvikehygieniaa ja tuoteturvallisuutta. Jos tarkastuksissa havaitaan epäkohtia eli Oiva-arvosanaksi tulee joko Korjattavaa tai Huono, on tarpeen suorittaa uusintatarkastus, jolla varmistetaan, että epäkohtien korjaamiseksi annettuja määräyksiä on noudatettu. Epäkohtien korjaamiselle sovitaan määräaika, jonka umpeuduttua uusintatarkastus tehdään. Tarkastuskäynnin sijaan on myös mahdollista muutoin dokumentoidusti varmistua epäkohdan korjaantumisesta. Uusintatarkastukset ovat toimijalle maksullisia.

Valituksen johdosta kohteeseen tehdään asian selvittämiseksi tarkastus, joka on toimijalle maksuton.

10.3 Elintarvikevalvonnan toteutus ja kohdentaminen

Kohteiden tarkastuskäynnit ovat valvonnan tärkeä työkalu ja näytteenotto on hyvä lisä viranomaisen valvontakeinoihin. Sähköinen etävalvonta on myös mahdollista,

kun valvonnan tarvitsemia tietoja löytyy netistä tai niitä voidaan toimittaa viranomaiselle sähköisesti.

Valvonnan vaikuttavuutta ja läpinäkyvyyttä pyritään lisäämään viranomaisvalvonnan tarkastustulosten julkaisemisella. Elintarvikelaki edellyttää elintarvikealan toimijaa julkaisemaan valvontaviranomaisen antaman tarkastusasiakirjan ja valvontaviranomaista julkaisemaan suorittamansa elintarvikevalvonnan tulokset Ruokaviraston määräämällä tavalla. Yksittäisten valvontakohteiden valvontatietojen julkaiseminen aloitettiin Oiva-järjestelmän myötä toukokuussa 2013 vähittäismyynti- ja tarjoilupaikkojen osalta. Vuonna 2015 Oiva laajeni ja kattaa nykyään suurimman osan elintarvikealan yrityksistä. Valvonnan vaikuttavuutta lisää myös pakkokeinojen käyttö, jota seurataan keskusviranomaisen taholta ja kuntia on ohjeistettu lisäämään niiden käyttöä. Pakkokeinoihin tulee ryhtyä aina, jos toimija ei viivytyksestä korjaa Oiva-arvosanaan ”huono” johtanutta virhettä. Uutena asiana elintarvikelaissa 297/2021 on valvontaviranomaisen toimijalle määräämä 300–5000 euron seuraamusmaksu, jos lainsäädännön vaatimusten noudattamisessa on puutteita.

Elintarvikevalvontaa tehdään riskinarvioinnin perusteella ja tarkastustiheys määräytyy Ruokaviraston elintarvikehuoneiston ja kontaktimateriaalitoiminnan riskiluokituksesta ja elintarvikelainsäädännön mukaisen valvontatarpeen määrittämisestä antaman ohjeen (Ruokavirasto 1028/04.02.00.01/2022/5) mukaisesti. Valvontaa kohdennetaan erityisesti sellaisiin kohteisiin, joissa valvontatoimenpiteillä on suurin vaikuttavuus (suuret tuotantomäärät ja toimitusalueen laajuus, paljon asiakaspaikkoja tai tehtyjä annoksia, asiakaskunnassa riskiryhmiä kuten lapsia tai vanhuksia). Aiemmin tarkastustiheys perustui yksinomaan elintarvikehuoneiston toimintatyyppiin (Vati:n kohdetoimintaan), jatkossa toiminnan sisältö ja laajuus otetaan enemmän huomioon valvontatarvetta määritettäessä. Tällöin samassa toimintatyyppissä, kohdetoiminnassa, olevien yksittäisten kohteiden riskiluokka ja siten tarkastustiheys vaihtelee. Ilmoitetut elintarvikehuoneistot, joihin ei tehdä suunnitelmallisia tarkastuksia, kuuluvat riskiluokkaan 0. Ilmoitettavat elintarvikehuoneistot sijoittuvat riskiluokkiin 1–6 ja hyväksyttävät elintarvikehuoneistot riskiluokkiin 3–10. Ohjeessa on annettu myös riskiluokan perusteella ohjeellinen yhteen tarkastukseen käytettävä aika.

Uudet toimijat tarkastetaan aina viimeistään 6 kk kuluessa toiminnan alkamisesta, samoin kohteet, joissa ilmoitetaan toiminnan olennaisesta muuttumisesta.

Tarkastusten määrää ja tarkastusten kohdentumista on yleensä seurattu vähintään neljästi vuodessa.

Suunnitelmassa pyritään ottamaan huomioon tarjoilussa ja vähittäismyynnissä myös uusintatarkastusten määrä. Näiden osalta Oiva-järjestelmästä on saatu tietoa jo riittävän pitkältä ajalta, jotta pystytään arvioimaan Korjattavaa- tai Huono-arvosanan saavien kohteiden määrää ja siten uusintatarkastusten tarvetta.

10.4 Elintarvikkeiden tarjoilu

Elintarvikehuoneistoista tarjoilupaikat ovat suurin säännöllisesti valvottavien kohteiden ryhmä. Tarjoilupaikkojen kohdetoimintoja on Vantaalla Vati:n mukaan 989 kappaletta (11/2023).

Liitteessä 2 on esitetty tarjoilupaikkojen eri toimintatyyppien, kohdetoimintojen lukumäärä, Ruokaviraston riskiluokitusohjeen mukaiset riskiluokat ja niiden perusteella kohdetyyppiin suunnitellut tarkastusmäärät 2024 ja tarkastukseen käytettävä aika.

Oiva-tilastojen mukaan huonoimpien Oiva-arvosanojen Huono ja Korjattavaa määrä Vantaalla vaihtelee tarjoilupaikoissa eri toimintatyypeissä 0–20 % välillä. Prosentuaalisesti eniten uusintatarkastuksia tehdään ravintoloihin, vähiten taas tarjoilukeittiöihin. Arvio uusintatarkastusten määrästä v. 2024 perustuu siihen, kuinka suuri osa toimintatyyppien mukaisista kohteista on vuoden 2023 tarkastustietojen mukaan saanut arvosanan Huono tai Korjattavaa.

Riskiluokitusohjeen mukaan kaikkein vähäriskisin toiminta (0-luokka) voidaan jättää kokonaan suunnitelmallisten tarkastusten ulkopuolelle. Tällaiset kohteet kirjataan ilmoitusvelvollisuuden perusteella valvontakohdejärjestelmään ja niihin tehdään aloittamisen jälkeen tarkastus. Tämän jälkeen kohteissa käydään vain valitusten tai muiden tämäntapaisten syiden perusteella. Esimerkkinä on tarjoilupaikoista mm. pubitoimintakohteet, joiden tarkastusmääriin on arvioitu uuden toiminnan aloittamiseen tai toimijan vaihtumiseen liittyvät tarkastukset, sekä tarvittavat uusintatarkastukset.

10.5 Elintarvikkeiden myynti

Vantaalla on elintarvikkeiden vähittäis- ja tukkumyynnin kohdetoimintoja yhteensä 320 kpl, joista 28 kpl on tukkumyyntitoimintoja (11/2023). Liitteessä 2 on esitetty myyntipaikkojen kohdetoimintojen lukumäärä, Ruokaviraston riskiluokitusohjeen mukaiset riskiluokat ja niiden perusteella suunnitellut tarkastusmäärät 2024 ja

tarkastukseen käytettävä aika. Elintarvikkeiden vähittäismyynnin valvontaan kuuluu myös etämyytävien elintarvikkeiden turvallisuuden valvonta. Vähittäismyynnin verkkokauppojen valvonta on lisännyt ja tulee lisäämään vähittäismyynnin tarkastukseen kuluvaan aikaa.

Vantaalla on noin 30 myymälää, joissa on monipuolista palvelutiskitoimintaa tai myymälä on erikoistunut lihakaupaksi. Palvelutiskin yhteydessä liha-, kala- ja eineskeittiöosastoilla on elintarvikkeiden käsittelyä, valmistusta ja jalostusta. Myymälän valmistamia elintarvikkeita myydään pakkaamattomana palvelutiskiltä sekä pakataan itsepalvelumyyntiin. Myymälöissä voi olla myös kahvila- ja ravintolatoimintaa sekä useampia eri toimijoiden toimintoja esimerkiksi myymäläleipomotoimintaa sekä sushituotteiden valmistusta ja myyntiä buffetista tai itsepalvelumyynnistä. Jos myymälän ns. ulkoistettu toimija on päävastuussa toiminnastaan, kohteeseen tehdään oma tarkastus, joka määräytyy Ruokaviraston riskiluokituksen mukaisesti riippuen toiminnan luonteesta ja laajuudesta. Jos vähittäismyymälän toimijalla on päävastuu koko myymälän toiminnasta, ulkoistettujen toimijoiden tarkastukset sisältyvät myymälän tarkastuksiin. Vähittäismyynnin tarkastustiheys määräytyy elintarvikemyynnin pinta-alan ja myymälän toimintojen mukaan. Vähittäismyyntiä on eri myymälöiden ja kioskien lisäksi myös ravintolisien myynti apteekeissa, erikoisliikkeissä, kuntosaleilla sekä internetissä.

Vähittäismyynnin toimintatyypissä on myös kohteita, joihin ei tehdä riskiluokituksen mukaisesti suunnitelmallisia tarkastuksia. Tällaisia kohteita ovat esim. ruoka-aputoiminnan kohteet, jotka tarkastetaan vain tarvittaessa esim. valituksen tai kuntalaisyhteydenoton takia. Vähittäismyynnin toimintatyypissä on myös kohteita, joihin tehdään vain ensimmäinen tarkastus kohteen rekisteröinnin jälkeen. Tällaisia kohteita ovat esim. kuntosalit, joissa on mm. pienimuotoista ravintolisien ja painon hallintaan tarkoitettujen aterian- ja ruokavalionkorvikkeiden myyntiä, mutta ei ole omaa elintarvikkeiden valmistusta, valmistuttamista, tuontia tai markkinointia.

Liikkuvat elintarvikehuoneistot ovat siirrettävissä olevia myynti- tai tarjoilupisteitä tai elintarvikkeiden valmistus- tai käsittelytiloja. Vantaalla järjestetään vuosittain useita yleisötapahtumia, kuten markkinoita ja festivaaleja, joissa on mm. elintarvikkeiden myyntiä ja tarjoilua liikkuvista elintarvikehuoneistoista. Myös toreilla ja muilla perinteisillä myyntialueilla harjoitetaan elintarviketoimintaa. Elintarvikealan toimijoiden on tiedotettava Vantaan elintarvikevalvontaa liikkuvasta elintarviketoiminnasta neljä (4) arkipäivää ennen liikkuvan elintarvikehuoneiston

toiminnan harjoittamista paikkakunnalla. Joissain tilanteissa on mahdollista, että tapahtumajärjestäjä tiedottaa tapahtuman elintarviketoimijoista keskitetysti.

Jos yrityksen kotikunta on Vantaa, käsittelee Vantaan elintarvikevalvonta toiminnan rekisteröinti-ilmoituksen ja toiminnan olennaista muuttamista koskevat ilmoitukset. Tiedottamista liikkuvasta elintarviketoiminnasta ei tarvitse tehdä, kun toimija liikkuu sen kunnan valvonta-alueella, jonka elintarvikeviranomaiselle on alun perin rekisteröinyt liikkuvan elintarvikehuoneiston. Myöskään esimerkiksi alkutuotantoilmoituksen perusteella toimivien elintarvikealan toimijoiden ja vähäriskistä elintarviketoimintaa harjoittavien yksityishenkilöiden ei tarvitse tehdä tiedotusta liikkuvasta elintarvikehuoneistosta. Kaikkia toimijoita voidaan kuitenkin valvoa tapahtumien yhteydessä.

Vantaa voi laskuttaa liikkuvan elintarvikehuoneiston tarkastamisesta, vaikka toiminnan rekisteröinti-ilmoitus olisi käsitelty toisessa kunnassa. Nämä laskutettavat liikkuvien elintarvikehuoneistojen tarkastukset kohdistuvat elintarvikkeiden myynnin ja tarjoilun toimintatyyppeihin.

10.6 Laitokset, varastot, valmistus ja kuljetus

Vantaalla on monipuolista elintarviketuotantoa ja Suomen oloissa huomattavan kokoisia elintarviketuotantolaitoksia ja -varastoja, joiden valvonnasta vastaavat siihen määrätty tarkastajat ja kaupungineläinlääkärit.

Liha-, kala- ja maitoalan laitosten tarkastustiheydet perustuvat pääosin Ruokaviraston riskiluokitusohjeeseen. Jotkut liha-alanlaitokset ovat kuitenkin niin suuria ja toiminta monipuolista, että yhdellä tarkastuskerralla pystytään tarkastamaan vain osa laitoksen toiminnoista. Tästä syystä suunnitelmallisten tarkastusten (tarkastuskertojen) määrä on suurempi kuin riskiluokitusohjeessa. Myös aiempi valvontahistoria ja paikallinen riskinarviointi voi olla tarkastusmäärän perusteena. Hyväksytyn elintarvikehuoneiston valvontatiheyttä voi nostaa myös mahdolliset kolmannen maan vientihyväksynnän vaatimat lisätarkastukset.

Liitteessä 2 on esitetty laitosten, maahantuonnin/-viennin, varastojen ja kuljetusten kohdetoimintojen lukumäärät, Ruokaviraston riskiluokitusohjeen mukaiset riskiluokat ja niiden perusteella suunnitellut tarkastusmäärät 2024 ja tarkastukseen käytettävä aika. Kohteet ovat olleet Oiva-järjestelmän piirissä vuodesta 2015 alkaen. Uusintatarkastuksia on jouduttu tekemään vain harvoin ja useamman kerran vuodessa tarkastettavissa kohteissa epäkohtien korjaantuminen on yleensä tarkastettu erillisen uusintatarkastuksen sijaan seuraavan suunnitelmallisen

tarkastuksen yhteydessä. Liitteen toimintatyypissä Eläimistä saatavien elintarvikkeiden varastointi on ainoastaan hyväksytyt varastolaitokset ja kaikki ilmoitetut varastot ovat toimintatyypissä Muu elintarvikkeiden varastointi. Elintarvikkeiden maahantuonti- toimintatyypissä on sekä eläinperäisten (maahantuonti sisämarkkinoilta) että ei-eläinperäisten elintarvikkeiden maahantuojat.

10.7 Alkutuotannon valvonta

Elintarvikevalvontaviranomaisen tulee pitää saamiensa ilmoitusten pohjalta rekisteriä alkutuotannon toimijoista mm. lihan-, maidon-, kasvien- ja viljantuottajista. Toimijoiden velvollisuus on laatia toiminnastaan omavalvonnan kuvaus.

Alkutuotannon elintarvikevalvontaan on Ruokaviraston ohje 242/04.02.00.01/2023. Ohjeessa on määritelty alkutuotantopaikkojen tarkastustiheyksiä ja riskinarviointia. Ruokaviraston uusissa ohjeissa on lisätty määritelmiä mm. paikallisiin vähittäisliikkeisiin toimittaminen, pienimuotoinen toiminta, sellaisenaan syötävät kasvilajit, lehtivihannekset ja luonnon (keräily) tuotteet. Vantaalla sijaitsee elinkeinorakenteellisesti suhteellisesti vähän alkutuotantoa, ja se on usein pienehköä laajuudeltaan, jolloin joiltain osin uusista määritelmistä pienimuotoinen toiminta voi koskea joitakin alkutuotantopaikkoja.

Maidontuotantotilojen hygieenisistä tarkastuksista on tehty jo vuodesta 1997 alkaen. Nykyisin Vantaalla ei enää ole maidontuotantotiloja.

Itujen tuottaminen poikkeaa muusta alkutuotannosta, sillä se on elintarvikeviranomaisen hyväksyntää vaativaa alkutuotantoa, jonka tarkastustiheydeksi on määritelty joka vuosi eli kerran vuodessa tarkastus. Pienimuotoiselle alle 5000 kg/vuodessa idun tuotannolle on määritelty tarkastustiheydeksi joka toinen vuosi. Vantaalla ei ole tällä hetkellä itujen alkutuotantoa.

Valvontarekisterissä on Vantaalla toimivien alkutuotantopaikoilla yleisempänä toimintatyyppinä peltoviljely, joissa tuotantosuunta on muu kasvin- ja siententuotanto (esim. ruokaperuna, vilja, hedelmät ja juurekset sekä muut kuin sellaisenaan syötävät vihannekset, kuten avomaankurkku ja pavut) -, jota valvotaan Ruokaviraston ohjeen mukaan tarvittaessa. Toimintatyyppinä avomaan puutarhaviljely, joissa tuotantosuuntana sellaisenaan syötävien kasvien tuotanto, johon liittyy erityisiä vaaroja (esim. avomaa viljely), jota valvotaan Ruokaviraston

uuden ohjeen mukaan kolmen vuoden välein tehdyillä tarkastuksilla.

Pienimuotoista sellaisenaan syötävien kasvien myyntiä suoraan kuluttajille alle 50000 kg/vuosi ja/tai toimittaminen paikalliseen vähittäismyyntiin alle 50000 kg/vuosi valvotaan Ruokaviraston uusien ohjeiden mukaan viiden vuoden välein. Vantaalla on vain muutamia alkutuotannon toimijia, joilla on sellaisenaan syötävien kasvien tuotantoa avomaalla, ja näiden alkutuotantopaikkojen tarkemmat selvitykset ovat tarpeen, kun Ruokaviraston uusi täydennetty valvontaohje on tullut valvonnan avuksi.

Toimintatyyppinä puutarhaviljely, kasvihuone, jossa tuotantosuuntana sellaisenaan syötävien kasvien tuotanto (esim. kasvihuoneviljely ja tunneliviljely), jota valvotaan Ruokaviraston uusien ohjeiden mukaan viiden vuoden välein.

Pienimuotoista kasvihuoneviljelyä, joka myy suoraan kuluttajalle alle 50000 kg/vuosi ja/tai toimittaa paikalliseen vähittäismyyntiin alle 50000 kg/vuosi, valvotaan tarvittaessa. Vantaalla on muutamia alkutuotannon toimijoita, joilla on pienimuotoista kasvihuone tai sisällä tapahtuvaa alkutuotantoa.

Vantaalla toimii mansikoiden alkutuotanto- ja suoramyyntipaikka. Ruokaviraston ohjeen mukaan sellaisenaan syötävien marjojen alkutuotantopaikkoja valvotaan joka kolmas vuosi. Vati-järjestelmään siirryttäessä vuoden 2019 alussa alkutuotantopaikkojen määrä tietojärjestelmässä päivittyi automaattisesti, eikä tässä tilanteessa toimijoiden silloin tarvinnut tehdä erillistä ilmoitusta alkutuotantopaikasta, kun tieto alkutuotannosta siirtyi tietojärjestelmien kesken. Alkutuotannon aloittamisesta on tehtävä rekisteröinti ilmoitus, josta tiedot laitetaan Ruokaviraston valtakunnalliseen Vati elintarvikevalvontatieto järjestelmään. Rehun alkutuotanto kuuluu Ruokaviraston rehun valvontaan, mutta monet alkutuottajat (varsinkin peltoviljelyssä) kuuluvat myös Ruokaviraston rehun alkutuotannon valvontaan (eivät kuulu siis rehun osalta elintarvikkeiden alkutuotannon valvontaan).

10.8 Vientivalvonta

Elintarvikkeiden vientiä EU-alueen ulkopuolisiin ns. kolmansiin maihin on valvottava lähtömaassa vastaanottajamaan vaatimalla tavalla. EU-alueelle liha-, kala-, maito- ja munatuotteet saa viedä vapaasti Ruokaviraston antaman laitostai varastonumeron perusteella. Samoin yhdistelmäelintarvikkeet ja ei-eläinperäiset elintarvikkeet kuuluvat EU:n alueella vapaan liikkuvuuden piiriin.

Vantaalla valmistetuista elintarvikkeista tai Vantaalla sijaitsevista varastoista lähtevistä elintarvikkeista tehdään vientitodistus, jos elintarvike-erä toimitetaan EU:n ulkopuolelle eli nk. kolmanteen maahan. Virkaeläinlääkäri valvoo, että elintarvike-erä täyttää vastaanottajamaan vaatimukset ja antaa todistuksen vientiä varten.

Elintarvikevienti on tärkeää useille Vantaalla sijaitseville yrityksille. Elintarvikkeiden vientivolyymi on huippuvuosista vähentynyt, mutta vientierille asetetut vaatimukset ovat lisääntyneet. Syksyllä 2014 Venäjä asetti EU:sta peräisin olevat elintarvikkeet aluksi vuoden mittaiseen vientikieltoon, mitä on sittemmin jatkettu. Tämä on vähentänyt elintarvikevientiä merkittävästi. Viranomaisvalvonta tai viranomaisen resurssien puute ei saa olla esteenä viennin toteutumisella. Viranomaistoiminnan on oltava kaikissa olosuhteissa riittävää, joustavasti toteutettua ja myös viennin elpymiseen on varauduttava.

10.9 Eläinperäisten elintarvikkeiden maahantuonti sisämarkkinoilta

Ruokavirasto määrää 9.4.2021 annetun elintarvikelain (297) 49 §:n nojalla tiettyjä Euroopan unionin jäsenvaltioista Suomeen tuotuja eläinperäisiä elintarvikkeita koskevasta ilmoitusvelvollisuudesta. Ilmoitusvelvollisuus koskee seuraavia elintarvikkeita:

- eläinperäisten elintarvikkeiden hygieniasetuksen 8 artiklassa luetellut salmonellaeritystakuutuotteet: raaka naudan ja sian liha, mukaan lukien jauheliha, kotieläiminä pidettyjen kanojen, kalkkunoiden, helmikanojen, ankkojen ja hanhien liha, mukaan lukien jauheliha sekä raa'at kananmunat
- muu eläimistä saatu raaka liha
- kaikista eläinlajeista peräisin olevat raakalihavalmisteet
- lämpökäsittelemätön maito
- lämpökäsittelemättömästä maidosta valmistetut juustot

Ilmoitukset tehdään takautuvasti neljästi vuodessa edeltävien kolmen kuukauden osalta, 15.1., 15.4., 15.7. ja 15.10. mennessä tai ilmoituksen voi tehdä myös kuukausittain seuraavan kuukauden 15. päivään mennessä.

Sisämarkkinatuojille on lähetetty Ruokaviraston määräys sekä tieto ilmoitusvelvollisuudesta sähköpostilla marraskuussa 2021. Tarvittaessa tietoa

Ruokaviraston määräyksestä ja ilmoitusvelvollisuudesta on annettu toimijoille myöhemminkin.

Eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuonnin valvonta toteutetaan osana yleistä elintarvikevalvontaa OIVA-tarkastusten yhteydessä. Suurin osa Ruokavirastolta siirtyneistä elintarvikealan toimijoista oli jo aiemmin osana yleistä Oiva-elintarvikevalvontaa. Ruokavirastosta siirtyneiden toimijoiden tiedot on lisätty Vati-järjestelmään, ja niitä valvotaan osana muuta elintarvikevalvontaa.

Liitteessä 2 sisämarkkinatuontikohdetoiminta sisältyy elintarvikkeiden maahantuontikohdassa esitettyihin tietoihin. Pääosin sisämarkkinatuontia harjoitetaan laitoksissa, varastoissa, erikoistuneissa myymälöissä sekä maahantuojien toimesta. Oiva –elintarvikevalvonnassa sisämarkkinatuonnin valvonta tapahtuu osana maahantuonnin valvonta kokonaisuutta. Oivassa ei ole erillistä sisämarkkinatuonninvalvontaa, vaan Oivassa se tapahtuu elintarvikkeiden maahantuonnin valvonnan yhteydessä.

Sisämarkkinamaahantuonnin valvonta oli yksi elintarvikevalvonnan painopistealue vuonna 2023 ja sitä jatketaan vuonna 2024. Sisämarkkinoilta tuodun Salmonella erityistakuiden piiriin kuuluvan lihan näytteenotto projekti toteutettiin vuonna 2023.

10.10 Takaisinvedot ja RASFF-ilmoitukset

Ruokavirasto lähettää kiireelliset, terveydelle vaarallisten ja määräysten vastaisten elintarvikkeiden takaisinvetoilmoitukset kuntiin. Tuotevirhe on voitu havaita joko Suomessa tai muualla Euroopassa, jolloin ilmoitus tulee RASFF-järjestelmän (Rapid Alert System for Food and Feed) kautta.

Jos tuotteen ilmoitetaan olleen valmistettu, varastoitu, myynnissä tai tarjolla Vantaalla, ollaan yhteydessä asianomaiseen elintarviketoimijaan ja varmistetaan, että ilmoitusta koskevien elintarvikkeiden takaisin veto ja hävittäminen tulee suoritetuksi. Joissakin tapauksissa viranomainen tekee elintarvike-erästä hylkäys- ja hävittämispäätöksen.

10.11 Pakkausmerkinnät

Elintarvikkeiden pakkausmerkinnät on tehty kuluttajan avuksi, eivätkä ne saa johtaa kuluttajaa harhaan elintarvikkeen tai sen ominaisuuksien tai siihen muutoin liittyvien seikkojen suhteen. Kuluttajavalituksista ja takaisinvedoista merkittävä osa liittyy pakkausmerkintöihin.

Euroopan parlamentti ja neuvosto on antanut asetuksen 1169/2011/EY elintarviketietojen antamisesta kuluttajalle (ns. elintarviketietoasetus). Elintarviketietoasetus säättää useita tarkennuksia pakkausmerkintöihin, joista oleellisemmat liittyvät pakkausmerkintöjen luettavuuteen, pakollisiin lisätietoihin, elintarvikkeen nimeen, ainesosaluetteloon, allergioita ja intoleransseja aiheuttaviin aineisiin ja vähimmäissäilyvyysaikaan. Elintarviketietoasetuksen myötä ravintoarvomerkinnot tulivat pakollisiksi pakattuihin elintarvikkeisiin 13.12.2016. Vantaalla pakkausmerkintöjen on oltava sekä suomen- että ruotsin kielellä.

Maa- ja metsätalousministeriön asetusta 834/2014, jolla säädetään elintarviketietojen antamisesta pakkaamattomista elintarvikkeista, on alettu soveltaa 1.4.2015. Tämä koskee sekä vähittäismyyntipaikkoja että tarjoilupaikkoja. Pakkaamattomista elintarvikkeista on vähittäismyyntipaikassa annettava seuraavat tiedot: elintarvikkeen nimi, elintarvikkeen ainesosat, allergiaa ja yliherkkyyttä aiheuttavat aineet, alkuperämaa sekä tarvittavat käyttö- ja säilytysohjeet. Suolan ja rasvan määrät sekä tarvittaessa ilmoitus voimakassuolaisuudesta kirjallisesti tietyistä elintarvikkeista.

Elintarvikkeen alkuperämaa tulee ilmoittaa, jos sen ilmoittamatta jättäminen voi johtaa kuluttajaa harhaan tai sen ilmoittaminen on säädetty pakolliseksi. Jos elintarvikkeen alkuperämaa ilmoitetaan ja se on eri kuin pääainekseen alkuperämaa, on pääainekseen alkuperämaa ilmoitettava tai kerrottava, että se ei ole peräisin elintarvikkeen alkuperämaasta. Komission täytäntöönpanoasetus EU N:o 2018/775 säättää elintarvikkeen pääainekseen alkuperämaan ilmoittamisesta. Asetus on voimassa ja sitä on sovellettu 1.4.2020 alkaen.

Suomessa valmistetun elintarvikkeen ainesosana olevan lihan sekä maidon ja maitotuotteiden ja tiettyjen vastaavien valmisteiden ainesosana käytetyn maidon alkuperämaan ilmoittamisesta säädetään Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella 218/2017. Asetus on voimassa 31.12.2023 saakka. Asetuksen voimassa oloaikaa tullaan todennäköisesti jatkamaan. Aiemmin asetuksen voimassa oloaikaa on jatkettu Maa- ja metsätalousministeriön asetuksilla 685/2019, 83/2020, 361/2020 ja viimeisimpänä 885/2021.

Tarjoilupaikoissa on aterian ainesosana käytettävien tuoreen, jäähdytetyn tai jäädytetyn lihan alkuperämaa pitänyt ilmoittaa kuluttajalle kirjallisesti 1.5.2019 alkaen. Asiasta säädetään Maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa 154/2019, joka astui voimaan 1.5.2019. Asetuksen voimassa oloa on jatkettu 30.4.2025 saakka (MMM 197/2023). Lisäksi tarjoilupaikoissa on ilmoitettava kuluttajalle

elintarvikkeen nimi kirjallisesti sekä allergioita ja intoleransseja aiheuttavat aineet ja tuotteet, jotka tietyin edellytyksin voidaan ilmoittaa myös suullisesti. Lihalajit, joita asetus koskee ovat naudanliha, sianliha, lampaan- ja vuohenliha sekä siipikarjanliha. Alkuperämaan ilmoittaminen koskee myös näistä lihoista tehtyä jauhelihaa.

Vuonna 2024 valvonnassa jatketaan pakkausmerkintöjen valvontaa.

10.12 Kontaktimateriaalit

Kontaktimateriaaleilla tarkoitetaan materiaaleja ja tarvikkeita, jotka ovat joko suoraan tai välillisesti kosketuksessa elintarvikkeen kanssa. Kontaktimateriaaleja ovat esimerkiksi elintarvikkeiden pakkausmateriaalit, keittiövälineet, elintarviketeollisuuden laitteet ja kertakäyttökäsineet. Materiaaleista ja tarvikkeista ei saa siirtyä elintarvikkeeseen ainesosia, jotka voivat vaarantaa terveyttä tai aiheuttaa elintarvikkeeseen muutoksia tai ominaisuuksien heikentymistä.

Kontaktimateriaaleja valmistavien, maahantuovien ja markkinoille saattavien toimijoiden pitää ilmoittaa toiminnastaan sijaintikuntansa elintarvikevalvontaviranomaiselle. Kontaktimateriaalien säädöstenmukaisuutta valvotaan muun elintarvikevalvonnan yhteydessä elintarvikkeita valmistavissa laitoksissa ja myös muissa elintarvikkeiden valmistus- ja myyntipaikoissa. Vantaalla on lisäksi toimijoita, joilla ei ole muita elintarvikkeisiin liittyviä toimintoja kuin kontaktimateriaalit. Nämä toimijat on saapuneiden ilmoitusten mukaisesti lisätty valvontakohderekisteriin, Vatiin. Kontaktimateriaalialan valvontakohteiden valmistajat, maahantuojat ja tukkumyyjät on luokiteltu Vatissa toimintansa perusteella uusiin toimintatyyppihin. Elintarvikkeiden valmistus- ja myyntipaikoissa sekä kontaktimateriaalitoimijoiden kohteissa kontaktimateriaalitoimintatyyppien suunnitelmallinen valvonta jatkuu liitteen 2 riskiluokituksen mukaisesti vuonna 2024.

10.13 Ravintolisät

Ravintolisillä tarkoitetaan elintarvikkeita, joiden tarkoituksena on täydentää tavanomaista ruokavaliota ja joilla on yhden tai useamman ravintoaineen kanssa ravitsemuksellinen tai fysiologinen vaikutus. Koostumuksensa puolesta ne ovat kuitenkin elintarvikkeita, joita säätelee elintarvikelaki.

Ravintolisien valvonnassa keskitytään koostumuksen (ainesosien ja niiden määrän sallittavuus), merkintöjen (ravintolisäasetuksen mukaiset merkinnät) sekä

ravintolisäilmoitusten valvontaan. Ravintolisien vaatimustenmukaisuus voidaan todentaa pakkausmerkintä-, resepti- ja asiakirjatarkastuksin sekä tarvittaessa analyysi- tai omavalvontatodistuksin. Ravintolisien markkinoinnissa käytetyt väitteet kuuluvat myös valvonnan piiriin. Vantaalla on ravintolisien maahantuontia, varastointia, tukku- ja vähittäismyyntiä.

10.14 Näytteenotto

Ympäristöterveydenhuollon näytteenottosuunnitelmassa on huomioitu EU:n (mikrobikriteeriasetus 2073/2005) ja kansallisen lainsäädännön sekä Ruokaviraston ohjeistus (4094/04.02.00.01/2020/3), Elintarvikkeiden mikrobiologiset analyysit - Ohje valvontaviranomaisille (4095/04.02.00.01/2020/4), Elintarvikkeiden mikrobiologiset vaatimukset komission asetuksen (EY) No 2073/2005 soveltaminen sekä yleisiä ohjeita elintarvikkeiden mikrobiologisista tutkimuksista - Ohje elintarvikealan toimijoille.

Näyte voi koostua useammasta osanäytteestä. Näytteenotto on joko satunnaisotantaan perustuvaa, valikoivaa (esim. korkeariskinen tuote, epätyytyttävät tuotanto-olosuhteet) tai epäilyyn perustuvaa näytteenottoa (esim. ruokamyrkytyspäily tai -epidemia). Viranomaisnäytteenotossa täytetään itseäljennävä näytteenottotodistus-lomake, josta yksi osa jää näytteenottopaikkaan, toinen osa näytteenottajalle ja kolmas osa toimitetaan näytteen mukana laboratorioon. Näytteiden tutkimustulokset toimitetaan viranomaiselle ja toimijalle.

10.14.1 Projektit ja tasokartoitukset

Valvontaviranomainen tekee suunnitelmallista näytteenottoa liittyen seuranta- ja valvontatutkimuksiin, joilla arvioidaan omavalvontajärjestelmän toimivuutta, elintarvikehuoneiston hygieenistä tasoa, elintarvikkeiden laatua ym.

Seurantatutkimuksissa kerätään tietoa analysoitavien mikrobien tai kemiallisten aineiden esiintyvyydestä tai elintarvikkeiden saastumisasteesta, mutta seurantaan ei liity valvontatoimenpiteitä. Valvontatutkimuksissa tulosten perusteella ryhdytään tarvittaviin valvontatoimenpiteisiin.

Pääosin elintarvikevalvonnassa toteutetaan valvontatutkimusprojekteja.

Projektitulosten perusteella puututaan elintarvikehuoneistojen rakenteisiin tai toimijoiden toimintatapoihin. Jos näytetulos on heikko, toimijaa neuvotaan, jonka jälkeen otetaan uusintanäytteet toimijan kustannuksella.

Näytteenotto ja näytteiden tutkiminen voi projekteissa olla tapauksesta riippuen toimijalle maksullista tai ilmaista. Näytteenoton yhteydessä voidaan suorittaa myös tiettyyn toimintaan kohdistuvaa valvontaa. Vuoden 2024 kohdennetun näytteenoton suunnitelma on esitetty taulukossa 3. Näytteenottoprojekteja on suunniteltu yhdessä MetropoliLabin, Helsingin, Hyvinkään ja Espoon kaupunkien sekä Keski-Uudenmaan ympäristökeskuksen kanssa ja yhteisistä projekteista laatii vetovastuussa oleva valvontayksikkö raportin.

Mahdollisuuksien mukaan osallistutaan lisäksi Ruokaviraston tai muun ulkopuolisen tahon organisoimiin kartoituksiin suorittamalla pyydettyä näytteenottoa. Näistä alueellisista, valtakunnallisista tai kansainvälisistäkin seurantatutkimuksista saadaan usein tieto vasta toimintavuoden aikana.

Taulukko 3. Suunnitelmallinen näytteenotto projekteissa vuonna 2024

Projekti	Valvontakohde	Analyysit	Näytemäärä	Kustannukset
Veden hygieeninen laatu tarjoilupaikoissa	Tarjoilupaikat	Mikrobiologiset	25–30 kpl	Viranomaisen
Listeria pintapuhtaus hyväksytyissä sekä erityisryhmille valmistavissa elintarvikehuoneistoissa	Hyväksytyt elintarvikehuoneistot ja Erityisryhmille valmistavat elintarvikehuoneistot	Mikrobiologinen	80–90 kpl	Viranomaisen

Projektikohtaisesti laaditaan projekti- ja analyysisuunnitelmat sekä tarvittaessa ohjeet ja lomakkeet elintarvikenäytteenottoon ja olosuhde- tai prosessivalvontaan näytteenoton yhteydessä. Projektinäytteet tutkitaan laboratoriossa, jonka kanssa valvontayksiköllä on palvelusopimus.

Analyysit elintarvikevalvonnan näytteenottoprojekteissa 2024:

Veden hygieeninen laatu tarjoilupaikoissa:

- Escherichia coli
- Koliformiset bakteerit
- Suolistoperäiset enterokokit
- Pesäkkeiden lukumäärä (22°C)

Listeria pintapuhtaus hyväksytyissä sekä erityisryhmille valmistavissa elintarvikehuoneistoissa:

- Listeria monocytogenes, kvalitatiivinen

10.14.2 Omavalvonnan toimivuuden arviointi

Viranomaisen suorittaa tarvittaessa pistokoeluonteista näytteenottoa toimijoiden omavalvonnan toimivuuden arvioimiseksi. Pienemmissä kohteissa näytteitä voidaan ottaa tarkastuksen yhteydessä, havaittaessa elintarvikkeissa tai niiden käsittelyssä puutteita tai jos toimijan omavalvontaan ei kuulu riittävästi tai lainkaan näytteenottoa. Näytteenotto ja näytteiden tutkiminen on tällöin toimijalle maksullista.

10.14.3 Näytteenotto ruokamyrkytyspäilyissä ja valituksissa

Ruokamyrkytyspäilyjen ja -epidemioiden sekä kuluttajavalitusten perusteella otetaan näytteitä, mutta niiden määrää on ennakkoon mahdoton arvioida tarkasti. Vuosittain ruokamyrkytyspäilyjä ja valituksia on molempia elintarvikevalvonnan tietoon tullut 60–100. Tapaukset selvitetään viipymättä ja ruokamyrkytyspäily- ja epidemianäytteiden tutkimuksista sovitaan yhteistyössä laboratorion kanssa. Näytteeksi voidaan ottaa sekä valmiita elintarvikkeita, raaka-aineita tai puhtausnäytteitä pinnoilta. Valitus- ja ruokamyrkytystapauksissa tarkastus, näytteenotto ja näytteiden tutkiminen on toimijalle maksutonta.

Valitusten johdosta on yleensä vuosittain tutkittu 5–15 näytettä.

Ruokamyrkytysnäytteissä vuosittainen vaihtelu on ollut hyvin suurta ja vaihdellut 5–50 tutkitun näytteen välillä. Ruokamyrkytyksissä tutkitaan tavallisesti useita näytteitä tapausta kohden, kun aiheuttajasta on harvoin varmuutta. Aina ilmoitus ruokamyrkytyspäilystä ei johda näytteenottoon. Näin on esimerkiksi silloin, jos sairastuneita on vain yksi, vaikka epäiltyä ruoka olisi nauttinut lukuisa joukko ihmisiä tai jos kyseessä on yhteen perheeseen rajoittunut epidemia ja tartunnan epäillään levinneen henkilöstä toiseen, eikä elintarvikkeiden välityksellä.

Epidemiaselvityksistä on kerrottu tarkemmin valvontasuunnitelman yleisessä osassa kohdassa, jossa on erityistilanteisiin varautumisesta.

10.15 Valvontaprojektit

Näytteenottoa sisältävien projektien lisäksi voidaan toteuttaa pelkästään tarkastuksen sisältäviä projekteja. Projektitarkastukset voidaan suorittaa erillisinä tarkastuskäynteinä tai ne voidaan yhdistää suunnitelmallisen valvonnan tarkastukseen.

Vuonna 2024 toteutetaan vähittäismyymälöiden, etämyynnin ja maahantuojien pakkausmerkintäprojekti. Pakkausmerkintöjen lainmukaisuutta valvotaan sekä

osana elintarvikevalvonnan suunnitelmallisia tarkastuksia että erillisinä projektitarkastuksina.

10.16 Valvonnan painopistealueet

Vuoden 2024 valtakunnalliset painopistealueet:

- Lämpötilahallinta (Oiva-asiakokonaisuus)
- Jäljitettävyys (Oiva-rivit 16.1 ja 16.9)
- Histamiinivalvontaprojekti
- Valvojan työkalupakki
 - Koulutuksiin osallistuminen ja työkalujen hyödyntäminen valvonnassa
- Kohteet valvonnan piiriin
 - Toteutetaan edellisvuoden ohjeistettua suunnitelmaa
 - Toimijat valvonnan piiriin, jotka sinne lakisääteisesti ja Ruokaviraston ohjeen mukaan kuuluvat
 - Aktiivisten kohteiden kohdetoimintojen saattaminen ajan tasalle
- Valtion ja kuntien käytössä olevan yhteisen toiminnanohjaus- ja tiedonkeruujärjestelmän (VATI) jatkuva kehittäminen ja siihen osallistuminen
- Pandemiavalmiuden kehittäminen, koronapandemian opit ympäristöterveydenhuollossa
 - Otetaan käyttöön sovitut toimintatavat

Vuoden 2024 yksikön omat painopistealueet:

- Sisämarkkinatuonnin valvonta
- Varastohotellien valvonta
- Lisäaineiden valvonta
- Vähittäismyymälöiden pakkaamien elintarvikkeiden säilyvyystutkimukset

Lainsäädäntö

- Yleinen elintarvikeasetus (EY) N:o 178/2002
- Yleinen elintarvikehygieniasetus (EY) N:o 853/2004
- Eläimistä saatavia elintarvikkeita koskeva hygieniasetus (EY) N:o 853/2004
- Mikrobikriteeriasetus (EY) N:o 2073/2005
- Ravitsemus- ja terveysväiteasetus (EY) N:o 1924/2006
- Entsyymiasetus (EY) N:o 1332/2008
- Lisäaineasetus (EY) N:o 1333/2008
- Aromiasetus (EY) N:o 1334/2008

- Elintarviketietoasetus (EU) N:o 1169/2011
- Asetus (EU) N:o 609/2013 imeväisille ja pikkulapsille tarkoitetuista ruoista, erityisiin lääkinällisiin tarkoituksiin tarkoitetuista elintarvikkeista ja painonhallintaan tarkoitetuista ruokavalionkorvikkeista
- Virallista valvontaa koskeva asetus (EU) 625/2017
- Ravintolisädirektiivi 2002/46/EY
- Elintarvikelaki 297/2021
- Valtioneuvoston asetus elintarvikkeiden ja veden välityksellä leviävien epidemioiden selvittämistä 1365/2011
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus ravintolisistä 78/2010
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus pakasteista 818/2012
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus elintarviketietojen antamisesta kuluttajille 834/2014
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus elintarvikevalvonnasta 315/2021
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus zoonooseista 316/2021
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus elintarvikehygieniasta 318/2021
- Ruokaviraston määräys elintarvikevalvonnan valvontatiedosta 12/2021

11. ELÄINTEN TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN VALVONTA

11.1 Taustaa

Eläinlääkintähuoltolain 765/2009 10 §:n mukaan kunnan on laadittava suunnitelma järjestämistään eläinlääkäripalveluista sekä eläinlääkintähuoltolaissa tarkoitettua eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan järjestämisestä alueellaan.

Suunnitelman tulee sisältää tiedot eläinlääkäripalvelun tuottamistavasta, saatavuudesta, laadusta ja mitoituksista sekä valvontaan kuuluvista tarkastuksista, näytteenotoista ja muista toimenpiteistä. Palvelun mitoitus suunniteltaessa on otettava huomioon yksityisten eläinlääkäripalveluiden tuottajien kunnan alueella tarjoamat palvelut.

Kunnan suunnitelmassa on otettava huomioon valtakunnallinen ohjelma (Ruokavirasto laatii) ja alueellinen suunnitelma (aluehallintovirasto laatii), ja se on arvioitava ja tarkistettava tarvittaessa, kuitenkin vähintään kolmen vuoden välein. Aluehallintovirasto ohjaa kunnan suunnitelman laatimista sekä valvoo ja arvioi sen toteutumista.

11.2 Tehtävänjako kaupungineläinlääkärien välillä

1. kaupungineläinlääkäri, esimiestehtävät, kotieläinten terveyden- ja sairaanhoito, kiireelliset eläintauti- ja eläinsuojelutehtävät tarvittaessa.

2. kaupungineläinlääkäri, elintarvike- ja terveysturvallisuus, kotieläinten terveyden- ja sairaanhoito, sivutuote-, kiireelliset eläintauti- ja eläinsuojelutehtävät tarvittaessa.

3. kaupungineläinlääkäri, elintarvike- ja terveysturvallisuus, kotieläinten terveyden- ja sairaanhoito, sivutuotevalvonta, vastaanottotoimintaan liittyvät esihenkilötehtävät, kiireelliset eläintauti- ja eläinsuojelutehtävät tarvittaessa.

4. kaupungineläinlääkäri, elintarvike- ja terveysturvallisuus, sivutuote-, kiireelliset eläintauti- ja eläinsuojelutehtävät tarvittaessa.

Valvontaeläinlääkärit, eläintauti- ja eläinsuojeluvalvonta, sivutuotevalvonta.

Henkilökunnan pätevyys varmistetaan virkavalinnan yhteydessä pyytämällä nähtäviksi tarpeelliset alkuperäiset tutkintotodistukset.

11.3 Täydennyskoulutussuunnitelma

Eläinlääkärien täydennyskoulutussuunnitelma on kuvattu ympäristöterveydenhuollon yhteisestä valvontasuunnitelmassa.

11.4 Tietojärjestelmäkuvaus

Vantaan kaupungin eläinlääkintähuollon viranomaistehtävät kirjataan Digian Tarkastaja-ohjelmaan, joka on kuvattu ympäristöterveydenhuollon yhteisessä valvontasuunnitelmassa.

Kaupungin pieneläinvastaanotolla on käytössä sähköinen potilasohjelmisto Provet net.

Lisäksi eläinlääkintähuollossa käytetään valtakunnallisia rekistereitä, kuten Elvis. Eläinten ja eläinperäisten tuotteiden sisämarkkinakaupassa käytetään EU-komission ylläpitämää TRACES NT -järjestelmää.

Asiakirjojen lähettäminen aluehallintovirastoon muuttuu ja käyttöön otetaan USPA-järjestelmä.

11.5 Viestintä

Viestinnän vastuuhenkilöt sekä erityistilanneviestintä on kuvattu ympäristöterveydenhuollon yhteisen valvontasuunnitelman luvussa 6.

Merkittävistä eläintauteihin liittyvistä tapahtumista tiedottavat valtion viranomaiset.

11.6 Painopistealueet

Uusi eläinlääkintähuoltolaki on hyväksytty eduskunnassa keväällä 2023 ja se tulee mahdollisesti voimaan vuoden 2024 aikana erillisellä valtioneuvoston asetuksella. Voimaan tullessaan laki voi aiheuttaa muutoksia kuntien eläinlääkäripalvelujen järjestämiseen, kun kilpailuneutraliteetti tulee huomioida nykyistä paremmin.

Uusi eläinten hyvinvointilaki astuu voimaan vuoden 2024 alusta. Uuden lainsäädännön toimeenpano, ohjeistus, koulutus ja edellyttää vuonna 2024 runsaasti Ruokaviraston, aluehallintovirastojen ja kuntien panostusta.

11.7 Eläinten terveydenhoito

11.7.1 Vantaan ympäristölautakunnan vahvistamat klinikkamaksut

Vantaan kaupungin klinikkamaksu on hyväksytty ympäristölautakunnassa 5.11.2020. Klinikkamaksun suuruus 1.1.2021 alkaen määräytyy seuraavasti:

15 min	12 €
30–45 min	18 €
60–75 min	24 €
90 min tai pidempi	36 €
päivystyspotilaat	18 €

11.7.2 Eläintenpitopaikat

Vantaalla on arviolta noin 25 000 pienikokoista seura ja harrastuseläintä (arvio yksi eläin joka kahdeksannella asukkaalla). Eläintenpitopaikkoja (talli, lampola tms.) on ympäristökeskuksen tiedossa 76 kappaletta. Maidontuotantotiloja enää ole. Lampoloita Vantaalla on neljä.

11.7.3 Eläinlääkintäpalvelut virka-aikana

Vantaan kaupungin Ympäristökeskus huolehtii alueellaan virka-aikana pieneläinten peruseläinlääkäripalveluista sekä kiireellisen eläinlääkäriavun antamisesta.

Kiireettömät suurelääkäynnit sekä kiireellinen suurelainten eläinlääkäriapu hankitaan Porvoon kanssa tehtävällä yhteistyöllä.

Vantaan kaupungin palveluksessa olevista virkaeläinlääkäreistä kolme osallistuu potilastyöhön. Vastaanotolla on arkisin virka-aikana vakituinen eläintenhoitaja.

Kaupungineläinlääkärin vastaanotolla vuodessa potilaskäyntejä on noin 5500. Potilasmäärät vuosina 2019–2025 on esitetty taulukossa 10. Klinikkamaksun muuttuminen vaikuttaa potilasmäärien raportointiin vuodesta 2019 alkaen. Vastaanotto on valmistunut vuonna 2001 ja se sijaitsee noin 7 km päässä ympäristöterveydenhuollon toimistosta. Vastaanotolla on kaksi erillistä tutkimushuonetta, toimenpidehuone esim. hammaskivenpoistoon, leikkaussali, laboratorio, röntgenkuvaukseen varatut tilat, välinehuolto, toimisto, pakastehuone, siivousvälinevarasto sekä kaksi heräämishuonetta potilaille. Asiakkaille vastaanotolla on odotustila sekä WC ja henkilökunnalle sosiaalitilat pukuhuone, suihku, wc ja taukotilat. Taukotilassa on mahdollisuus yöpyä ja laittaa ruokaa. Lisäksi on varastotilaa lääkkeille ja tarvikkeille.

Taulukko 4. Potilasmäärä vuosina 2019–2025

vuosi	potilaita
2024–2025	6000
2023 (28.11.2023 saakka)	5608
2022	5954
2021	6015
2020	5728
2019	5701

Arkiaamupäivinä klo 8.30–11.00 eläintenhoitaja huolehtii puhelimeen vastaamisesta, neuvoo asiakkaita sekä varaa aikoja. Ajanvarauksia voi tehdä myös nettiajanvarauksessa perustoimenpiteisiin ympärivuorokauden. Iltaisin puhelimessa palvellaan päivystyspotilaita.

Aamupäivisin hoidetaan erittäin kiireelliset potilaat, jos kaupungineläinlääkäri on paikalla toimipisteessä. Jos kaupungineläinlääkäri ei muulta valvontatyöltään ehdi paikalle, potilas ohjataan yksityisille eläinlääkäriasemille.

Vastaanoton virka-aikaiset potilaat hoidetaan pääsääntöisesti ajanvarauksella klo 12–16. Kaupungineläinlääkärit huolehtivat perustason terveyden- ja sairauenhoidosta (esim. rokotukset, terveystarkastukset, perussisätautipotilaat, kissojen ja koirien kastraatiot, sterilisaatiot, kasvainten poistot). Iltapäivisin klo 12–

16 kiireelliset potilaat hoidetaan mahdollisuuksien mukaan tai ne ohjataan yksityisille eläinlääkäriasemille.

Vastaanotolla käy siivooja arkiaamuisin. Eläintenhoitaja huolehtii eläinlääkintään käytettävien laitteiden ylläpidosta ja puhtaanapidosta.

11.7.4 Eläinlääkintäpalvelut päivystysaikana

Virka-ajan ulkopuolella Vantaa huolehtii pieneläinten kiireellisen eläinlääkärinavun tarjoamisesta. Muiden kuin pieneläinten kiireellisestä hoidosta on sopimus Porvoon kaupungin kanssa. Vastavuoroisesti Vantaan kaupunki hoitaa päivystysaikaiset Porvoon alueen (Askola, Lapinjärvi, Loviisa, Pornainen, Porvoo ja Sipoo) pieneläimet.

Vantaan kaupungin pieneläinpäivystys on virallisesti arkisin klo 17–07 ja viikonloppuisin perjantaista klo 17 maanantaiaamuun klo 07. Viime vuodet arki-illan potilas-/päivystystyö on aloitettu jo klo 15–17. Päivystyksestä huolehtivat useimmiten ulkopuoliset sopimuseläinlääkärit, kahdella potilastyötä tekevällä kaupungineläinlääkärillä on kuitenkin päivystysvelvollisuus. Päivystysaikana eläintenhoitaja on paikalla arkisin klo 17–22, lauantaisin klo 12–19 ja sunnuntaisin sekä pyhinä klo 12–19.

Päivystyseläinlääkärien ringissä on kymmenkunta eläinlääkärinä. Päivystävien eläinlääkärien ammatinharjoitusoikeus tarkastetaan Ruokaviraston eläinlääkärirekisteristä. Päivystyshoitajien ringissä on vaihteleva määrä hoitajia, yleensä noin 10 kappaletta. Vuorot jaetaan etukäteen 4 kuukauden jaksoissa.

Päivystävällä eläinlääkärillä on käytössään auton lämmitystolppa. Autotallia ei ole, mutta eläinlääkäri toimii vain vastaanotolla hoitaen pieneläimiä, joten autossa ei tarvitse säilyttää lääkkeitä ja hoitotarvikkeita hyötyeläinten ja hevosten hoidon varalta.

11.7.5 Yksityinen eläinlääkintäpalvelujen tarjonta

Kaupungin oman vastaanoton lisäksi Vantaan alueella toimii toistakymmentä pieneläinlääkärinä tai vastaanottoa. Kaksi eläinlääkäriasemaa päivystää ympärivuorokautisesti ja muut yksityiset ovat avoinna arkisin klo 8–20 välillä, osa asemista on avoinna lauantaisin. Yksityiset eläinlääkäriasemat tarjoavat osa varsin korkeatasoista palvelua, tarjoten lähes kaikki tarvittavat tutkimus- ja hoitomahdollisuudet. Vantaalaiset pieneläinten omistajat käyttävät paljon myös lähialueen, etenkin Helsingin ja Espoon yksityisten eläinlääkäriasemien palveluja.

Osalla on käytössä osan päivää päivystys ilman ajanvarausta. Kaksi yksityistä pieneläinvastaanottoa on avoinna ympärivuorokauden kiireellisiä tapauksia ja oman ketjunsa jatkohoidettavia potilaita varten.

11.7.6 Tuotantoeläinten terveydenhuolto

Vantaan kaupungin eläinlääkäreillä ei ole terveydenhuoltosopimuksia vantaalaisten tuotantotilojen kanssa. Vantaan kaupungin alueella sijaitseva nautatila on solminut terveydenhuoltosopimuksen Helsingin yliopiston Saaren klinikan kanssa. Jatkossa asiakkaita ohjataan ottamaan yhteyttä Porvoon suurelänpraktikoihin, joilta tarvittaessa saa terveydenhuoltopalvelua.

11.8 Eläinten terveyden valvonta

11.8.1 Eläintautivalmius

Äkillisessä tautipurkauksessa AVI:n ohjauksessa tarvittaviin toimenpiteisiin ryhtyy ensisijaisesti valvontaeläinlääkärit ja tarvittaessa sijaisena toimivat 2. tai 3. kaupungineläinlääkäri. Praktiikka hoidetaan poikkeusolosuhteissa normaaliin tapaan. Jos tarpeen, kiireettömät ajanvaraukset perutaan.

11.8.2 Eläintautitapaus

Jos epäillään tarttuvaa eläintautia, ryhtyvät valvontaeläinlääkärit tarvittaessa yhdessä muiden kaupungineläinlääkäreiden kanssa lainsäädännön edellyttämiin kiireellisiin toimenpiteisiin (näytteenotto, rajoittavat määräykset). Epidemiologinen selvitys sekä toimenpiteet taudin saneeraamiseksi ovat kiireettömämpiä tehtäviä ja tarvittaessa näihin toimenpiteisiin osallistuvat kaikki eläinlääkärit. Pääasiassa toimenpiteistä vastaavat valvontaeläinlääkärit 2. tai 3. kaupungineläinlääkärin avustaessa tarvittaessa.

Mahdolliset uusintatarkastukset ja uudet näytteenotot pyrkii valvontaeläinlääkäri hoitamaan loppuun 2. tai 3. kaupungineläinlääkärin avustaessa tarpeen mukaan.

11.8.3 Eläinten ja ihmisten välillä tarttuvat taudit

Koska Vantaan kaupungin eläimistä merkittävä osa on pienikokoisia seura- ja harrastuseläimiä, aiheuttaa raivotautiepäily todennäköisimmin toimenpiteitä. Tavallisimmassa tapauksessa ihmistä puree ulkomailta tuotu koira. Puremasta ilmoittaa terveydenhuolto tai henkilö, jota on purtu. Jos eläimen omistajasta on riittävät tiedot, selvitetään eläimen kliininen kunto ja rokotushistoria

mahdollisimman nopeasti. Jos epäillään kliinistä raivotautia, lopetetaan eläin ja lähetetään se Ruokavirastoon tutkittavaksi raivotaudin varalta.

Vantaan tuotantoeläintiloilla todettu tai epäilty *Salmonella*, EHEC tai pernarutto - löydös aiheuttaa myös toimenpiteiden aloittamisen. Lintuinfluenssaan liittyvä siipikarjan ulkonapitokielto on työllistänyt aiempaa enemmän.

Eläintautilaista ja sen nojalla annetuista säädöksistä löytyy yksityiskohtaiset ohjeet eri eläintautitapauksissa aloitettaville toimenpiteille. Lisäksi eläintautitapauksessa ohjausta saadaan aluehallintovirastosta ja Ruokavirastosta.

11.8.4 Varosuunnitelmien laadinta ja ylläpito

Toimenpiteet on kuvattu Vantaan ympäristöterveydenhuollon valmiussuunnitelmassa. Ohjeiden päivytystä jatketaan vuonna 2024. AVI:n valmiussuunnitelma eläintautien torjumiseksi löytyy omana kansionaan Sharepointista ympäristöterveyden valvontakohdasta.

11.8.5 Valmiuskoulutus

Vantaan kaupungineläinlääkärit eivät toimi valmiuseläinlääkäreinä.

11.8.6 Ilmoitusmenettelyt eläinlääkintä- ja terveydenhuoltoon

Ilmoitusmenettelyt tehdään Maa- ja metsätalousministeriön asetuksen 325/2021 muista torjuttavista, valvottavista ja muista ilmoitettavista eläintaudeista, eläintautien ilmoittamisesta sekä mikrobikantojen toimittamisesta mukaisesti. Hoidetuista potilaista koostetaan myös kuukausi-ilmoitukset, jotka toimitetaan aluehallintovirastoon. Samassa lomakkeessa ilmoitetaan kuukausittain ilmoitettavat eläintaudit.

11.8.7 Terveysvalvontaohjelmat, kirjanpito

Vantaan nautatiloilta pyydetään tarvittaessa selvityksiä kotiteurastettujen nautojen BSE-näytteenotosta. Kotiteurastuksia koskevia ilmoituksia ei ole tullut, tarvittaessa ne arkistoidaan.

Terveysvalvontaohjelmia koskevat tiedot on arkistoitu mappeihin. Tiloilla tehdyt käynnit ja näytteenotot on merkitty Tarkastaja-ohjelmaan. Tällä hetkellä Vantaalla ei ole tiloja terveysterveysvalvontaohjelmissa.

Jos terveysturvatoimioita ei noudateta, otetaan yhteyttä toiminnanharjoittajaan ja tarvittaessa lisäohjeita pyydetään aluehallintovirastolta.

11.8.8 Eläintautikartoitukset

Eläintautikartoituksiin liittyviä näytteenottopyyntöjä muilta viranomaisilta tulee satunnaisesti. Näytteet ottavat ensisijaisesti valvontaeläinlääkärit, tarvittaessa 2. tai 3. kaupungineläinlääkäri avustavat.

11.8.9 Vesiviljely

Vantaalla ei ole tiedossa toimivia vesiviljelylaitoksia.

11.8.10 Kyyhkyslakat

Vantaalla sijaitsee ainakin yksi kyyhkyslakka. Harrastelintujen pitopaikat on hyvä olla tiedossa mahdollisten tautitapausten selvittämisen nopeuttamiseksi.

11.8.11 Muu tautivalvonta ja näytteenotto

Ruokaviraston pyynnöstä tehtävästä näytteenotosta vastaavat pääasiassa valvontaeläinlääkärit, tarvittaessa 2. tai 3. kaupungineläinlääkäri avustavat. Tulokset välitetään oikealle taholle ja alkuperäiset tulokset arkistoidaan mappiin Eläintaudit ja Eläintautitulokset valvontaeläinlääkärin huoneeseen 3.69. Näytteenotot merkitään Tarkastaja-ohjelmaan.

Vantaalaisilta tuotantoeläimiläisistä lähtee eläimiä satunnaisesti erilaisiin eläinnäyttelyihin sekä esimerkiksi keinosiemennysasemalle. Tapauksiin liittyy ylimääräisiä eläintautinäytteitä.

Näytteenotossa toimitaan näytteenottopyynnön mukana tulleen ohjeistuksen mukaan.

Vantaalla toimii muutamia mehiläistarhaajia. Esikoteloimadän leviämisen ehkäisemiseen liittyviin toimenpiteisiin on ryhdytty ja toimenpiteitä jatketaan voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti.

11.8.12 Keinollinen lisääntyminen

Vantaalla ei ole valvonnan piiriin kuuluvia nautojen, sikojen tai hevosten keinolliseen lisääntymiseen liittyviä kohteita.

11.8.13 Sivutuotevalvonta

Valvontaeläinlääkärit valvovat Vantaan alueella toimivia sivutuotelaitoksia ja tekevät niihin valtakunnallisen valvontasuunnitelman mukaiset tarkastuskäynnit sekä rekisteröi tai hyväksyy ne uudet toimijat, jotka kuuluvat kunnan tehtäviin. Lisäksi valvontaeläinlääkäri myöntää tutkimuskäyttöön tulevien sivutuotteiden luvat. Ruokavirasto toimii sivutuotevalvonnan valtakunnallisena ohjaajana sekä suorittaa osaltaan valvontaa. Aluehallintovirasto ohjaa lain toimeenpanoa alueellisesti.

Elintarvikevalvonnan kohteissa sivutuotevalvonnasta vastaa elintarvikesäädöksiä valvova viranhaltija.

Sivutuotteiden hävitystapoja seurataan valvontakohteissa tehtävien muiden käyntien yhteydessä.

Jos lainsäädännön vastaisia menettelyitä tavataan, toimitaan uuden sivutuotelainsäädännön sisältävien hallinnollisten pakkokeinojen mukaisesti.

11.8.14 Tuonti- ja vientivalvonta

Eläinten vientivalvontaa ja näihin liittyviä todistuksia myöntävät pääasiassa valvontaeläinlääkärit ja sijaisena tarvittaessa toimivat 2. ja 3. kaupungineläinlääkäri. Hevosten vientitarkastukset tehdään talleilla ja todistukset kirjoitetaan sähköisessä TracesNT – järjestelmässä. Pieneläinten vientitarkastukset tehdään pääsääntöisesti vastaanotolla, mutta kohdemaan vaatiessa kuljetuslaatikon sinetöintiä viranomaisen toimesta, tehdään tarkastus lentokentällä. Helsinki-Vantaan lentokentältä lähtee runsaasti eläimiä sekä toisiin jäsenvaltioihin että kolmansiin maihin ja vientierien aikatauluista ja kohdemaan vaatimuksista johtuen tehdään tarvittaessa tarkastuksia myös muista kunnista lähtöisin oleville lemmikeille.

Eläinperäisten tuotteiden (ei elintarvikkeiden) tuontia ja vientiä valvotaan tarvittaessa. Vantaalla toimivien turkisinahka-alan toimijoiden vientitodistukset työllistävät edelleen ympäristökeskuksen väkeä. Vientitodistukset myöntävät pääasiassa valvontaeläinlääkärit, muut kaupungineläinlääkärit avustavat tarpeen mukaan. Valvontaeläinlääkäri hoitaa myös vientitodistuksiin liittyvien varastojen säännöllisen valvonnan.

Tuontivalvontaa ja siihen liittyvää näytteenottoa tapahtuu satunnaisesti. Pääasiassa näitä tehtäviä hoitaa valvontaeläinlääkärit.

Kolmasmaatuontiin liittyvät yhteydenotot tulevat yleensä Helsinki-Vantaan lentokentän tullista. Tullille annetaan pääasiallisesti puhelinneuvontaa. Tulli tekee päätöksen asiaan liittyen, virka-apuna Tullille tarjotaan tarvittaessa eläinten lopetuksia lentokentän tiloissa.

Laittomasti maahantuoduille eläimille tehdään tarkastuksia. EU-alueelta laittomasti maahantuotujen eläinten osalta toimivaltainen viranomainen on Aluehallintovirasto ja kolmansista maista laittomasti maahantuotujen eläinten osalta Ruokavirasto. Valvontaeläinlääkärit tai tarvittaessa sijaisena toimiva 2. tai 3. kaupungineläinlääkäri tekee virka-apuna eläinten ja niiden asiakirjojen tarkastuksen.

Laittomaan maahantuontiin liittyvät tehtävät ovat viime vuosina lisääntyneet. EU-alueelta tuotujen eläinten tapauksia on vuosittain 10–15 tapausta ja kolmansista maista tuotuja yhdestä viiteen tapausta.

11.9 Eläinten hyvinvoinnin valvonta

Vuosittain tehdään noin 400 eläinsuojelukäyntiä/-tarkastusta ja tämän lisäksi 15–30 päätöstä, jotka eivät ole edellyttäneet tarkastusta. Määrät ovat lisääntyneet huomattavasti sen jälkeen, kun Vantaa sai toisen valvontaeläinlääkäriin viran. Päätöksiä ilman tarkastusta tehdään Löytöeläintalolle tuoduista huonokuntoisista eläimistä, jotka täytyy lopettaa eläinsuojelullisista syistä. Lisäksi päätöksiä ilman tarkastusta tehdään hylätyistä ja villiintyneistä eläimistä. Eläinsuojelulain mukaiset tarkastuskäynnit ja päätökset on esitetty taulukossa 5.

Taulukko 5. Eläinsuojelutarkastukset, -käynnit ja -päätökset 2017–2022

vuosi	tarkastus tai käynti / päätös lkm
2024–2025 (ennuste/vuosi)	440 / 20
2023 (arvio 23.11.2023)	480 / 20
2022	409 / 24
2021	252 / 25
2020	200 / 18
2019	249 / 25

Pääasiallisesti eläinsuojelutarkastuksia tehdään valitusten perusteella. Selkeästi suurin osa valituksista kohdistuu koirien ja kissojen pitoon. Hevosista valitetaan harvemmin.

Eläinsuojeluvalvonnasta vastaavat valvontaeläinlääkärit. Valvontaeläinlääkärit tekevät kaikki ilmoituksen varaisten toimijoiden (eläinkaupat, laajamittainen seura- ja harrastuseläintenpito) tarkastukset ja epäilyyn perustuvat tarkastukset.

Valvontaeläinlääkäreiden poissa ollessa kiireellisiä eläinsuojelutarkastuksia tekevät ensisijaisesti 2. ja 3. kaupungineläinlääkäri. Valvontaeläinlääkärit eivät osallistu potilastyöhön, joten jääviysongelmia tarkastuksilla ei synny.

11.9.1 Epäilyyn perustuva eläinsuojelutarkastus

Pääasiassa valitukseen perustuvat eläinsuojelutarkastukset tehdään ennalta ilmoittamatta. Jos eläimen omistajaa on mahdotonta tavoittaa tai jos asian selvittelyyn tarvitaan nimenomaan omistajan läsnäoloa (pahoinpitelyepäily, riittävästä liikunnasta huolehtiminen), voidaan hänelle jättää kirjallinen yhteydenottopyyntö. Yksityishenkilön eläintenpitoon kohdistuvilla tarkastuksilla pyritään pitämään työturvallisuuden takaamiseksi kahta henkilöä.

Valvontaeläinlääkärit tekevät tarkastukset pääsääntöisesti parityönä. Tarvittaessa valvontaeläinlääkäriin työparina on kaupungineläinlääkäri tai terveystarkastaja.

Jos säädöksiä on rikottu, kuullaan omistajaa suullisesti tarkastushetkellä tai jos omistaja ei ole viivytystä tavattavissa ja päätös edellyttää kuulemistä, suoritetaan omistajan suullinen tai kirjallinen kuuleminen jälkikäteen. Kuulemisen jälkeen asia ratkaistaan ja päätös lähetetään asianosaisille tiedoksi.

Kiireellisiä toimia vaativissa tilanteissa ei kuuleminen ole tarpeen. Jos mahdollista, pyritään näissäkin tilanteissa tarjoamaan omistajalle kuulemismahdollisuus puhelimitse.

11.9.2 Ilmoituksenvaraisten ja laajamittaisen toiminnan tarkastus

Ilmoituksenvaraiset toimijat Vantaalla ovat pääasiassa eläinkauppoja, talleja ja kenneleitä. Toimijoille pyritään tekemään eläinsuojelulain mukainen tarkastus vuosittain ja näitä tarkastuksia tehdään sekä ennalta sovittuina, että ennalta ilmoittamatta.

Ilmoituksenvaraisten kohteiden määrät on listattu resurssitarveliitteessä.

Eläinkauppojen ja kenneleiden tarkastuksella käytetään apuna Ruokaviraston laatimia uusia eläinsuojelutarkastuslomakkeita niiden valmistuttua.

Tallitarkastuksella käytetään apuna Ruokaviraston hevosille tarkoitettua tarkastuslomaketta.

Jos tarkastuksella todetaan toimijan hoitavan asiat hyvin, voidaan tarkastustiheyttä harventaa vuosittain tehtävästä tarkastuksesta. Vuoden 2024 aikana on tarkoitus tehdä riskinarvioon perustuva suunnitelma yksilöllisen tarkastusvälin

määrittämiseksi jatkossa ilmoitustenvaraisten ja laajamittaisten toimintojen tarkastamiseen aluehallintoviraston ohjeen mukaisesti.

Jos tarkastuksen yhteydessä havaitaan lainsäädännön vastaisuuksia, kuullaan yrityksen edustajaa annettavasta määräyksestä ja määräajasta tarkastuksen yhteydessä. Määräysten noudattaminen valvotaan uusintatarkastuksella.

11.9.3 Epäkohtailmoitukset tukivalvontaan

Jos tuotantotiloihin kohdistuvilla tarkastuksilla havaitaan EU:n maataloustukiin vaikuttavia puutteita, ilmoitetaan havainnot aluehallintovirastoon viipymättä. Ilmoituksen mukana toimitetaan kopio tarkastuspöytäkirjasta.

11.9.4 Määräysten seuranta

Eläinsuojelulain nojalla annettujen määräysten noudattamista valvotaan uusintatarkastusten sekä asiakirjojen avulla. Esimerkiksi siivottavaksi määrätyt eläintenpitotilat tarkastetaan uudelleen määräajan kuluttua. Eläinlääkärikäyntejä koskeva määräys kontrolloidaan pyytämällä määräaikaan mennessä todistusta eläinlääkärikäynnistä postitse. Eläinten kovakouraisen kohtelun kieltävien määräysten jälkivalvonta on haasteellista, koska uusintatarkastuksella ei voida havaita merkkejä määräyksen noudattamisesta tai noudattamatta jättämisestä. Jos samasta tapauksesta saadaan uusia eläinsuojeluilmoituksia, välitetään tiedot poliisille. Edellä mainittu koskee myös liikuntatarpeen tyydyttämistä koskevia määräyksiä.

Jos määräystä ei ole noudatettu, voidaan määräys uusaa tai siirtää asia Aluehallintovirastoon uhkasakon valmisteluun.

11.9.5 Yhteistyötahot

Eläinsuojeluasioissa yhteistyötä tehdään viikoittain Viikin Löytöeläintalon kanssa. Löytöeläintalolla järjestetään tilapäistä hoitoa kiireellisille eläinsuojelutapauksille.

Poliisin kanssa tehdään yhteistyötä esitutkintaan liittyen yhteisillä tarkastuksilla, sekä poliisin löytöeläintalolle tuomien eläinten jatkokäsittelyyn liittyen.

Tarkastuspöytäkirjat, joissa todetaan eläinsuojelusäädöksiä rikotun, toimitetaan poliisille säännöllisin väliajoin. Erityisen törkeistä tapauksista laaditaan erilliset esitutkintapyynnöt. Todistajan ominaisuudessa eläinlääkärit osallistuvat poliisin kuulusteluihin esitutkintavaiheessa sekä syyttäjän kutsumana todistajana oikeudessa.

Etelä-Suomen Aluehallintovirastoon lähetetään tarkastuspöytäkirjojen kopiot. Lisäksi AVI:sta saadaan neuvontaa sekä apua pitkäaikaisten eläinsuojeluongelmien käsittelyssä.

11.10 Eläinten lääkinnän valvonta

Lääkitsemisen valvontaan liittyvät tehtävät Vantaalla nousevat ajankohtaisiksi lähinnä vierasainevalvontanäytepyyntöjen yhteydessä. Toinen hyvin harvinainen mahdollisuus on meijerissä tai teurastamossa havaittu lääkejäämä, joka johtaa tilan lääkekirjanpidon tarkastukseen.

Vantaalaiset tuotantotilat eivät ole solmineet terveydenhuoltopalvelusopimuksia kaupungineläinlääkäreiden kanssa. Tuotantotilojen lääkekirjanpidon tarkastukset kuuluvat aluehallintoviraston vastuulle, joka tarvittaessa määrää kunnan virkaeläinlääkärin tekemään lääkekirjanpidon tarkastuksen.

11.11 Laatu

Kaupungineläinlääkärin vastaanoton toiminnasta on tehty asiakastyytyväisyyskysely satunnaisesti. Viimeisin asiakastyytyväisyyskysely on toteutettu marraskuussa 2012. Seuraava asiakastyytyväisyys on suunnitteilla.

11.11.1 Valitusten käsittely

Eläinlääkintätööhön liittyvien valitusten käsittelyn hoitaa 1. kaupungineläinlääkäri.

Eläinlääkintähuoltoon liittyviä valituksia tulee pääosin eläinsuojelutarkastusten suorittamisesta sekä saatuun kliiniseen eläinlääkäripalveluun liittyen. Valitukset ohjataan 1. kaupungineläinlääkärille, joka selvittää asian asianomaisten kannat ja vastaa valittajalle.

Jos kyseessä on potilaan hoitoon liittyvä valitus, eikä asiakas tyydy 1. kaupungineläinlääkärin päätökseen, ohjataan asiakasta ottamaan yhteyttä eläinlääkintävahinkojen arviolautakuntaan. Joissakin valitustapauksissa voidaan asiakasta neuvoa olemaan yhteydessä aluehallintovirastoon.

Kunta korvaa vahingonkorvauslain mukaisesti mahdolliset työntekijän virheestä tai laiminlyönnistä aiheutuneet vahingot.

11.12 Raportointi

Eläinlääkintähuollon käytön määrä raportoidaan vuosittain kaupunkiympäristölautakunnan lupajaostolle määräysten mukaisesti.

Eläinten terveydenhoitoon liittyvien sairaskäyntien määrä tuotantoeläintiloilla saadaan tarvittaessa Porvoon kaupungilta. Vastaanottokäyntejä ei tällä hetkellä eritellä päivystystapauksiin ja virka-aikana käyneisiin potilaisiin, vaan raportoidaan potilaiden kokonaismäärä. Uusi potilasohjelmisto saattaa tuoda asiaan muutoksen. Porvoon alueelle raportoidaan kuukausittain alueelta päivystysaikana Vantaalle tulleiden potilaiden määrä.

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaan liittyvien tarkastusten, käyntien ja päätösten määrät lasketaan Tarkastaja – ohjelmaan tehdyistä kirjauksista.

Eläinlääkintähuoltoon liittyvät tarkastuspöytäkirjat sekä muut asiakirjat toimitetaan määräaikojen puitteissa muille viranomaisille. Yhteistyötahoja ovat mm.

Ruokavirasto, aluehallintovirasto sekä poliisi.

11.13 Eläinlääkintähuollon resurssitarvekartoitus

Eläinlääkäripalvelut

Tuotantotilat	kpl
Nautatilat:	
Lypsykarjatilat	0
Lihanautatilat	0
Emolehmätilat	1
Sikatilat:	
Lihasikalat	0
Emakkosikalat	0
Lammastilat	2
Vuohitilat	0
Hevostilat	42
Siipikarjatilat:	1
Munintakanalat	0
Broilerkasvattamot	2
Kalkkunakasvattamot	0
Siitoskasvattamot	2
Muut siipikarjayksiköt	0
Vesiviljelylaitokset	0
Ruokakalalaitokset	0
Poikastuotantolaitokset	0
Luonnonravintolammikot	0
Muut laitokset	1
Turkistarhat	0
Tarhatun riistan toimintayksiköt	0

Tuotantotilat	kpl
Mehiläistarhat	51
Muut tuotantoeläinyksiköt	0

Terveys- ja eläinlääkärin määrät	Kpl
Naudat	
Tilat, joilla on terveys- ja eläinlääkärin sopimus	1
Tilat, jolla on terveys- ja eläinlääkärin sopimus kunnaneläinlääkärin kanssa	0
Terveys- ja eläinlääkärin sopimuksen omaavien tilojen prosenttiosuus kaikista naudatiloista	100
Siat	
Tilat, joilla on terveys- ja eläinlääkärin sopimus	0
Tilat, jolla on terveys- ja eläinlääkärin sopimus kunnaneläinlääkärin kanssa	0
Terveys- ja eläinlääkärin sopimuksen omaavien tilojen prosenttiosuus kaikista sikatiloista	0 %
Siipikarja	
Tilat, joilla on terveys- ja eläinlääkärin sopimus	0
Tilat, jolla on terveys- ja eläinlääkärin sopimus kunnaneläinlääkärin kanssa	0
Terveys- ja eläinlääkärin sopimuksen omaavien tilojen prosenttiosuus kaikista siipikarjatilasta	0 %

Terveys- ja eläinlääkärin määrät	Kpl
Naudat	
Tilat, joilla on terveys- ja eläinlääkärin sopimus	1
Tilat, jolla on terveys- ja eläinlääkärin sopimus kunnaneläinlääkärin kanssa	0
Terveys- ja eläinlääkärin sopimuksen omaavien tilojen prosenttiosuus kaikista naudatiloista	100
Siat	
Tilat, joilla on terveys- ja eläinlääkärin sopimus	0
Tilat, jolla on terveys- ja eläinlääkärin sopimus kunnaneläinlääkärin kanssa	0
Terveys- ja eläinlääkärin sopimuksen omaavien tilojen prosenttiosuus kaikista sikatiloista	0 %
Siipikarja	
Tilat, joilla on terveys- ja eläinlääkärin sopimus	0
Tilat, jolla on terveys- ja eläinlääkärin sopimus kunnaneläinlääkärin kanssa	0
Terveys- ja eläinlääkärin sopimuksen omaavien tilojen prosenttiosuus kaikista siipikarjatilasta	0 %

Tuotantoeläinten määrät	kpl
Naudat	90
Siat	0
Lampaat	123
Vuohet	7
Hevoset	n. 400
Siipikarja	40
Turkiseläimet	0
Tarhattu riista	0
Porot	0
Muut tuotantoeläimet	0

Väestömäärä	kpl
Lemmikkieläinten määrä (arvio 1/8 asukasta)	25000
Alueen pinta-ala km ²	238

Yksityinen palvelutarjonta	Htv
Hyötyeläinpraktikassa	arvio 3
Muussa praktikassa	arvio 25

Valvonta

Eläinten terveyden valvonta
Resurssitarpeeseen huomioidaan myös tuotantotilojen määrä, tuotantoeläinten määrä, väestömäärä ja alueen pinta-ala -kohdat.

Terveysvalvontaohjelmiin kuuluvat tilat	Kpl
Maedi-Visna	0
Scrapie	0
Broilereiden ja kalkkunoiden salmonellavalvontaohjelma	0
Kanojen salmonellavalvontaohjelma	0
Peuratarhojen terveystarkkailuohjelma	0
Vesiviljelyeläinten terveystarkkailukohteet	0

Sivutuotevalvonta	Kpl
Haaskat	0
Haaskan pitäjäksi ilmoittautuneet toimijat	0
Ilmoitetut haaskat/v	0
Sivutuotealan laitokset (ks. valvontaohjelma)	7
Hautaamisilmoitukset/v	0

Eläinten hyvinvoinnin valvonta
Resurssitarpeeseen huomioidaan myös tuotantotilojen määrä, tuotantoeläinten määrä, väestömäärä ja alueen pinta-ala -kohdat.

Ilmoituksenvaraiset kohteet	Kpl
Kennelit	6
Hevostallit	17
Riistanhoidolliset tarhat	0
Lihan, munien tai siitoseläinten tuotantotarhat	0
Eläinkaupat	8
Eläinhoitolat	1
Muut	0

Eläinlääkärit	Htv
Eläinten terveyden valvonta	0,4
Eläinten hyvinvoinnin valvonta	1,8
Tuotantoeläinten terveydenhuolto	0
Muut eläinlääkäripalvelut	0,6
Elintarvikevalvonta*	1,9
Eläinlääkintähuollon hallintotehtävät	0,2
Muut tehtävät	0,3
Eläinlääkäriresurssit yhteensä	5,20

Eläinlääkintähuollon henkilöresurssit

Muut kuin eläinlääkärit	Htv
Eläinhoitajat/avustajat	1
Välinehuolto, siivous ym.	0,3
Sihteeri-/toimistopalvelut	0,1
Eläinlääkintähuollon hallintotehtävät	0
Muut tehtävät	0
Muut kuin eläinlääkäriresurssit yhteensä	1,40

1 Htv = 220 htp

* Elintarvikevalvonta sisältää:

- maidontuotantotilojen tuotantohygieniset tarkastukset
- teurastamoiden ja leikkaamojen valvonta ja lihantarkastus
- riistanlihan tarkastus
- munapakkaamojen valvonta
- muut elintarvikevalvontaan liittyvät tehtävät

LIITE 1. TERVEYDENSUOJELULAIN VALVONTASUUNNITELMA 2020-2024, PÄIVITYS VUODELLE 2024

Toimintatyyppi	Kohdetoimintojen lkm (VATI:sta) Päivitetty 27.11.2023	Valtakunnallinen valvontaohjelma 2020–2024: Minimitarkastustiheys /v	Suunnitellut tarkastukset 2020	Suunnitellut tarkastukset 2021	Suunnitellut tarkastukset 2022	Suunnitellut tarkastukset 2023	Suunnitellut tarkastukset 2024	Suunnitellut tarkastukset yhteensä 2020–2024	Kohteiden riskinarvion perusteella tarkastuksia lisätty tai vähennetty
Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (1352/2015)	6	1 (oma vedentuotanto) 0,5 (vain jakelua	4	4	3	4	4	19	-
Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (401/2001)	3	1 (oma vedentuotanto) 0,5 (vain jakelua	1	0	1	1	2	5	-
Vedenottamo, iso asetus	1	1,00	1	1	1	1	1	5	-
Elintarvikehuoneiston käyttämä talousvesi	6	0	0	0	0	0	0	0	-
Talousveden käyttö osana julkista tai kaupallista toimintaa	21	0	0	0	0	0	0	0	-
Yleiset altaat	12	1,00	23	20	20	18	12	93	-
Yleiset uimarannat, EU	2	1,00	4	4	4	2	2	16	-
Pienet yleiset uimarannat	4	1,00	4	4	4	4	4	20	-
Peruskoulu	55	0,33	18	20	19	19	18	94	-
Lukio	7	0,33	2	2	3	2	2	11	-
Korkeakoulu	3	0,33	0	0	2	1	0	3	-
Ammattioppilaitos	7	0,33	4	0	3	4	0	11	-
Muut koulut ja oppilaitokset	2	0,33	2	0	0	2	0	4	-
Päiväkodit, ryhmäperhepäiväkodit	185	0,33	65	67	67	62	62	323	-
Leikkitoiminta ja muu päivätoiminta	5	0,33	0	6	0	0	5	11	-
Lastenkodit, koulukodit ja nuorisokodit	15	0,33	5	5	0	6	5	21	-
Muut lastensuojeluyksiköt (mm. perhekuntoutusyksiköt)	7	0,33	2	2	2	2	3	11	-
Vanhainkoti (laitoshuolto)	0	0,33	0	0	0	0	0	0	-
Vanhusten tehostetun asumisen yksiköt	28	0,33	11	10	10	10	15	56	-
Muut yksiköt (mielenterveys- ja päihdekuntoutajat: tehostettu palveluasuminen)	2	0,33	2	0	0	2	0	4	-
Muut yksiköt	6	0,33	6	0	0	6	0	12	-

Toimintatyyppi	Kohdetoimintojen lkm (VATI:sta) Päivitetty 27.11.2023	Valtakunnallinen valvontaohjelma 2020–2024: Minimitarkastustiheys /v	Suunnitellut tarkastukset 2020	Suunnitellut tarkastukset 2021	Suunnitellut tarkastukset 2022	Suunnitellut tarkastukset 2023	Suunnitellut tarkastukset 2024	Suunnitellut tarkastukset yhteensä 2020–2024	Kohteiden riskinarvion perusteella tarkastuksia lisätty tai vähennetty
Kehitysvammalaitos, muu kehitysvammaisten yksikkö (tehostettu palveluasuminen)	23	0,33	6	7	7	6	8	34	-
Muut yksiköt	6	0,33	6	0	0	6	0	12	-
Ensi- ja turvakodit, perhekuntoutusyksiköt	2	0,33	2	0	0	1	1	4	-
Lasten ja nuorten kohteet: kerhotilat, nuorisotilat ja leirikeskukset, iltapäiväkerhot ja sisäleikkipuistot	61	0,25	15	16	16	16	15	78	-
Hotellit	13	0,20	3	3	3	3	1	13	-
Hostellit, kuten retkeilymajat, retkeilyhotellit, kesähotellit, huoneistohotellit, matkustajakoti	8	0,20	1	1	2	1	3	8	-
Asuntolat, yömajat, pakolaisten vastaanottokeskukset	3	0,20	0	0	2	1	0	3	-
Aamiaismajoitus sekä majoitus maatilamatkailun yhteydessä	2	0,20	1	0	0	1	0	2	-
Muu majoitustoiminta	5	0,20	0	4	0	0	1	5	-
Yleiset saunat	1	0,50	1	1	1	1	1	5	-
Yleinen liikuntatila	78	0,20	13	15	15	14	14	71	-
Kosmetologiset huoneistot ja laitokset	160	0,25	27	35	35	39	39	175	Ei tarkasteta kotirauhan piirissä olevia kohteita.
Tatuointi ja lävistys	8	0,25	1	3	2	2	2	10	-
Solarium	10	0,20	2	2	2	2	2	10	-
Muu ihon käsittely ja hoito	4	0,25	2	0	0	0	4	6	-
YHTEENSÄ	755	-	228	232	224	233	226	1143	-

Toimintatyyppi	Tarkastusaika h	Tarkastuksen sisältö	Huomioitavaa	Suunniteltu näytteiden määrä 2020	Suunniteltu näytteiden määrä 2021	Suunniteltu näytteiden määrä 2022	Suunniteltu näytteiden määrä 2023	Suunniteltu näytteiden määrä 2024	Arvio suunnitelman mukaisten tarkastusten resurssitarpeesta (h) vuonna 2024
Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (1352/2015)	8	Vedenjakelualueen perustiedot, riskinarviointi ja -hallinta, omavalvonta, varautumissuunnitelma, valvontatutkimusohjelma, raakaveden hankinta, verkosto	Laitoksista kahdella oma tuotantoa, neljällä vain jakelua	133	138	138	133	160	32
Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (401/2001)	5	Vedenjakelualueen perustiedot, riskinarviointi ja -hallinta, omavalvonta, varautumissuunnitelma, valvontatutkimusohjelma, raakaveden hankinta, verkosto	-	1	1	1	1	1	10
Vedenottamo, iso asetus	5	Vedenottamon perustiedot, pohjavesikaivojen rakenteiden kunto ja toimintaympäristö, vedenkäsittelylaitoksen tilat, desinfiointivalmius, vesitornit	-	0	0	0	0	0	5
Elintarvikehuoneiston käyttämä talousvesi	-	-	-	0	9	9	9	9	0
Talousveden käyttö osana julkista tai kaupallista toimintaa	-	-	-	15	7	7	7	7	0
Yleiset altaat	6,5–10	Kohteen perustiedot, valvontatutkimusohjelman sisältö, omavalvonta, henkilökunnan pätevyys, puku-, pesu- ja wc-tilat, allastilat, oheistilat, siivous ja siivoustilat	Uimahalleja/kylpylöitä yhteensä kuusi, pieniä altaita kuusi.	460	440	440	440	430	102
Yleiset uimarannat, EU	5	Uimarannan perustiedot (kohdetiedot, uimavesiprofiili, uimaveden laatu, uimarannan toimintaympäristö, varautuminen), rannan siisteys, kunto, jätehuolto, haittaeläimet, käymälä-, peseytymis- ja pukeutumistilat sekä sauna, tiedottaminen	-	22	22	22	22	22	10
Pienet yleiset uimarannat	3	Uimarannan perustiedot (kohdetiedot, uimavesiprofiili, uimaveden laatu, uimarannan toimintaympäristö, varautuminen), rannan siisteys, kunto, jätehuolto, haittaeläimet, käymälä-, peseytymis- ja pukeutumistilat sekä sauna, tiedottaminen	-	24	24	24	24	24	12

Toimintatyyppi	Tarkastusaika h	Tarkastuksen sisältö	Huomioitavaa	Suunniteltu näytteiden määrä 2020	Suunniteltu näytteiden määrä 2021	Suunniteltu näytteiden määrä 2022	Suunniteltu näytteiden määrä 2023	Suunniteltu näytteiden määrä 2024	Arvio suunnitelman mukaisten tarkastusten resurssitarpeesta (h) vuonna 2024
Peruskoulu	4–8	Kohteen perustiedot, omavalvonta ja ennaltaehkäisevä työ, tilojen soveltuvuus ja käytettävyys, tilojen terveydelliset olosuhteet, wc-tilat, toiminnan hygieenisuus, puhtaanapito, vaate-/tekstiilihuolto, varasto-/säilytystilat, jätehuolto ja vahinkoeläimet, talousvesi- ja käyttövesi ja ulkoalueet	-	0	0	0	0	0	108
Lukio	4–8	Kohteen perustiedot, omavalvonta ja ennaltaehkäisevä työ, tilojen soveltuvuus ja käytettävyys, tilojen terveydelliset olosuhteet, wc-tilat, toiminnan hygieenisuus, puhtaanapito, vaate-/tekstiilihuolto, varasto-/säilytystilat, jätehuolto ja vahinkoeläimet, talousvesi- ja käyttövesi ja ulkoalueet	-	0	0	0	0	0	12
Korkeakoulu	8	Kohteen perustiedot, omavalvonta ja ennaltaehkäisevä työ, tilojen soveltuvuus ja käytettävyys, tilojen terveydelliset olosuhteet, wc-tilat, toiminnan hygieenisuus, puhtaanapito, vaate-/tekstiilihuolto, varasto-/säilytystilat, jätehuolto ja vahinkoeläimet, talousvesi- ja käyttövesi ja ulkoalueet	-	0	0	0	0	0	0
Ammattioppilaitos	8	Kohteen perustiedot, omavalvonta ja ennaltaehkäisevä työ, tilojen soveltuvuus ja käytettävyys, tilojen terveydelliset olosuhteet, wc-tilat, toiminnan hygieenisuus, puhtaanapito, vaate-/tekstiilihuolto, varasto-/säilytystilat, jätehuolto ja vahinkoeläimet, talousvesi- ja käyttövesi ja ulkoalueet	-	0	0	0	0	0	0
Muut koulut ja oppilaitokset	4–8	Kohteen perustiedot, omavalvonta ja ennaltaehkäisevä työ, tilojen soveltuvuus ja käytettävyys, tilojen terveydelliset olosuhteet, wc-tilat, toiminnan hygieenisuus, puhtaanapito, vaate-/tekstiilihuolto, varasto-/säilytystilat, jätehuolto ja vahinkoeläimet, talousvesi- ja käyttövesi ja ulkoalueet	-	0	0	0	0	0	0

Toimintatyyppi	Tarkastusaika h	Tarkastuksen sisältö	Huomioitavaa	Suunniteltu näytteiden määrä 2020	Suunniteltu näytteiden määrä 2021	Suunniteltu näytteiden määrä 2022	Suunniteltu näytteiden määrä 2023	Suunniteltu näytteiden määrä 2024	Arvio suunnitelman mukaisten tarkastusten resurssitarpeesta (h) vuonna 2024
Päiväkodit, ryhmäperhepäiväkodit	4–8	Kohteen perustiedot, omavalvonta ja ennaltaehkäisevä työ, tilojen soveltuvuus ja käytettävyys, tilojen terveydelliset olosuhteet, wc-tilat, toiminnan hygieenisuus, puhtaanapito, vaate-/tekstiilihuolto, varasto-/säilytystilat, jätehuolto ja vahinkoeläimet, talousvesi- ja käyttövesi ja ulkoalueet	-	0	0	0	0	0	372
Leikkitoiminta ja muu päivätoiminta	4–8	Kohteen perustiedot, omavalvonta ja ennaltaehkäisevä työ, tilojen soveltuvuus ja käytettävyys, tilojen terveydelliset olosuhteet, wc-tilat, toiminnan hygieenisuus, puhtaanapito, vaate-/tekstiilihuolto, varasto-/säilytystilat, jätehuolto ja vahinkoeläimet, talousvesi- ja käyttövesi ja ulkoalueet	-	0	0	0	0	0	20
Lastenkodit, koulukodit ja nuorisokodit	4–8	Kohteen perustiedot, omavalvonta ja ennaltaehkäisevä työ, tilojen soveltuvuus ja käytettävyys, tilojen terveydelliset olosuhteet, wc-tilat, toiminnan hygieenisuus, puhtaanapito, vaate-/tekstiilihuolto, varasto-/säilytystilat, jätehuolto ja vahinkoeläimet, talousvesi- ja käyttövesi ja ulkoalueet	-	0	0	0	0	0	30
Muut lastensuojeluyksiköt (mm. perhekuntoutusyksiköt)	4–8	Kohteen perustiedot, omavalvonta ja ennaltaehkäisevä työ, tilojen soveltuvuus ja käytettävyys, tilojen terveydelliset olosuhteet, wc-tilat, toiminnan hygieenisuus, puhtaanapito, vaate-/tekstiilihuolto, varasto-/säilytystilat, jätehuolto ja vahinkoeläimet, talousvesi- ja käyttövesi ja ulkoalueet	-	0	0	0	0	0	0
Vanhainkoti (laitoshuolto)	4–8	Kohteen perustiedot, omavalvonta ja ennaltaehkäisevä työ, tilojen soveltuvuus ja käytettävyys, tilojen terveydelliset olosuhteet, wc-tilat, toiminnan hygieenisuus, puhtaanapito, vaate-/tekstiilihuolto, varasto-/säilytystilat, jätehuolto ja vahinkoeläimet, talousvesi- ja käyttövesi ja ulkoalueet	-	0	0	0	0	0	18
Vanhusten tehostetun asumisen yksiköt	4–8	Kohteen perustiedot, omavalvonta ja ennaltaehkäisevä työ, tilojen soveltuvuus ja käytettävyys, tilojen terveydelliset olosuhteet, wc-tilat, toiminnan hygieenisuus, puhtaanapito, vaate-/tekstiilihuolto, varasto-/säilytystilat,	-	0	0	0	0	0	0

Toimintatyyppi	Tarkastusaika h	Tarkastuksen sisältö	Huomioitavaa	Suunniteltu näytteiden määrä 2020	Suunniteltu näytteiden määrä 2021	Suunniteltu näytteiden määrä 2022	Suunniteltu näytteiden määrä 2023	Suunniteltu näytteiden määrä 2024	Arvio suunnitelman mukaisten tarkastusten resurssitarpeesta (h) vuonna 2024
		jätehuolto ja vahinkoeläimet, talousvesi- ja käyttövesi ja ulkoalueet							
Muut yksiköt (mielenterveys- ja päihdekuntoutujat: tehostettu palveluasuminen)	4–8	Kohteen perustiedot, omavalvonta ja ennaltaehkäisevä työ, tilojen soveltuvuus ja käytettävyys, tilojen terveydelliset olosuhteet, wc-tilat, toiminnan hygieenisuus, puhtaanapito, vaate-/tekstiilihuolto, varasto-/säilytystilat, jätehuolto ja vahinkoeläimet, talousvesi- ja käyttövesi ja ulkoalueet	-	0	0	0	0	0	90
Muut yksiköt	4–8	Kohteen perustiedot, omavalvonta ja ennaltaehkäisevä työ, tilojen soveltuvuus ja käytettävyys, tilojen terveydelliset olosuhteet, wc-tilat, toiminnan hygieenisuus, puhtaanapito, vaate-/tekstiilihuolto, varasto-/säilytystilat, jätehuolto ja vahinkoeläimet, talousvesi- ja käyttövesi ja ulkoalueet	-	0	0		0	0	0
Kehitysvammalaitos, muu kehitysvammaisten yksikkö (tehostettu palveluasuminen)	4–8	Kohteen perustiedot, omavalvonta ja ennaltaehkäisevä työ, tilojen soveltuvuus ja käytettävyys, tilojen terveydelliset olosuhteet, wc-tilat, toiminnan hygieenisuus, puhtaanapito, vaate-/tekstiilihuolto, varasto-/säilytystilat, jätehuolto ja vahinkoeläimet, talousvesi- ja käyttövesi ja ulkoalueet	-	0	0	0	0	0	0
Muut yksiköt	4–8	Kohteen perustiedot, omavalvonta ja ennaltaehkäisevä työ, tilojen soveltuvuus ja käytettävyys, tilojen terveydelliset olosuhteet, wc-tilat, toiminnan hygieenisuus, puhtaanapito, vaate-/tekstiilihuolto, varasto-/säilytystilat, jätehuolto ja vahinkoeläimet, talousvesi- ja käyttövesi ja ulkoalueet	-	0	0	0	0	0	48
Ensi- ja turvakodit, perhekuntoutusyksiköt	4–8	Kohteen perustiedot, omavalvonta ja ennaltaehkäisevä työ, tilojen soveltuvuus ja käytettävyys, tilojen terveydelliset olosuhteet, wc-tilat, toiminnan hygieenisuus, puhtaanapito, vaate-/tekstiilihuolto, varasto-/säilytystilat, jätehuolto ja vahinkoeläimet, talousvesi- ja käyttövesi ja ulkoalueet	-	0	0	0	0	0	6
Lasten ja nuorten kohteet: kerhotilat, nuorisotilat ja leirikeskukset, iltapäiväkerhot ja sisäleikkipuistot	3–4,5	Kohteen perustiedot, omavalvonta ja ennaltaehkäisevä työ, tilojen soveltuvuus ja käytettävyys, tilojen terveydelliset	-	0	0	0	0	0	60

Toimintatyyppi	Tarkastusaika h	Tarkastuksen sisältö	Huomioitavaa	Suunniteltu näytteiden määrä 2020	Suunniteltu näytteiden määrä 2021	Suunniteltu näytteiden määrä 2022	Suunniteltu näytteiden määrä 2023	Suunniteltu näytteiden määrä 2024	Arvio suunnitelman mukaisten tarkastusten resurssitarpeesta (h) vuonna 2024
		olosuhteet, wc-tilat, toiminnan hygieenisuus, puhtaanapito, vaate- /tekstiilihuolto, varasto-/säilytystilat, jätehuolto ja vahinkoeläimet, talousvesi- ja käyttövesi ja ulkoalueet							
Hotellit	4–7	Kohteen perustiedot, omavalvonta, tilojen ja kalusteiden kunto ja riittävyys, tilojen terveydelliset olosuhteet, tilojen, pintojen ja välineiden/laitteiden puhtaus, toiminnan hygieenisuus, siivous ja siivoustilat, talousvesi ja käyttövesi, jätevedet, jätteet ja vahinkoeläimet, toiminnan haitat ympäristöön	-	0	0	0	0	0	5,5
Hostellit, kuten retkeilymajat, retkeilyhotellit, kesähotellit, huoneistohotellit, matkustajakoti	4–7	Kohteen perustiedot, omavalvonta, tilojen ja kalusteiden kunto ja riittävyys, tilojen terveydelliset olosuhteet, tilojen, pintojen ja välineiden/laitteiden puhtaus, toiminnan hygieenisuus, siivous ja siivoustilat, talousvesi ja käyttövesi, jätevedet, jätteet ja vahinkoeläimet, toiminnan haitat ympäristöön	-	0	0	0	0	0	16,5
Asuntolat, yömajat, pakolaisten vastaanottokeskukset	4–7	Kohteen perustiedot, omavalvonta, tilojen ja kalusteiden kunto ja riittävyys, tilojen terveydelliset olosuhteet, tilojen, pintojen ja välineiden/laitteiden puhtaus, toiminnan hygieenisuus, siivous ja siivoustilat, talousvesi ja käyttövesi, jätevedet, jätteet ja vahinkoeläimet, toiminnan haitat ympäristöön	-	0	0	0	0	0	0
Aamiaismajoitus sekä majoitus maatilamatkailun yhteydessä	4–7	Kohteen perustiedot, omavalvonta, tilojen ja kalusteiden kunto ja riittävyys, tilojen terveydelliset olosuhteet, tilojen, pintojen ja välineiden/laitteiden puhtaus, toiminnan hygieenisuus, siivous ja siivoustilat, talousvesi ja käyttövesi, jätevedet, jätteet ja vahinkoeläimet, toiminnan haitat ympäristöön	-	0	0	0	0	0	0
Muu majoitustoiminta	4–7	Kohteen perustiedot, omavalvonta, tilojen ja kalusteiden kunto ja riittävyys, tilojen terveydelliset olosuhteet, tilojen, pintojen ja välineiden/laitteiden puhtaus, toiminnan hygieenisuus, siivous ja siivoustilat, talousvesi ja käyttövesi, jätevedet, jätteet ja vahinkoeläimet, toiminnan haitat ympäristöön	-	0	0	0	0	0	5,5

Toimintatyyppi	Tarkastusaika h	Tarkastuksen sisältö	Huomioitavaa	Suunniteltu näytteiden määrä 2020	Suunniteltu näytteiden määrä 2021	Suunniteltu näytteiden määrä 2022	Suunniteltu näytteiden määrä 2023	Suunniteltu näytteiden määrä 2024	Arvio suunnitelman mukaisten tarkastusten resurssitarpeesta (h) vuonna 2024
Yleiset saunat	4–6	Kohteen perustiedot, omavalvonta, tilojen ja kalusteiden kunto ja riittävyys, tilojen terveydelliset olosuhteet, tilojen, pintojen ja välineiden/laitteiden puhtaus, toiminnan hygieenisuus, siivous ja siivoustilat, talousvesi ja käyttövesi, jätevedet, jätteet ja vahinkoeläimet, toiminnan haitat ympäristöön	-	0	0	0	0	0	5
Yleinen liikuntatila	4–5,5	Kohteen perustiedot, omavalvonta, tilojen ja kalusteiden kunto ja riittävyys, tilojen terveydelliset olosuhteet, tilojen, pintojen ja välineiden/laitteiden puhtaus, toiminnan hygieenisuus, siivous ja siivoustilat, talousvesi ja käyttövesi, jätevedet, jätteet ja vahinkoeläimet, toiminnan haitat ympäristöön	-	0	0	0	0	0	70
Kosmetologiset huoneistot ja laitokset	3–5	Kohteen perustiedot, omavalvonta, tilojen ja kalusteiden kunto ja riittävyys, tilojen terveydelliset olosuhteet, tilojen, pintojen ja välineiden/laitteiden puhtaus, toiminnan hygieenisuus, siivous ja siivoustilat, talousvesi ja käyttövesi, jätevedet, jätteet ja vahinkoeläimet, toiminnan haitat ympäristöön	-	0	0	0	0	0	156
Tatuointi ja lävistys	3–5	Kohteen perustiedot, omavalvonta, tilojen ja kalusteiden kunto ja riittävyys, tilojen terveydelliset olosuhteet, tilojen, pintojen ja välineiden/laitteiden puhtaus, toiminnan hygieenisuus, siivous ja siivoustilat, talousvesi ja käyttövesi, jätevedet, jätteet ja vahinkoeläimet, toiminnan haitat ympäristöön	-	0	0	0	0	0	8
Solarium	3–5	Kohteen perustiedot, omavalvonta, tilojen ja kalusteiden kunto ja riittävyys, tilojen terveydelliset olosuhteet, tilojen, pintojen ja välineiden/laitteiden puhtaus, toiminnan hygieenisuus, siivous ja siivoustilat, talousvesi ja käyttövesi, jätevedet, jätteet ja vahinkoeläimet, toiminnan haitat ympäristöön	-	0	0	0	0	0	8
Muu ihon käsittely ja hoito	3–5	Kohteen perustiedot, omavalvonta, tilojen ja kalusteiden kunto ja riittävyys, tilojen terveydelliset olosuhteet, tilojen, pintojen ja välineiden/laitteiden puhtaus, toiminnan hygieenisuus, siivous ja siivoustilat, talousvesi ja käyttövesi, jätevedet, jätteet	-	0	0	0	0	0	16

Toimintatyyppi	Tarkastusaika h	Tarkastuksen sisältö	Huomioitavaa	Suunniteltu näytteiden määrä 2020	Suunniteltu näytteiden määrä 2021	Suunniteltu näytteiden määrä 2022	Suunniteltu näytteiden määrä 2023	Suunniteltu näytteiden määrä 2024	Arvio suunnitelman mukaisten tarkastusten resurssitarpeesta (h) vuonna 2024
		ja vahinkoeläimet, toiminnan haitat ympäristöön							
YHTEENSÄ	-	-	-	655	641	641	636	653	1225,5

LIITE 2. ELINTARVIKELAIN VALVONTASUUNNITELMA 2020-2024, PÄIVITYS VUODELLE 2024

Rekisteröitävä elintarviketoiminta

Toimintatyyppi *) Vantaan alueella ei kohdetoimintoja	Kohdetoiminta (lkm, VATI 11/2023)	Riskiluokka suluissa Ruokaviraston ohjeellinen	Tarkastustiheys (lkm/v) suluissa Ruokaviraston suositus	Tarkastuksen kesto (arvio, h) suluissa Ruokaviraston ohjeellinen	Suunnitelmalliset tarkastukset 2024 (lkm)	Uusintatarkastukset (arvio, lkm)	Tarkastukset yht. 2024 (suunniteltu, lkm)
Alkutuotanto	72				0	0	0
Hunajantuotanto	10		tarvittaessa	1–2	0	0	0
Lihantuotanto	4		tarvittaessa	1–2	0	0	0
Maidontuotanto	2		tarvittaessa	1–2	0	0	0
Munantuotanto	4		tarvittaessa	1–2	0	0	0
Peltoviljely	45		tarvittaessa	1–2	0	0	0
Puutarhaviljely, Avomaa	3	0–1	0,33	1–2	0	0	0
Puutarhaviljely, Kasvihuone	4		0,2	1–2	0	0	0
Kalastus*	0	(0–1)	(tarvittaessa-0,33)	(1–2)	0	0	0
Sienimöt*	0		(tarvittaessa)	(1–2)	0	0	0
Siitosmunantuotanto*	0		(tarvittaessa)	(1–2)	0	0	0
Vesiviljely*	0	(0–1)	(0,2–0,33)	(1–2)	0	0	0
Elintarvikkeiden valmistus	18				12	2	14
Juomien valmistus	2	1–2	0,33–0,5	1–3	0	0	0
Makeisten valmistus	3	1–3	0,5–1	1–4	2	0	2
Muu valmistus	5	1–4	0,33–0,5	1–4	3	0	3
Yhdistelmätuotteiden valmistus	8	2–4	0,5–3	2–4	7	2	9
Pitkälle jalostettujen eläinperäisten tuotteiden valmistus*	0	(1–5)	(0,33–3)	(1–5)	0	0	0
Elintarvikekontaktimateriaalitoiminta	53				23	0	23
Elintarvikekontaktimateriaalien jakelu tai markkinointi	22	1–3	0,33–1	1–4	9	0	9
Elintarvikekontaktimateriaalien maahantuonti	23	1–3	0,33–1	1–4	8	0	8
Elintarvikekontaktimateriaalien valmistus tai jatkojalostus	8	2–3	0,5–1	2–4	6	0	6
Elintarvikkeiden kuljetukset	76				26	0	26
Elintarvikkeiden kuljetus huoneenlämpöisenä	33	1–2	0,33–0,5	1–3	12	0	12
Elintarvikkeiden kuljetus jäähdytettynä	23	1–2	0,33–0,5	1–3	9	0	9
Elintarvikkeiden kuljetus lämpimänä	4	1–2	0,33–0,5	1–3	0	0	0
Elintarvikkeiden pakastekuljetus	16	1–2	0,33–0,5	1–3	5	0	5
Elintarvikkeiden myynti	320				167	18	185
Elintarvikkeiden tukkumyynti	28	1–3	0,33–2	1–4	11	2	13
Elintarvikkeiden vähittäismyynti	292	1–5	0,33–2	1–5	156	16	172
Kuluttajan tuotteiden käsittely, eläinperäiset elintarvikkeet*	0	(2)	(0,5)	(1–3)	0	0	0
Elintarvikkeiden tarjoilu	989				595	55	650
Grilli- tai pikaruokatoiminta	71	1–3	0,33–2	1–4	43	6	49
Kahvilatoiminta	121	1–2	0,33–2	1–3	52	5	57
Pitopalvelu	4	1–2	0,33–1	1–3	1	0	1
Pubitoiminta	55	0	0–0,33	1–2	7	0	7
Ravintolatoiminta	336	2–4	0,5–2	2–4	262	38	300
Suurkeittiö, keskuskeittiötoiminta	54	2–5	0,5–2	2–5	57	2	59
Suurkeittiö, laitoskeittiö (koulut, sairaalat ym.)	126	2–4	0,33–2	2–4	84	3	87
Tarjoilukeittiötoiminta (vähäistä välipalojen ym. ruoanvalmistusta)	222	1–3	0,33–1	1–4	89	1	90

Toimintatyyppi *) Vantaan alueella ei kohdetoimintoja	Kohdetoiminta (lkm, VATI 11/2023)	Riskiluokka suluissa Ruokaviraston ohjeellinen	Tarkastustiheys (lkm/v) suluissa Ruokaviraston suositus	Tarkastuksen kesto (arvio, h) suluissa Ruokaviraston ohjeellinen	Suunnitelmalliset tarkastukset 2024 (lkm)	Uusintatarkastukset (arvio, lkm)	Tarkastukset yht. 2024 (suunniteltu, lkm)
Elintarvikkeiden varastointi ja pakastamien, pakkaaminen	81				36	2	38
Elintarvikkeiden pakastaminen	4	1	0,33	1–3	3	0	3
Elintarvikkeiden pakkaaminen	5	1–3	0,33–1	1–4	2	0	2
Muu elintarvikkeiden varastointi	72	1–3	0,33–1	1–4	31	2	33
Vienti ja tuonti	83				41	6	47
Elintarvikkeiden maahantuonti	73	1–5	0,33–3	1–5	38	6	44
Elintarvikkeiden maastavienti	10	1	0,33	1–3	3	0	3
Vilja- ja kasvisala	41				33	5	38
Kasvis-, marja- ja hedelmätuotteiden valmistus	5	2–5	2–3	2–5	4	0	4
Leipomotuotteiden valmistus, ei helposti pilaantuvia	16	1–5	0,33–3	1–5	14	3	17
Leipomotuotteiden valmistus, helposti pilaantuvia	14	2–3	0,5–1	2–4	12	2	14
Pakkaamotoiminta ja kauppakunnostus	6	1–2	0,33–0,5	1–3	3	0	3
Muiden viljatuotteiden valmistus*	0	(2–5)	(0,5–3)	(2–5)	0	0	0
Myllytoiminta*	0	(1–5)	(0,33–3)	(1–5)	0	0	0
YHTEENSÄ	1733	-	-	-	933	88	1021

Hyväksyttävä elintarviketoiminta

Toimintatyyppi *) Vantaan alueella ei kohdetoimintoja	Kohdetoiminta (lkm, VATI 11/2023)	Riskiluokka suluissa Ruokaviraston ohjeellinen	Tarkastustiheys (lkm/v) suluissa Ruokaviraston suositus	Tarkastuksen kesto (arvio, h) suluissa Ruokaviraston ohjeellinen	Suunnitelmalliset tarkastukset 2024 (lkm)	Uusintatarkastukset (arvio, lkm)	Tarkastukset yht. 2024 (suunniteltu, lkm)
Kala-ala	4				9	0	9
Kalajalosteiden valmistus	2	4–7	2–6	3–5	6	0	6
Tuoreiden kalastustuotteiden käsittely	2	3–6	1–4	1–4	3	0	3
Liha-ala	10				57	0	57
Jauhelihan valmistus	4	3–7	1–10	3–5	11	0	11
Leikkaamo	2	3–7	1–12	3–5	9	0	9
Lihavalmisteiden valmistus (kypsä)	3	4–9	2–10	3–5	31	0	31
Raakalihavalmisteiden valmistus	1	6	4	3–5	6	0	6
Mekaaninen lihan erottaminen*	0	(3–8)	(1–8)	(3–5)	0	0	0
Muu lihan valmistus*	0	(3–7)	(1–6)	(3–5)	0	0	0
Pakkaaminen*	0	(3–8)	(1–8)	(3–5)	0	0	0
Pienteurastus*	0	-	-	(3–5)	0	0	0
Teurastus*	0	-	-	(3–5)	0	0	0
Maitoala	3				8	0	8
Juuston valmistus	2	4–6	2–4	3–5	6	0	6
Jäätelön valmistus	1	4	2	2–4	2	0	2
Jauheiden valmistus*	0	(4–7)	(2–6)	(3–5)	0	0	0
Maitonesteiden valmistus*	0	(4–7)	(2–6)	(3–5)	0	0	0
Voin ja rasvaseosten valmistus*	0	(4–7)	(2–6)	(3–5)	0	0	0
Muna-ala	0				0	0	0
Munapakkaamo*	0	(3–4)	(1–4)	(3–5)	0	0	0
Munatuotteiden valmistus*	0	(3–6)	(1–4)	(3–5)	0	0	0

Toimintatyyppi *) Vantaan alueella ei kohdetoimintoja	Kohdetoiminta (lkm, VATI 11/2023)	Riskiluokka suluissa Ruokaviraston ohjeellinen	Tarkastustiheys (lkm/v) suluissa Ruokaviraston suositus	Tarkastuksen kesto (arvio, h) suluissa Ruokaviraston ohjeellinen	Suunnitelmalliset tarkastukset 2024 (lkm)	Uusintatarkastukset (arvio, lkm)	Tarkastukset yht. 2024 (suunniteltu, lkm)
Alkutuotanto	0				0	0	0
Itujen tuotanto*	0	(2–3)	(0,5–1)	(1–3)	0	0	0
Elintarvikkeiden varastointi ja pakastaminen	18				30	2	32
Eläinperäisten elintarvikkeiden varastointi	18	3–6	1–4	3–5	30	2	32
YHTEENSÄ	35	-	-	-	104	2	106

Rekisteröitävä ja hyväksyttävä elintarviketoiminta yhteensä

Toimintatyyppi *) Vantaan alueella ei kohdetoimintoja	Kohdetoiminta (lkm, VATI 11/2023)	Riskiluokka suluissa Ruokaviraston ohjeellinen	Tarkastustiheys (lkm/v) suluissa Ruokaviraston suositus	Tarkastuksen kesto (arvio, h) suluissa Ruokaviraston ohjeellinen	Suunnitelmalliset tarkastukset 2024 (lkm)	Uusintatarkastukset (arvio, lkm)	Tarkastukset yht. 2024 (suunniteltu, lkm)
Rekisteröitävä elintarviketoiminta	1733	-	-	-	933	88	1021
Hyväksyttävä elintarviketoiminta	35	-	-	-	104	2	106
YHTEENSÄ	1768				1037	90	1127

LIITE 3. TUPAKKALAIN JA LÄÄKELAIN VALVONTASUUNNITELMA 2020-2024, PÄIVITYS VUODELLE 2024

Toimintatyyppi	Kohdetoiminta (lkm., VATI 11/2023)	Riskiluokka (Valviran ohje)	Tarkastustiheys (lkm./v)	Tarkastuksen kesto (arvio, h)	Suunnitelmalliset tarkastukset 2024 (lkm.)	Uusintatarkastukset (arvio, lkm)	Tarkastukset yht. 2024 (suunniteltu, lkm.)
Tupakkalain mukainen suunnitelmallinen valvonta	195	-	-	-	95	0	95
Tupakointikiellot ja -rajoitukset	-	-	-	-	-	-	-
Ravintolat ja muut ravitsemisliikkeet, joissa on tupakointitila	13	1	0,33	1–2	4	0	4
Tupakkatuotteiden myynti	-	-	-	-	-	-	-
Vähittäismyynti	178	2	0,5	1–2	89	0	89
Tukkumyynti	4	2	0,5	1–2	2	0	2
Muu tupakkatuotteiden luovutus (Vantaalla ei kohdetoimintoja)	0	-	-	-	0	0	0
Lääkelain mukainen suunnitelmallinen valvonta	-	-	-	-	65	0	65
Nikotiinikorvaustuotteiden vähittäismyynti	130	-	0,5*	1–2	65	-	65
YHTEENSÄ	195	-	-	-	160	0	160

*) Vantaan suunniteltu tarkastustiheys